

Sirkku Varjonen
Aleksandr Zamiatin
Marina Rinas

Suomen venäjänkieliset: tässä ja nyt

Tilastot, tutkimukset,
järjestökentän kartoitus

Suomen venäjänkieliset: tässä ja nyt

Tilastot, tutkimukset, järjestökentän kartoitus

Sirkku Varjonen

Aleksandr Zamiatin

Marina Rinas

Cultura-säätiö

ISBN 978-952-68332-2-4 (nid.)

ISBN 978-952-68332-3-1 (PDF)

Julkaisija
Cultura-säätiö
Lintulahdenkatu 10
00500 Helsinki

info@culturas.fi

Toimittajat
Eilina Gusatinsky
Hanni Hyvärinen

Kannen graafinen suunnittelu
Taitto
Alex Karpinsky

Paino
Painosalama Oy

ISBN 978-952-68332-2-4 (nid.)
ISBN 978-952-68332-3-1 (PDF)

Helsinki 2017

Sisällys

Tekijäesittely	5
Esipuhe	6
Alkusanat	8
Luku 1. Venäjänkielinen väestö Suomessa: tilastollinen katsaus	9
1. Johdanto	9
1.1 Venäjänkielisen väestön eri määritelmät	9
1.2 Tutkimuksessa käytetyt tilastolähteet	10
1.3 Venäjänkieliset tilastoinnissa	11
2. Venäjänkielisen väestön alueellinen jakautuminen	11
2.1 Venäjänkielisten alueellinen jakautuminen	11
2.2 Venäjänkielisten osuudet vieraskielisistä ja väkiluvusta maakunnittain ja kunnittain	13
3. Venäjänkielisen väestön kasvu ja muuttoliike	14
3.1 Venäjänkielisen väestön kasvu	15
3.2 Maahanmuutto Venäjältä Suomeen ja maastamuutto Suomesta Venäjälle	16
3.3 Venäjänkielisten maahan- ja maastamuutto	17
4. Oleskeluluvat	18
5. Perheet ja perhetyypit	23
6. Venäjänkielisen väestön ikärakenne	26
7. Kansalaistaminen	29
8. Työllisyys	30
8.1 Pääasiallinen toiminta ja työllisyysaste	31
8.2 Työssäkäyvien sosioekonominen asema	33
8.3 Ylikoulutus	34
9. Koulutus	34
9.1 Venäjänkielisen väestön koulutusrakenne	34
9.2 Venäjänkieliset tutkinto-opiskelijat Suomessa	36
10. Edustus kunnallisvaaleissa	40
11. Yhteenveto	41
12. Loppusanat	42
Lähteet	43
Tilastollinen aineisto:	44
Luku 2. Mitä tiedämme Suomen venäjänkielisestä väestöstä tutkimusten perusteella	45
1. Kotoutuminen	45

1.1 Kielitaito ja kielikoulutus	45
1.2 Elämänlaatu	46
1.3 Osallisuus.....	47
1.4 Syrjäytyminen	50
2. Syrjintä.....	50
3. Identiteetti	51
4. Identiteetti & ryhmäsuhteet	53
4.1 Kansallisen (suomalaisen) enemmistön ja venäjänkielisen vähemmistön väliset suhteet	53
4.2. Vähemmistöjen väliset suhteet	55
5. Media.....	55
Lähteet:	57
Luku 3. Tutkimuskentän nykytila ja tulevaisuuden tarpeet	60
Suuntaviivoja tulevaisuuden tutkimukselle.....	61
Tulevaisuuden tutkimusaiheita	61
Tutkimuskentän haasteita ja mahdollisuuksia	62
Luku 4. Venäjänkielinen yhdistyskenttä Suomessa.....	63
Mihin on kiinnitettävä huomiota.....	64
Luku 5. Johtopäätökset	66
Luku 6. Cultura-säätiön rooli kotouttamistyössä	67
Suomen venäjänkielisiä käsittelevää kirjallisuutta aihepiireittäin	68
Laaja-alaiset teokset ja selvitykset	68
Ryhmien väliset suhteet	68
Identiteetti.....	70
Syrjintä	70
Hyvinvointi ja terveys	71
Media	71
Osallisuus	72
Kotoutuminen.....	72
Kieli	72
Koulutus	73
Kulttuuri & media	73
Liite 1. Karttoitus: Venäjänkielinen järjestökenttä Suomessa.....	74

Tekijäesittelyt

Sirkku Varjonen on sosiaalipsykologi ja valtiotieteiden tohtori. Väitöskirjassaan (2013) hän tarkasteli sitä, kuinka maahanmuuttajat rakentavat identiteettiään elämäntarinoissaan. Viimeaikaisissa tutkimuksissaan Varjonen on käsitellyt inkerinsuomalaisten identiteettineuvotteluja ja niiden muuttumista Suomeen muuton kuluessa sekä maahanmuuttajien ja suomalaisten tapoja määritellä monikulttuurisuutta ja ryhmien välisiä suhteita. Lisäksi Varjonen on mukana tiedettä ja taidetta yhdistelevässä Puhecupla-työryhmässä, joka työstää maahanmuuttokysymyksiä erilaisten yleisöryhmien

kanssa, tutkimustietoon ja yleisön omiin kokemuksiin perustuen, osallistavaa teatteria hyväksi käyttäen.

Aleksandr Zamiatin on suorittanut filosofian maisterin tutkinnot Udmurtian valtionyliopistossa (pääaineena historia) ja Pietarin eurooppalaisessa yliopistossa (pääaineena sosiolingvistiikka). Hän on erityisen kiinnostunut etnisten ja kielellisten vähemmistöjen identiteetistä sekä integraatiosta. Aleksandr on asunut Helsingissä vuodesta 2014 ja tekee väitöskirjaa Tarton yliopistoon.

Marina Rinas ammatiltaan on tekstiilitaiteilija ja sisustus-suunnittelija (valmistui Pietarin teollisuusteknologian ja muotoilun yliopistosta sekä Metropolia Ammattikorkeakoulusta). Luovuuden lisäksi on syytä korostaa hänen Suomen venäjänkielisen järjestökentän tuntemusta Marinan työn ja oman aktiivisuuden puolelta. Marina Rinas on pitkään hoitanut yhdistyksien tiedottamiskanavia ollessaan sihteerinä Spektr-lehdessä sekä koordinoanut työtä venäjänkielisten järjestöjen kanssa, osallistunut työllistämistä edistäviin hankkeisiin, toiminut tiedotus- ja

viestintäkoordinaattorina erilaisissa venäjänkielisissä järjestöissä. Tämän selvityksen kannalta oli erittäin tärkeä, että kyselyn toteutti hyvin kenttää tunteva ja luotettava henkilö.

Esipuhe

Cultura-säätiö on vahvistamassa tärkeää rooliaan heterogeenisen venäjänkielisen vähemmistön asiantuntijana. Säätiö haluaa olla aktiivinen rakenteellisen vuoropuhelun edistäjä ja yhdistävä tekijä venäjänkielisten ja muiden väestöryhmien välillä. Säätiö tukee venäjänkielisten identiteettiä, edistää kotoutumista ja kannustaa yhteiskunnalliseen keskusteluun moninaisen Suomen tulevaisuudesta. Tämän työn tueksi tarvitaan ajan tasalla olevaa tietoa.

Tähän selvitykseen on koottu tuoretta tilasto- ja tutkimustietoa venäjänkielisestä väestöstä. Selvityksessä esitellään myös Cultura-säätiön uunituoreen, venäjänkielistä järjestökenttää koskevan kartoituksen tuloksia.

Selvityksen ovat Cultura-säätiön toimeksiannosta tehneet tutkijat Sirkku Varjonen ja Aleksandr Zamiatin ja kyselykoordinaattori Marina Rinas.

Järjestimme 12.12.2017 kutsuseminaarin, jossa selvitystä varten koottuja tietoja täydennettiin osallistujien asiantuntemuksella. Seminaarissa myös keskusteltiin yhdessä siitä, mitä tarvitaan toimivan moninaisen ja tasa-arvoisen suomalaisen yhteiskunnan rakentamiseen.

Tarkoitus on jatkaa keskustelua Suomen venäjänkielisen vähemmistön tilastollisen ja tutkimuksellisen muotokuvan perusteella ja luoda puitteet rakentavalle dialogille. Vuoden 2018 aikana on tarkoitus käydä läpi selvityksen tuloksia venäjänkielisen yhteisön, viranomaisten, päättäjien ja tutkijoiden kanssa sekä miettiä yhdessä seuraavia toimenpiteitä ja tutkimustarpeita.

Tämä julkaisu syntyi monien asiantuntijoiden avulla. Haluamme kiittää kaikkia mukana olleita ja erityisesti ohjausryhmämme jäseniä, joiden taustatuki auttoi meitä suunnattomasti:

Aku Alanen

Olga Davydova-Minquet

Annika Forsander

Inga Jasinskaja-Lahti

Markku Kangaspuro

Katja Lehtisaari

Ekaterina Protassova

Anna Rotkirch

Pasi Saukkonen

Hanna Smith

Henkilökohtaisesti voin mainita, että tätä selvitystä on inspiroinut vuosi sitten ilmestynyt Arno Tannerin ja Ismo Söderlingin toimittama Venäjänkieliset Suomessa. Huomisen suomalaiset - julkaisu ja siinä erityisesti Antero Leitzingerin artikkeli Venäläisten muutto Suomeen kautta aikojen, joka auttoi näkemään monia asioita uudesta näkökulmasta. Kiitän myös erinomaista tiimiämme nopeasta mutta huolellisesta työstä.

Eilina Gusatinsky

Cultura-säätiön hankejohtaja

Alkusanat

Venäjänkieliset on Suomen vanhin, suurin ja edelleen nopeasti kasvava vieraskielinen vähemmistö. Vaikka venäjää äidinkielenään puhuvia on asunut täällä kautta historian, usein valitetaan, että tätä väestönosaa koskevaa tutkimusta on kohtalaisen niukasti.

Vuonna 2013 perustetun Cultura-säätiön tarkoituksena on tukea venäjänkielisen väestön identiteettiä ja kotoutumista sekä lisätä vuorovaikutusta eri väestöryhmien välillä Suomessa. Tehtävän toteuttaminen vaatii kentän tuntemusta sekä päivitettyä tilasto- ja tutkimustietoa Suomen venäjänkielisestä vähemmistöstä. Syksyllä 2017 saimme mahdollisuuden tehdä kauan kaivatun selvityksen, joka kokoaa yhteen tätä tärkeää tietoa.

Luvussa 1 luodaan tilastollinen muotokuva Suomen venäjänkielisestä väestöstä. Siinä tarkastellaan mm. väestön alueellista jakautumista, maahanmuuton syitä, ikärakennetta, koulutusta ja työllistymistä. Luvussa vertaillaan myös venäjänkielistä väestöä muihin väestöryhmiin. Luvussa nojataan pääosin Tilastokeskuksen väestörekisteripohjaisiin tilastoihin, joita täydennetään muilla tilastotiedoilla.

Luvussa 2 perehdytään Suomen venäjänkieliseen väestöön tutkimuskirjallisuuden valossa. Lukua varten laadittu kirjallisuuskatsaus on tehty hakemalla vuodesta 2006 alkaen julkaistuja suomen- ja englanninkielisiä tutkimusjulkaisuja, jotka käsittelevät Suomen venäjänkielistä väestöä.

Luvussa 3 tehdään yhteenveto kahden ensimmäisen luvun pohjalta ja hahmotellaan Suomen venäjänkielisiä koskevan tutkimustiedon nykytilaa, haasteita ja tulevaisuuden suuntaviivoja.

Luvussa 4 esitellään Suomen venäjänkielistä järjestökenttää tuoreen kartoituksen valossa. Cultura-säätiön toteuttama kartoitus pohjautuu oletukseen, että venäjänkieliset järjestöt voivat tarjota tärkeän osallistumisväylän ja olla keskeisiä toimijoita kotouttamisen kentällä. Näimme tärkeäksi selvittää kentän tilannetta, koska kolmannen sektorin rooli kunnissa kotouttamispalveluiden tuottajana tulee todennäköisesti kasvamaan lähitulevaisuudessa. Uskomme, että kartoituksen tulokset auttavat hahmottamaan venäjänkielistä järjestökenttää ja antavat pohjaa tuleville keskusteluille.

Luvuissa 5 ja 6 teemme johtopäätöksiä Cultura-säätiön tulevaisuuden roolista linkkinä tutkimusmaailman, järjestöjen, päättäjien ja venäjänkielisen yhteisön välillä.

Selvityksen lopussa on laaja, aihepiireittäin ryhmitelty kirjallisuusluettelo.

Uskomme, että selvityksestä on hyötyä niin venäjänkieliselle väestölle, venäjänkielisen väestön parissa toimiville kuin muillekin monimuotoisen Suomen kehittämisestä kiinnostuneille. Selvitys painettiin joulukuun viimeisellä viikolla. Työ kuitenkin jatkuu. Päivitämme selvityksen verkkoversiota jatkuvasti tarpeen mukaan. Kuulemme mielellämme mahdollisista korjausehdotuksista ja uusista tutkimustiedoista.

Luku 1. Venäjänkielinen väestö Suomessa: tilastollinen katsaus

Aleksandr Zamiatin

1. Johdanto

Tämän luvun päätarkoituksena on luoda ajankohtainen tilastollinen muotokuva Suomen venäjänkielisestä väestöstä. Luvussa tarkastellaan venäjänkielisen väestön alueellista jakautumista, muuttoliikettä, maahanmuuton syitä, ikärakennetta, perheiden koostumusta, kansalaistamista, koulutusta, työllistymistä ja edustusta kunnallisvaaleissa. Tarkoituksena on lisäksi vertailla venäjänkielistä väestöä kanta- ja vieraskieliseen väestöön, jotta venäjänkielisen väestön erityispiirteet tulevat ymmärretyiksi.

Tuomas Lehtonen on käsitellyt artikkelissaan *Venäjänkielinen väestö Suomessa tänään* (2016) Suomessa asuvia venäjänkielisiä hyvin kattavasti. Venäjänkielisen väestön tilastollinen katsaus ulottuu artikkelissa pääosin vuoteen 2014. Tässä luvussa syvennetään tilastollista näkemystä Suomessa asuvista venäjänkielisistä käymällä läpi saatavilla olevaa tilastotietoa pidemmällä aikavälillä ja useista eri lähteistä.

1.1 Venäjänkielisen väestön eri määritelmät

Venäjänkielinen väestö on taustaltaan hyvin heterogeenista. Tilastollisen tiedon valossa on tarpeen eritellä ainakin kolme limittäistä ryhmää, joiden mukaan voidaan tarkastella Suomen venäjänkielistä väestöä: ensiksi venäjänkieliset, toiseksi venäjän kansalaiset sekä kolmanneksi venäläistä syntyperää olevat Venäjä- ja Neuvostoliitto-taustaiset henkilöt. Tässä luvussa määritellään tarkemmin nämä tilastolliset ryhmät ja esitellään niihin kuuluvien henkilöiden lukumäärää.

Venäjänkieliset. Termillä venäjänkielinen viitataan henkilöön, joka osaa puhua venäjän kieltä. Venäjänkielisten ryhmää määriteltäessä nousee ensimmäisenä esiin kysymys kielenosaamisen asteesta eli siitä, kuinka hyvin ihmisen pitää osata venäjää voidakseen kuulua tähän ryhmään ja kutsua itseään venäjänkieliseksi. Venäjänkielinen voi olla myös aikuisena venäjää opiskellut henkilö. Toisaalta tämän ryhmän ulkopuolelle jäävät kokonaan kielenvaihtajat.

Taustalla on siis kysymys kieli-identiteetistä. On huomioitavaa, että tilastollinen aineisto, joka on koottu henkilöiden äidinkielen mukaan, perustuu kokonaan ihmisten omaan ilmoitukseen ja tarjoaa näin ainoastaan kuvan ryhmään kuuluvien kielellisestä itseidentifikaatiosta. Väestörekisterin tieto äidinkielestä perustuu henkilön omaan ilmoitukseen, mitä on pidetty ongelmallisena (Saukkonen, 2014). Ihmiset voivat esimerkiksi kielipoliittisista syistä tai syrjinnän pelossa ilmoittaa äidinkielekseen jonkin muun kielen kuin äidinkieltensä (Tilastokeskus 2015, 9). Toisaalta taas, kun puhutaan esimerkiksi Suomeen tulleista inkerinsuomalaisista, monet heistä ovat ilmoittaneet suomen äidinkielekseen, vaikka puhuvatkin myös venäjää äidinkielenään. Tässä valossa esimerkiksi näiden henkilöiden venäjänkielisyys jää tilastoinnissa kokonaan huomioimatta.

Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2016 lopussa venäjänkielisiä eli venäjän kielen äidinkielekseen väestörekisteriin ilmoittaneita oli 75 444.

Venäjän kansalaiset. Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2016 lopussa Suomessa asui 30 970 Venäjän federaation kansalaista. Venäjän kansalaisuuden omaavista henkilöistä kaksoiskansalaisuus eli myös Suomen kansalaisuus oli yhteensä 27 456 henkilöllä.

Venäläistä syntyperää olevat henkilöt. Venäläistä syntyperää olevien henkilöiden ryhmään voidaan katsoa kuuluvaksi ensinnäkin henkilöt, joiden syntymämaana on entinen Neuvostoliitto ja toisekseen Venäjä- ja Neuvostoliitto-taustaiset henkilöt. Ensimmäisen kategorian käyttäminen tässä työssä on ongelmallista, koska siihen kuuluvat ihmiset eivät välttämättä ole venäjänkielisiä. Henkilön syntymämaa väestörekisterissä merkitään äidin vakituisen asuinmaan mukaan syntymähetkellä. Siten esimerkiksi ennen Viron itsenäistymistä syntyneillä virolaisilla maahanmuuttajilla syntymämaa on Neuvostoliitto. Näin ryhmä, jonka syntymämaana on entinen Neuvostoliitto, sisältää merkittävän osan esimerkiksi niitä ihmisiä, jotka ovat syntyneet Virossa eivätkä puhu venäjän kieltä.

Venäjä- ja Neuvostoliitto-taustaiset ovat kohderyhmänä sekä UTH-tutkimuksessa (2014) että väestörekisterissä. Siihen kuuluvat ne henkilöt, joiden molemmat vanhemmat ovat syntyneet ulkomailla ja äiti tai molemmat vanhemmat Venäjällä tai Neuvostoliitossa. Tilastokeskuksen mukaan (taulukko 1) vuoden 2016 lopussa Suomessa asui 64 275 Neuvostoliitossa syntynyttä ja 10 446 Suomessa syntynyttä Neuvostoliitto-taustaista, joiden molemmat vanhemmat ovat syntyneet Neuvostoliitossa. Venäjä-taustaisia oli tällöin Suomessa 7 395. Heistä 910 henkilöä oli syntynyt Suomessa ja muut Venäjällä.

Taulukko 1. Ulkomailla ja Suomessa syntyneet Venäjä- ja Entinen Neuvostoliitto-taustaiset, 2016

	Ulkomailla syntyneet	Suomessa syntyneet
Entinen Neuvostoliitto	64 275	10 446
Venäjä	6 485	910

Lähde: Tilastokeskus.

1.2 Tutkimuksessa käytetyt tilastolähteet

Tämä luku perustuu pääasiallisesti viralliseen väestörekisteripohjaiseen Tilastokeskuksen tilastointiin. Maahanmuuttoviraston tilastointia käytetään tarkasteltaessa oleskelulupien määriä hakuperusteittain. Tilastot koulutuksesta sitä vastoin perustuvat tutkintorekisteri- ja väestörekisteripohjaiseen tilastopalvelu Vipuseen.

Tilastoinnin lisäksi on saatavilla muita kvantitatiivisia ja tilastointiin perustuvia tutkimuksia. Vuonna 2015 ilmestynyt ”Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi” -tutkimus eli UTH-tutkimus tarkastelee Suomen ulkomaalaistaustaista väestöä ja sen osana myös venäläistä väestöä. Tutkimus perustuu satunnaisotokseen ja sitä varten Tilastokeskuksen Suomen väestöä koskevasta tietokannasta poimittiin noin viiden ja puolentuhannen henkilön satunnaisotos 15–64-vuotiaita ulkomaalaistaustaisia henkilöitä, joiden molemmat vanhemmat (tai ainoa tiedossa oleva vanhempi) olivat syntyneet muualla kuin Suomessa. Kohderyhmään kuului siis niin Suomessa syntyneitä, Suomessa lyhyen tai pitkän ajan asuneita kuin myös Suomen kansalaisuuden saaneita henkilöitä. (Nieminen, Sutela & Hannula, 2015.)

Käsiteltäessä UTH-tutkimukseen perustuvaa tietoa täytyy muistaa, että tutkittava ryhmä koostuu henkilöistä, joiden molemmat vanhemmat ovat syntyneet Suomen ulkopuolella. Toisin sanoen tutkimus ei ota huomioon merkittävää osaa venäläisestä väestöstä, kuten esimerkiksi Suomessa

syntyneitä ns. toisen polven maahanmuuttajia tai henkilöitä, joiden vanhemmista toinen on suomalaistaustainen.

1.3 Venäjänkieliset tilastoinnissa

Venäjänkielinen väestö Suomessa on hyvin monitahoinen ryhmä sekä todellisuudessa että tilastoissa. Heterogeenisuus ilmenee monin tavoin: etnisesti, kansalaisuuden kannalta, Suomessa vietetyn ajan tai maahanmuuton syyn mukaan jne. Tilastoinnin valossa venäjänkielisen väestön tutkiminen ei ole yksinkertainen aihe. Tilastokeskuksen aineistossa käsitellään venäjänkielisiä harvoin itsenäisenä kategoriana. Tämä johtunee siitä, että venäjänkielisyys on tilastollisesti hankalasti määriteltävä ja vaikeasti seurattava asia.

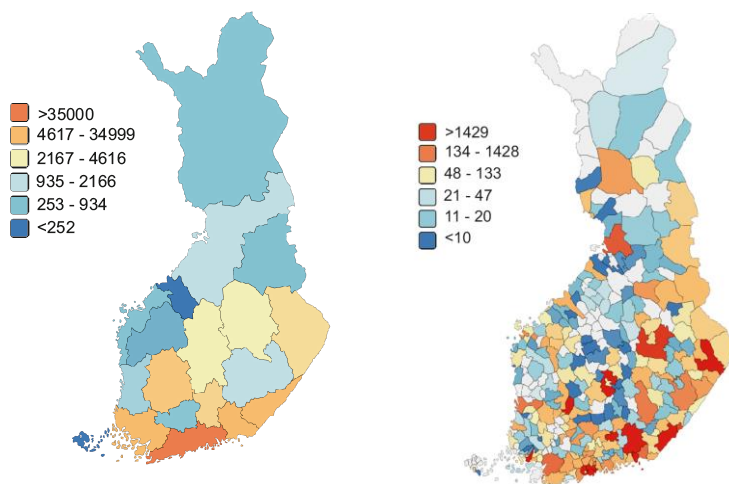
Kieli-identiteettiä koskevissa asioissa väestöä voi suodattaa Tilastokeskuksen tietokannassa "Maahanmuuttajat ja Kotoutuminen" ja tarkastella kieltä muiden muuttajien yhteydessä. Tietokannassa "StatFin" vieraskielisiä ryhmiä harvoin käytetään itsenäisinä kategorioina, sen sijaan voidaan hyödyntää muita Tilastokeskuksen käyttämiä kategorioita, kuten taustamaiden osalta "entinen Neuvostoliitto" ja "Venäjä", vaikka nämä eivät tietenkään ole sama asia kuin venäjänkielinen väestö. Toisaalta, Tilastokeskuksen tietojen täydentämiseksi ja jopa varmistamiseksi voidaan käyttää UTH- ja työvoimatutkimusten tietoja.

2. Venäjänkielisen väestön alueellinen jakautuminen

Tässä alaluvussa käsitellään venäjänkielisen väestön määrää ja alueellista jakautumista ensinnäkin osana koko väestöä sekä toisekseen osana muuta vieraskielistä väestöä.

2.1 Venäjänkielisten alueellinen jakautuminen

Alla olevista kartoista (kuva 1) näkyy, että venäjänkielinen väestö keskittyy Etelä- ja Itä-Suomeen ja suurimpiin kaupunkeihin.

Kuva 1. Venäjänkielisen väestön maakunnittainen ja kunnittainen jakautuminen, 2016. Lähde: Tilastokeskus

Uudenmaan maakunnassa asuu melkein puolet (47,4 %) koko Suomen venäjänkielisestä väestöstä (taulukko 2). Pääkaupunkiseudulla asuu yhteensä 31 307 venäjänkielistä, mikä on 41,5 % koko Suomen venäjänkielisestä väestöstä (taulukko 3).

Taulukko 2. Koko väestön, venäjänkielisten ja vieraskielisten määrät sekä venäjänkielisten osuus koko väestöstä, vieraskielisistä ja Suomen venäjänkielisestä väestöstä maakunnittain vuonna 2016

Maakunta	Väkiluku	Venäjän- kieliset	Venäjän- kielisten osuus väestöstä (%)	Vieras- kieliset	Venäjän- kielisten osuus vieraskielisistä (%)	Venäjän- kielisten osuus Suomen venäjän- kielisistä (%)
Uusimaa	1638293	35795	2,2 %	197194	18,2 %	47,4 %
Kymenlaakso	177659	5242	3,0 %	10496	49,9 %	6,9 %
Varsinais-Suomi	475543	4904	1,0 %	30603	16,0 %	6,5 %
Etelä-Karjala	130506	4617	3,5 %	7478	61,7 %	6,1 %
Pirkanmaa	509356	4089	0,8 %	22953	17,8 %	5,4 %
Päijät-Häme	201685	3477	1,7 %	9542	36,4 %	4,6 %
Pohjois-Karjala	164085	3161	1,9 %	5890	53,7 %	4,2 %
Keski-Suomi	276196	2187	0,8 %	8571	25,5 %	2,9 %
Pohjois-Savo	247776	2167	0,9 %	6831	31,7 %	2,9 %
Etelä-Savo	148975	1770	1,2 %	4630	38,2 %	2,3 %
Pohjois-Pohjanmaa	411150	1768	0,4 %	10550	16,8 %	2,3 %
Satakunta	221740	1369	0,6 %	6707	20,4 %	1,8 %
Kanta-Häme	173781	970	0,6 %	6630	14,6 %	1,3 %
Lappi	180207	935	0,5 %	4665	20,0 %	1,2 %
Pohjanmaa	181441	930	0,5 %	11132	8,4 %	1,2 %
Kainuu	74803	901	1,2 %	2010	44,8 %	1,2 %
Etelä-Pohjanmaa	191860	764	0,4 %	3879	19,7 %	1,0 %
Keski-Pohjanmaa	69027	253	0,4 %	1977	12,8 %	0,3 %
Ahvenanmaa	29214	145	0,5 %	2255	6,4 %	0,2 %

Lähde: Tilastokeskus

Kunnittain (taulukko 3) venäjänkielisten suurimmat osuudet koko väestöstä ovat Virolahdella (4,9 %), Kotkassa (4,8 %), Imatralla (4,1 %), Miehikkälässä (4,1 %), Lappeenrannassa (4,1 %), Tohmajärvellä (4 %), Haminassa (3,9 %), Kiteellä (3,7 %) ja Vantaalla (3,3 %).

Taulukko 3. Kunnat, joissa venäjänkielisten määrä on korkein. Koko väestön, venäjänkielisten ja vieraskielisten määrät sekä venäjänkielisten osuus koko väestöstä, vieraskielisistä ja koko Suomen venäjänkielisten väestöstä kunnittain vuonna 2016.

Kunta	Väkiluku	Venäjän- kieliset	Venäjän- kielisten osuus väestöstä (%)	Vieras- kieliset	Venäjän- kielisten osuus vieras- kielisistä (%)	Venäjän- kielisten osuus Suomen venäjän- kielisistä (%)
Helsinki	635 181	17814	2,8 %	93 214	19,1 %	23,6 %
Vantaa	219 341	7267	3,3 %	36 447	19,9 %	9,6 %
Espoo	274 583	6226	2,3 %	41 652	14,9 %	8,3 %
Turku	187 604	3026	1,6 %	19 877	15,2 %	4,0 %
Lappeenranta	72 872	3008	4,1 %	5 181	58,1 %	4,0 %
Lahti	119 452	2851	2,4 %	7 430	38,4 %	3,8 %
Tampere	228 274	2839	1,2 %	16 348	17,4 %	3,8 %
Kotka	54 187	2599	4,8 %	5 020	51,8 %	3,4 %
Joensuu	75 848	1811	2,4 %	3 427	52,8 %	2,4 %
Jyväskylä	138 850	1653	1,2 %	6 576	25,1 %	2,2 %
Kouvola	85 306	1429	1,7 %	3 648	39,2 %	1,9 %
Kuopio	117 740	1270	1,1 %	4 260	29,8 %	1,7 %
Imatra	27 517	1141	4,1 %	1 574	72,5 %	1,5 %
Oulu	200 526	1000	0,5 %	7 636	13,1 %	1,3 %

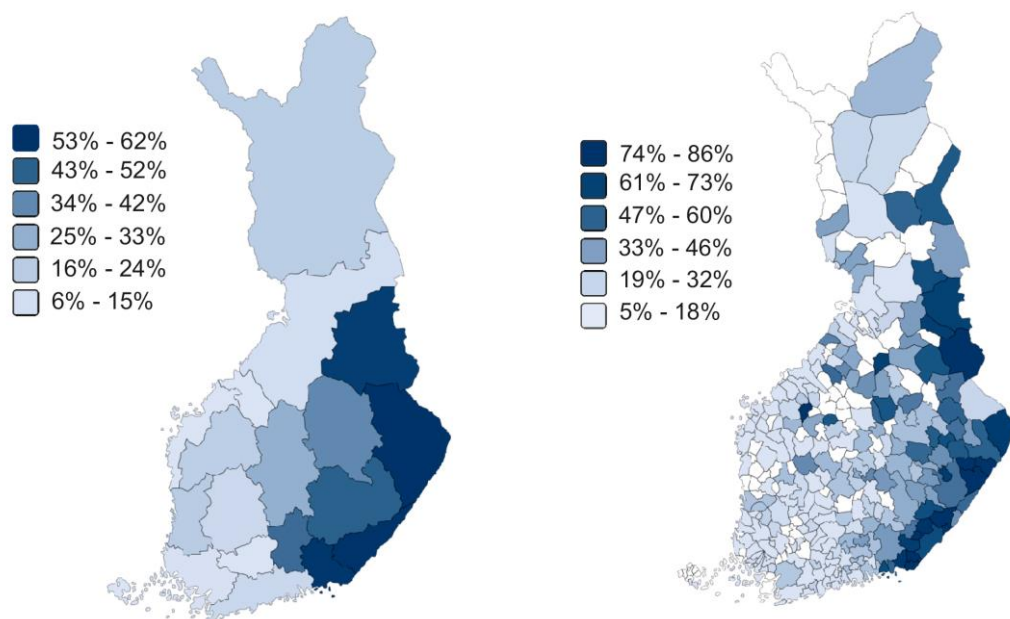
Lähde: Tilastokeskus

2.2 Venäjänkielisten osuudet vieraskielisistä ja väkiluvusta maakunnittain ja kunnittain

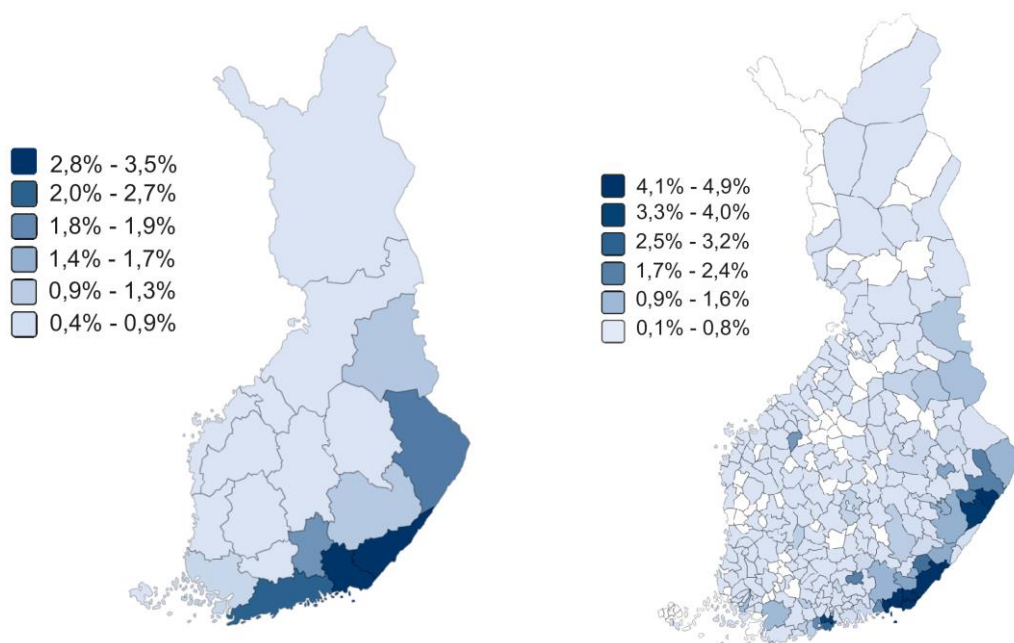
Venäjänkielisten osuus vieraskielisistä on suurin itärajalla Venäjän lähellä Kymenlaakson, Pohjois-Karjalan, Etelä-Karjalan ja Kainuun maakunnissa (taulukko 2 ja kuva 2).

Kuten kuvista 2 ja 3 näkyy, venäjänkielisten osuudet sekä maakuntien ja kuntien koko väestöstä, että vieraskielisistä ovat myös suurimmat Itä-Suomessa, Venäjän rajalla. Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan maakunnissa venäjänkielisiä on 2,8–3,5 % (taulukko 2). Venäjänkielisten suurimmat osuudet vieraskielisistä ovat niin ikään Itä-Suomen maakunnissa: Kymenlaaksossa (50 %), Etelä-Karjalassa (62 %), Pohjois-Karjalassa (54 %) ja Kainuussa (45 %).

Itä-Suomessa vieraskielisistä venäjänkielisten osuus on suurin seuraavilla paikkakunnilla: Lemillä (83 %), Kiteellä (78 %), Kuhmossa (77 %), Miehikkälässä (77 %), Virolahdella (77 %), Ruokolahdella (76 %), Rääkkylässä (73 %) Taipalsaarella (72 %) ja Lappajärvellä (72 %) (Suomen virallinen tilasto).

Kuva 2. Venäjänkielisen väestön osuudet vieraskielisistä maakunnittain (vasemmalla) ja kunnittain (oikealla), 2016. Lähde: Tilastokeskus

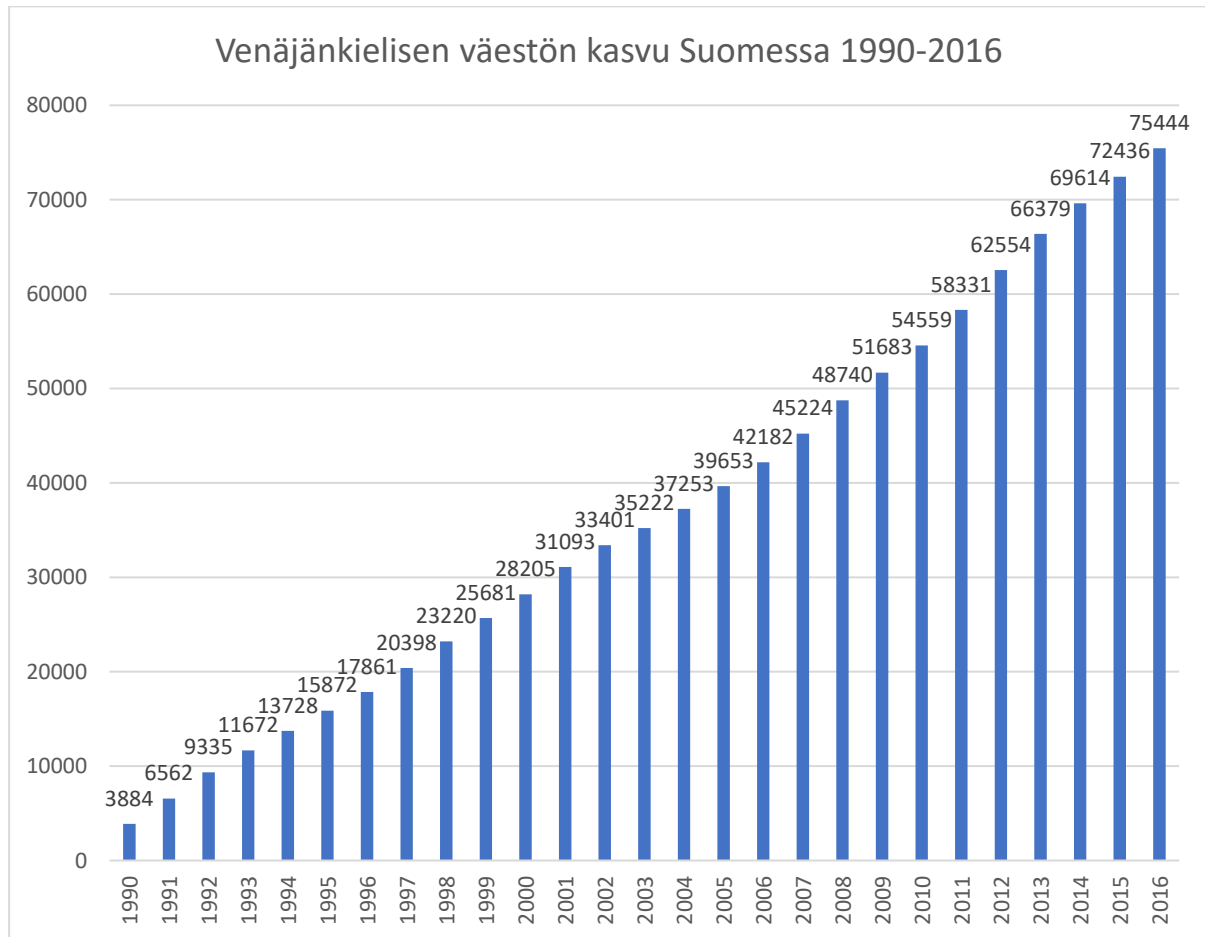
Kuva 3. Venäjänkielisen väestön osuudet koko väestöstä maakunnittain (vasemmalla) ja kunnittain (oikealla), 2016. Lähde: Tilastokeskus

3. Venäjänkielisen väestön kasvu ja muuttoliike

Tässä alaluvussa käsitellään venäjänkielisen väestön kasvua ja muuttoliikettä 1990-luvulta lähtien. Lisäksi käydään läpi niin maahanmuuttoa Venäjältä Suomeen kuin maastamuuttoa Suomesta Venäjälle. Maahan- ja maastamuuttoa tarkastellaan kielen mukaan.

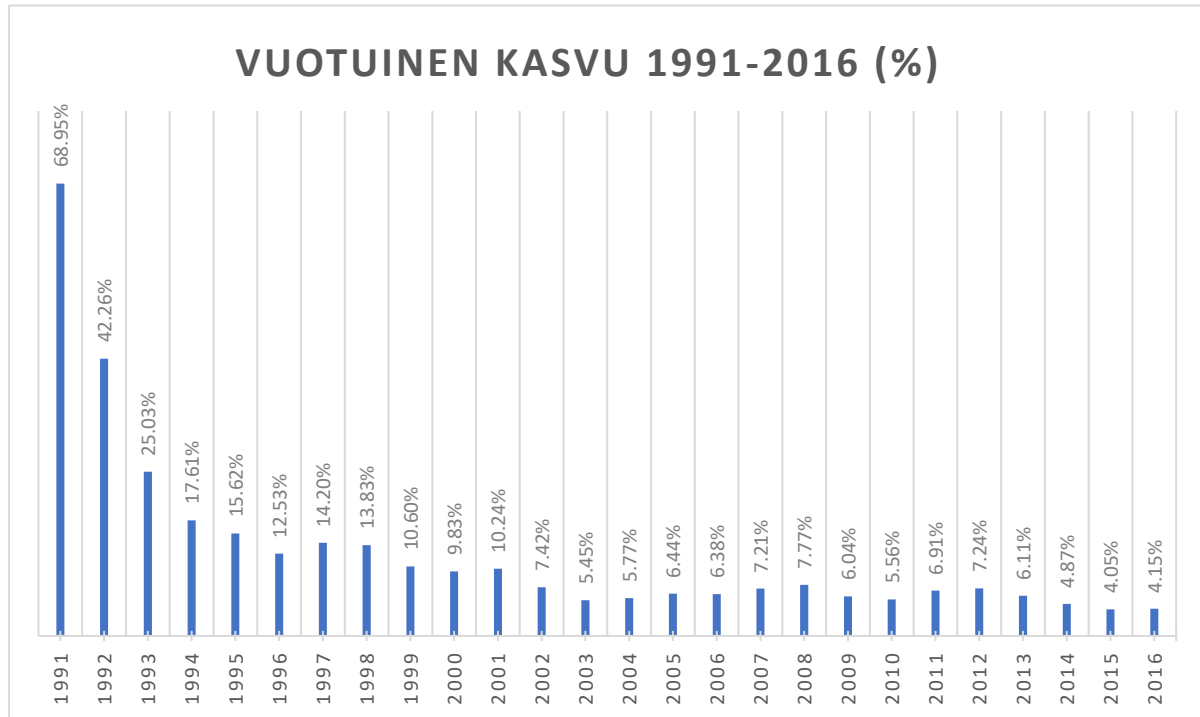
3.1 Venäjänkielisen väestön kasvu

Venäjänkielisen väestön määrä Suomessa kasvaa yhä. Viime vuosina venäjänkielisten määrä on lisääntynyt noin 2000-4000 henkilöllä vuosittain. Vuonna 2003 venäjänkielisten määrä lisääntyi 1821 henkilöllä ja vuonna 2012 jopa 4223 henkilöllä (Kuva 4).

Kuva 4. Venäjänkielisen väestön lukumääräinen kasvu vuosittain 1990–2016. Lähde: Tilastokeskus

Kuvasta 5 näkyy, että venäjänkielisen väestön kasvu on ollut noin muutaman prosentin luokkaa viime vuosina, kun vuonna 1991 venäjänkielisten määrä kasvoi lähes 70 %. Prosenttimääräinen kasvu on maltillistunut 2000-luvun aikana verrattuna sitä edeltäneeseen Neuvostoliiton hajoamisen jälkeiseen vuosikymmeneen. Absoluuttisina määrinä venäjänkielisen väestön vuotuinen kasvu on ollut tasaista.

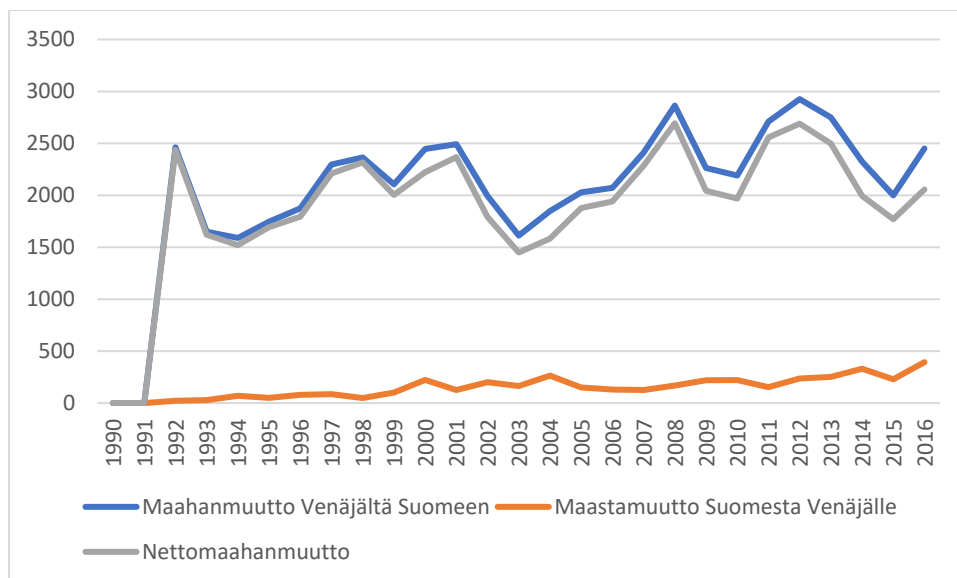
Kuva 5. Venäjänkielisen väestön prosenttimääräinen kasvu vuosittain 1991–2016 (%).

Lähde: Tilastokeskus

3.2 Maahanmuutto Venäjältä Suomeen ja maastamuutto Suomesta Venäjälle

Kaikista entisen Neuvostoliiton alueelta 1990-luvulla saapuneista henkilöistä 60–70 prosenttia on tullut Suomeen paluumuuttajina (Kyntäjä ja Kulu 1998, 64). Kaksi kolmasosaa heistä tuli Venäjältä, useimmat Pietarin alueelta, Venäjän Karjalasta ja loput Virossa (Lehtonen 2016, 19).

Viivakuviosta (Kuva 6) näkyy, että vuosittainen nettomaahanmuutto Venäjältä vaihtelee 1500–2700 henkilön välillä. Maahanmuutto on ollut laskussa vuodesta 2012, mutta vuonna 2015 lasku pysähtyi ja vuoden 2016 tiedoista näkyy, että maahanmuutto Venäjältä Suomeen on taas nousemassa. Kuviosta myös näkyy, että maastamuutto Suomesta Venäjälle lisääntyy.

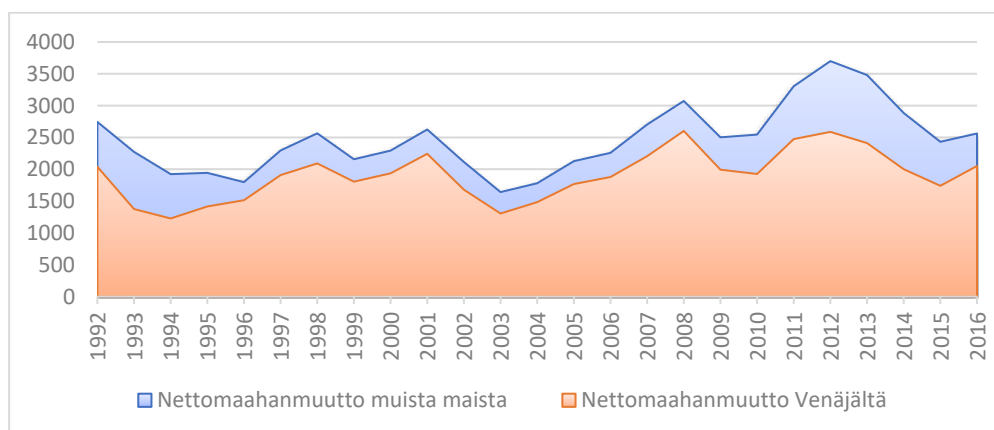

Kuva 6. Maahanmuutto Venäjältä Suomeen ja maastamuutto Suomesta Venäjälle; nettomaahanmuutto (1990–2016).
Lähde: Tilastokeskus

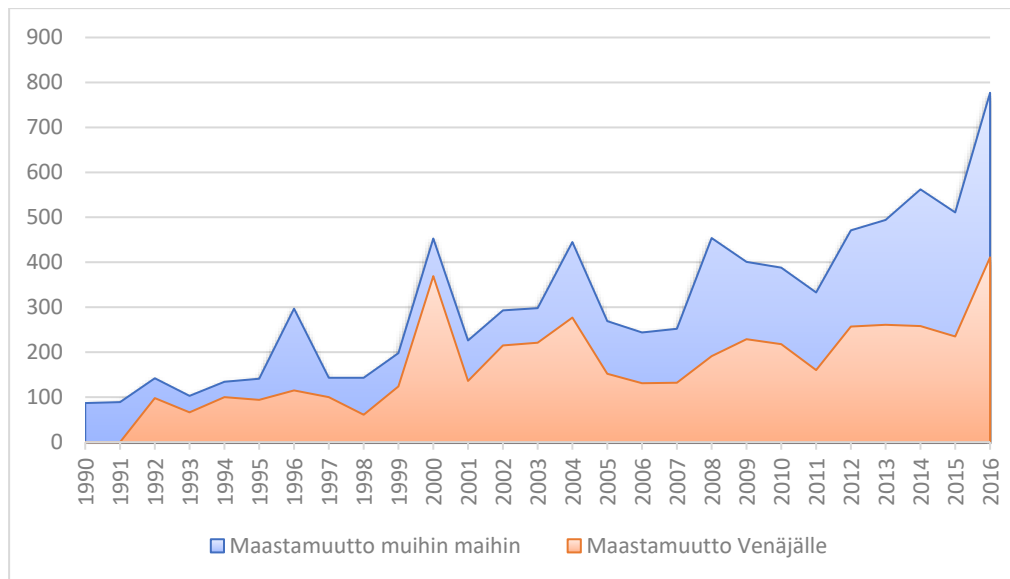
3.3 Venäjänkielisten maahan- ja maastamuutto

Venäjänkielisten nettomaahanmuutto Suomeen koostuu pääasiallisesti Venäjältä muuttaneesta väestöstä (kuva 7). Muista maista muuttaneiden osuus vaihtelee vuosittain 10–20 prosentin välillä. Muualta kuin Venäjältä tulevat venäjänkieliset muuttavat pääasiallisesti Virosta, Ukrainasta ja Valko-Venäjältä, sekä vähemmän Latviasta ja Liettuaista.

Kuvasta 8 näkyy venäjänkielisten muuttoliike Suomesta Venäjälle ja muihin maihin (Venäjä mukaan lukien). Vuonna 2016 maasta muuttaneita oli ennätysmäärä. Vuodesta 2005 alkaen muihin maihin muuttaneiden osuus on ollut suurin piirtein yhtä suuri kuin Venäjälle muuttaneiden.

Kuva 7. Venäjänkielisten nettomaahanmuutto Venäjältä ja muista maista (1992–2016).
Lähde: Tilastokeskus

Kuva 8. Venäjänkielisten maastamuutto Venäjälle ja muihin maihin (Venäjä ml.) (1990–2016)
Lähde: Tilastokeskus

4. Oleskeluluvat

Tässä alaluvussa käsitellään Venäjän kansalaisten saamien oleskelulupien määrää sekä maahanmuuton virallisia ja epävirallisia perusteita. Lisäksi tarkastellaan oleskelulupaperusteiden kehitystä.

a. Oleskelulupien määrä

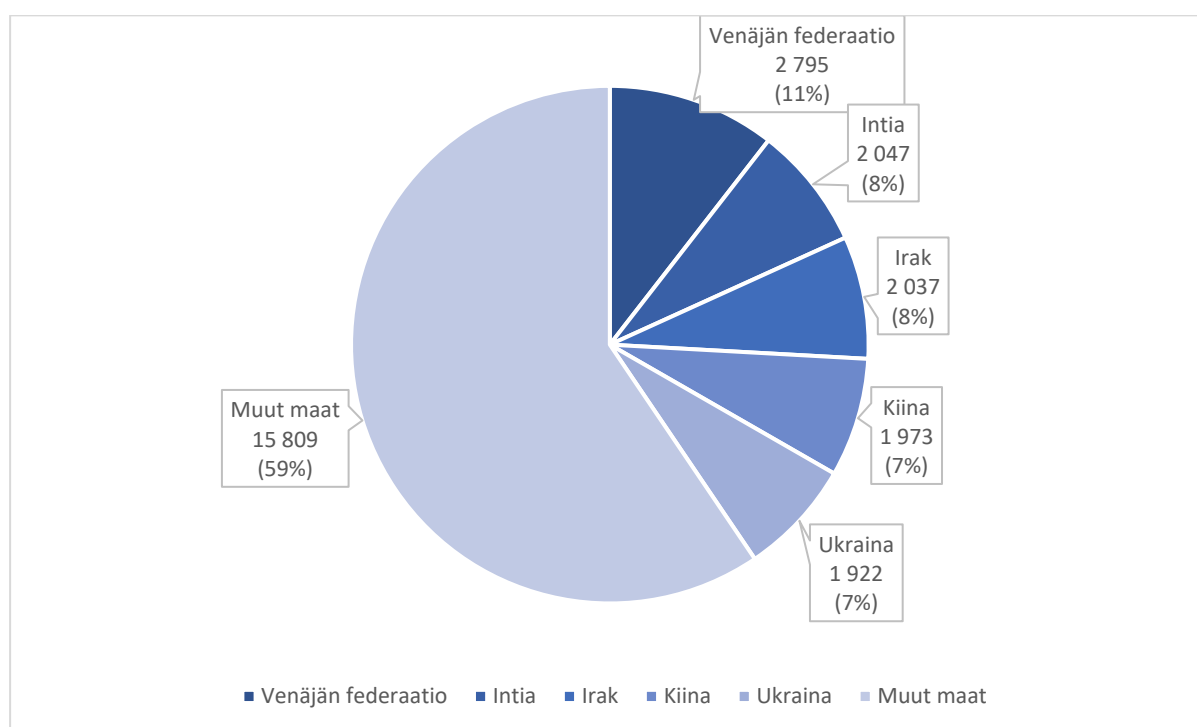
Tätä selvitystä kirjoitettaessa viimeisimmät Maahanmuuttoviraston tilastotiedot ovat saatavissa vuoden 2017 marraskuuhun asti. Vertailumahdollisuuden vuoksi selvityksessä käytetään tietoja vuoden ajalta, 12/2016–11/2017.

Venäjän kansalaiset muodostavat suurimman ryhmän sekä oleskeluluvan hakijoista, että saaneista (kuva 9 ensimmäisen oleskeluluvan hakijoista ja taulukko 4 oleskeluluvan saaneista kansalaisuuden mukaan). Esimerkiksi viimeisen vuoden tarkastelujakson aikana oleskeluluvan hakijoiden suurin ryhmä on ollut Venäjän kansalaiset (9 934), toiseksi suurin ryhmä Kiinan kansalaiset (4 380) ja kolmanneksi suurin Intian kansalaiset (4 066). Oleskeluluvan jatkoa hakeneistakin Venäjän kansalaiset ovat olleet suurin ryhmä (5 351). Seuraavaksi suurimpia ryhmiä ovat Vietnamin (2 530) ja Kiinan kansalaiset (1 944). Pysyvää oleskelulupaa hakeneet ovat tulleet seuraavista maista: Venäjältä 1 788, Irakista 697 ja Somaliasta 484 henkilöä. (Maahanmuuttovirasto, oleskelulupatilastot.)

Taulukko 4. Oleskeluluvan saaneet kansalaisuuden mukaan 12/2016–11/2017

Maa	Oleskeluluvan saaneita	Oleskeluluvan saaneiden osuudet
Venäjän federaatio	9735	16,5 %
Kiina	4252	7,2 %
Intia	4056	6,9 %
Vietnam	3516	6,0 %
Irak	3038	5,2 %
Ukraina	2975	5,1 %
Muut maat	31296	53,2 %

Lähde: Maahanmuuttovirasto, oleskelulupatilastot

Kuva 9. Ensimmäisen oleskeluluvan hakijoiden osuudet kansalaisuuden mukaan (12/2016–11/2017). Lähde: Maahanmuuttovirasto, oleskelulupatilastot

b. Oleskeluluvan perusteet

Viimeisen vuoden tarkastelujakson aikana Maahanmuuttovirastoon on tullut yhteensä 10 147 Venäjän kansalaisten hakemusta (ensimmäinen oleskelulupa, pysyvä oleskelulupa ja oleskeluluvan jatko).

Alla oleva taulukko 5 koskee vain Venäjän kansalaisten ensimmäisen oleskeluluvan hakemuksia, joiden määrä ajanjaksolla 12/2016–11/2017 oli 2795.

Taulukko 5. Venäjän kansalaisten ensimmäisen oleskeluluvan hakemusten määrä perusteittain, 12/2016-11/2017

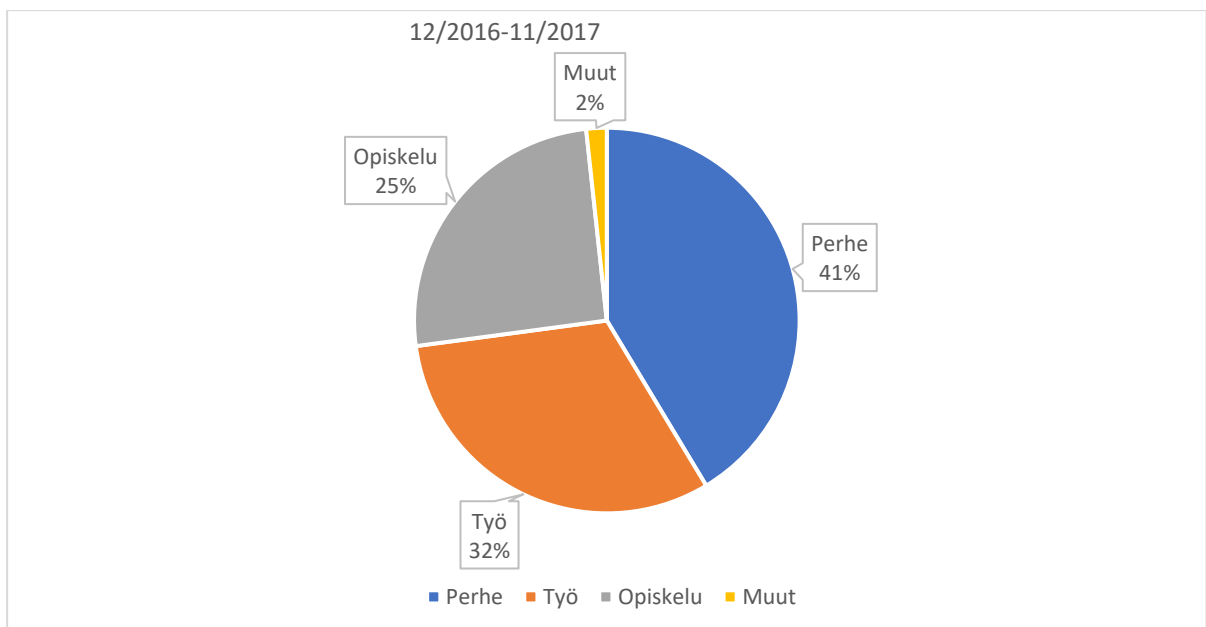
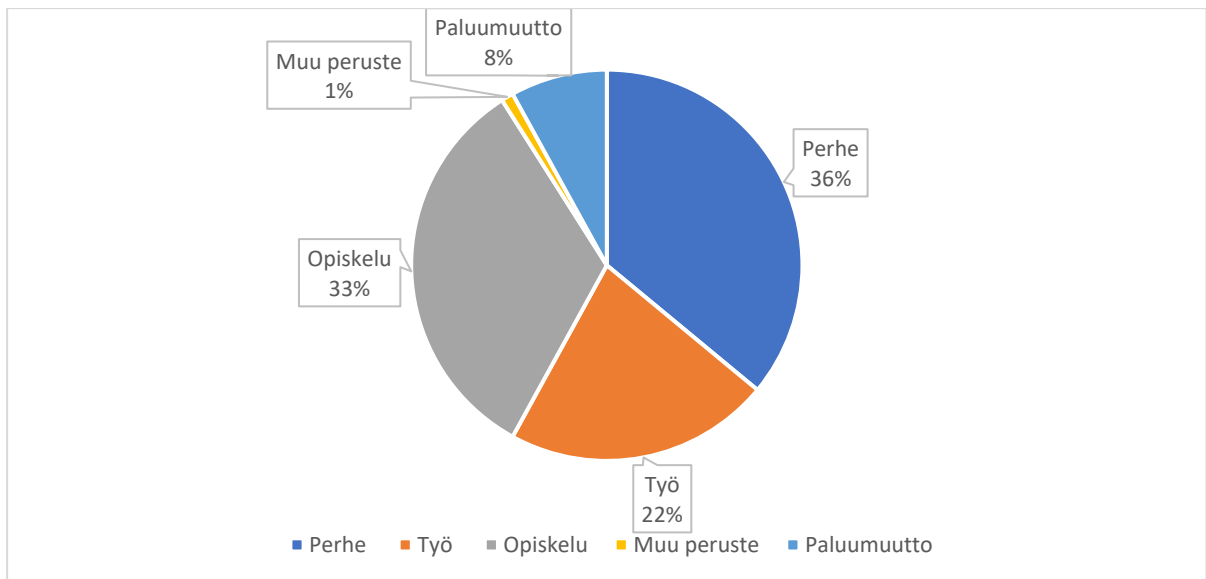
Hakuperuste		
Perhe	Kv. suojelua saaneen perheenjäsen	8
	Suomen kansalaisen perheenjäsen	330
	Muun ulkomaalaisen perheenjäsen	802
	Muut perhesiteen perusteet	18
	Yhteensä	1158
Työ	Elinkeinonharjoittaminen	34
	Osaratkaisua edellyttävä työnteko	601
	Tieteellinen tutkimus	66
	Harjoittelija	6
	Urheilu ja valmentaminen	16
	Erityisasiantuntija	122
	Muu työnteko	62
	Yhteensä	907
Opiskelu		686
Muut		44
Hakemukset yhteensä		2795

Lähde: Maahanmuuttovirasto, oleskelulupatilastot

Taulukosta 5 näkyy, että suurin osa eli 70 % perhesidehakemuksista (810 hakemusta) tuli ulkomaalaisten perheenjäseniltä. Samaan aikaan 28 % perhesidehakemuksista tuli Suomen kansalaisten perheenjäseniltä.

Kuten kuvista 10 ja 11 näkyy, Venäjän kansalaisten ensimmäisen oleskeluluvan hakuperusteiden rakenne eroaa nykyään siitä, millainen se oli vuosina 2014–2015 (Lehtonen 2016). Inkerinsuomalaisten paluumuuttojärjestelmä päättyi 1. heinäkuuta 2017. Kesäkuussa 2016, paluumuuttojärjestelmän lopussa, Maahanmuuttovirastoon tuli viime vuosien ennätysmäärä paluumuuttihakemuksia (yhteensä 244). Esimerkiksi toukokuussa 2016 hakemuksia tuli vain 61 kappaletta.

Ensimmäisten oleskelulupien perusteiden rakennemuutos johtuukin pääasiallisesti inkerinsuomalaisten paluumuuton päättymisestä. Paluumuutto, jonka osuus vuosina 2014-2015 oli 8%, ei enää näy hakuperusteiden joukossa. Huomattavasti suuremmaksi on muuttunut työntekoperusteisten hakemusten osuus (22% → 32%) sekä perhesidehakemusten osuus (36% → 41%). Opiskeluperusteisten hakemusten osuus puolestaan on pienentynyt (33% → 25%).

Kuva 10 ja 11. Venäjän kansalaisten oleskelulupahakemusten osuudet perusteittain 2014–2015 (ylhällä) ja 12/2016–11/2017 (alhaalla). Lähteet: Maahanmuuttovirasto, oleskelulupatilastot; Lehtonen 2016.

Taulukossa 6 selkeä dynamiikka oleskelulupien vuosittaisessa määrässä näkyy ainoastaan opiskeluperusteisten hakemuksien laskussa. Muiden oleskelulupien määrä hakuperusteiden mukaan vaihtelee vuosittain epäsäännöllisesti. Jos verrataan vuoden 2011 ja viimeisen vuoden tietoja, nähdään, että ensimmäisten oleskelulupahakemusten määrä on laskenut näiden vuosien aikana yhteensä melko huomattavasti.

Taulukko 6. Ensimmäisten oleskelulupien määrä hakuperusteiden mukaan vuosina 2011–2017

	2011	2012	2013	2015	2016	10/2016- 9/2017
Perhe	1916	1094	1651	1383	1594	1132
Työ	1110	1050	924	672	758	862
Opiskelu	1156	1263	1236	1004	942	695
Muut	463	1324	317	261	436	47
Yhteensä	4645	4731	4128	3320	3730	2736

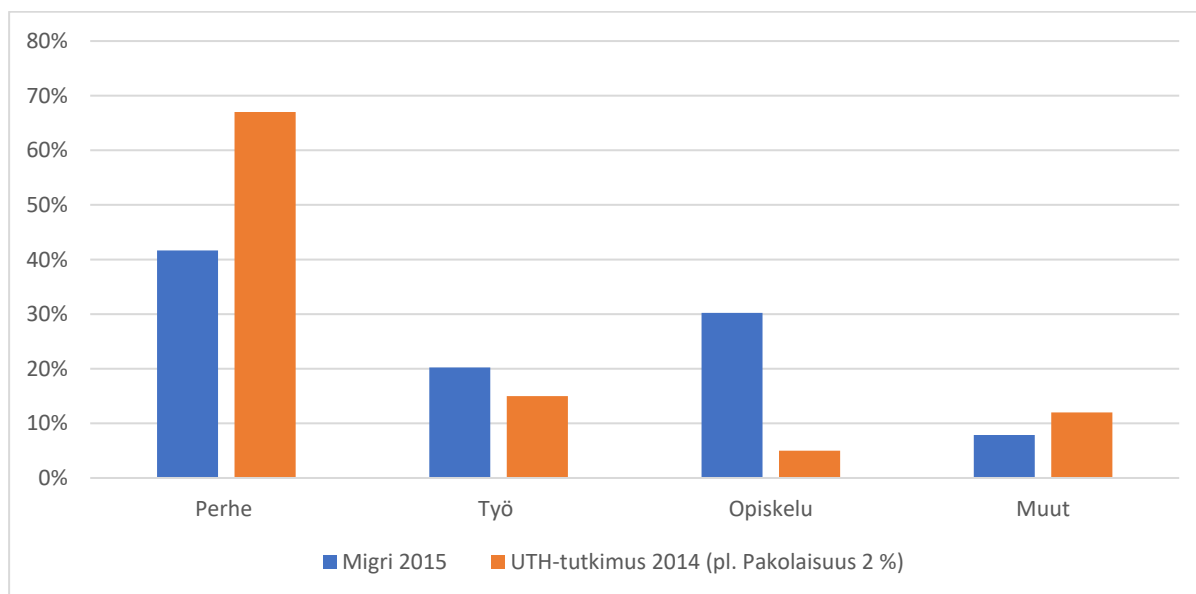
Lähteet: Maahanmuuttovirasto (2014); Maahanmuuttovirasto, oleskelulupatilastot

c. Maahanmuuton syyt

Maahanmuuttovirastoon tulleiden oleskelulupahakemusten perusteet ja niiden tilastointi antavat käsityksen maahanmuuton virallisista syistä. Maahanmuuton ensisijaiset syyt voivat kuitenkin poiketa hakemuksessa mainituista tai syitä voi olla useampia. Esimerkiksi nuoret perheet eivät voi muuttaa Suomeen ennen kuin pystyvät todistamaan asuneensa yhdessä vähintään kaksi vuotta tai heillä on yhteinen lapsi. Tämän vuoksi tällaiset perheet hakevat ennemminkin esimerkiksi työ- tai opiskeluperusteista oleskelulupaa kuin oleskelulupaa perhesiteiden perusteella.

UTH-tutkimuksessa on kysytty osallistujilta heidän muuttosytään. Kuva 12 avaa sitä, miten vastaukset vertautuvat oleskelulupatilastoihin. Vaikka molempien aineistojen mukaan maahanmuutto perheen vuoksi on yleisin syy, osuudet eroavat toisistaan huomattavasti.

Maahanmuuttoviraston oleskelulupatilastojen mukaan perhe on maahanmuuton taustalla reilussa 40 %:ssa tapauksista, kun taas UTH-tutkimuksen perusteella perhe on maahanmuuton syynä lähes 70 %:ssa tapauksista. Todennäköisesti perhesiteisiin liittyvä syy on hyvin usein maahanmuuton taustalla virallisten syiden, kuten työn ja opiskelun, lisäksi.

Kuva 12. Maahanmuuton syyt Maahanmuuttoviraston tilastojen ja UTH-tutkimuksen mukaan (*Maahanmuuttoviraston tilastotiedot vuodesta 2014 puuttuu, sen vuoksi vertailussa käytetään tilastotiedot vuodesta 2015). Lähteet: Maahanmuuttovirasto, oleskelulupatilastot; UTH-tutkimus (Nieminen, Sutela & Hannula 2015, 20)

d. Kansainvälinen suojelu

Erikseen on tarpeen mainita Venäjän kansalaisten kansainvälisen suojelun hakemukset, joiden määrä on noussut viime vuoden aikana. Vuosina 2015 ja 2016 kansainvälisen suojelun hakemuksia tuli Venäjän kansalaisilta molempina vuosina noin 190, kun taas vuoden 2017 yhdessätoista kuukaudessa (1/2017–11/2017) vireille on tullut 371 hakemusta. Tällainen nousu voi johtua siitä, että Jehovan todistajat ovat saaneet Venäjällä ulkomaalaisagentti-määritelmän sekä myös seksuaalivähemmistöjen kiristyneestä tilanteesta.

5. Perheet ja perhetyypit

Tässä osassa tarkastellaan venäjänkielisten perheiden määrää ja perhetyyppejä. Lisäksi käydään läpi Venäjä- ja Neuvostoliitto-taustaisten miesten ja naisten perheiden määrää ja puolisojen taustamaata.

a. Venäjänkieliset perheet

Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2016 lopussa Suomessa oli yhteensä 15 400 venäjänkielistä perhettä, joissa perheen ainoa vanhempi tai molemmat vanhemmat olivat venäjänkielisiä. Hieman vähemmän (13 300) on perheitä, joissa toinen puolisoista on venäjänkielinen. Venäjänkielisten perheiden määrä vuoden 2016 lopussa oli 972 perhettä suurempi kuin vuoden 2015 lopussa. (Suomen virallinen tilasto (SVT) 2016: Perheet.)

Venäjänkielisiä yhden vanhemman perheitä on 4 300, mikä on 15 prosenttia kaikista venäjänkielististä perheistä. Venäjänkielisillä yhden vanhemman perheet ovat hieman yleisempiä kuin yleisesti Suomessa (12,5 %). Venäjänkielististä yhden vanhemman perheistä 95 prosenttia on äidin ja lasten muodostamia perheitä, kun muutoin Suomessa äidin ja lasten muodostamia perheitä on 83 prosenttia kaikista yhden vanhemman perheistä. (Suomen virallinen tilasto (SVT) 2016: Perheet.)

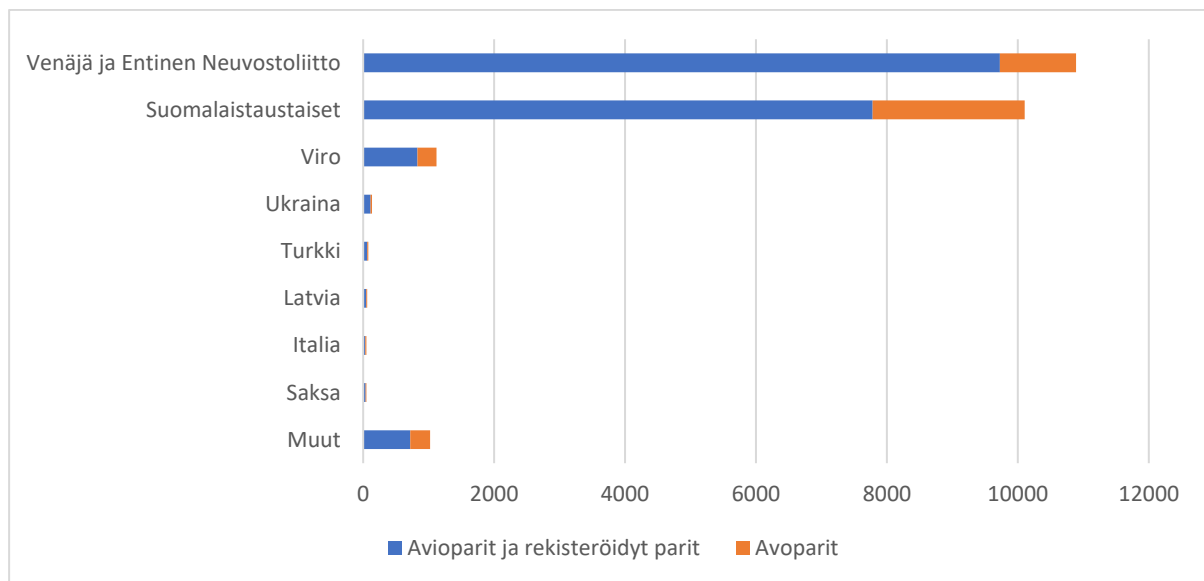
Venäjänkielisissä perheissä yhä useammin sekä mies että nainen ovat molemmat venäjänkielisiä. Vuoden 2016 aikana tällaisten parien määrä on kasvanut lähes 500:lla. Nykyisin venäjänkielisiä pariskuntia on jo 11 200, kun vuonna 1990 heitä oli vain 300. Toiseksi yleisin venäjänkielisten perheiden kieliyhdistelmä on suomenkielinen mies ja venäjänkielinen vaimo. Tällaisia perheitä on 8600. On edelleen melko harvinaista, että suomenkielisellä naisella on venäjänkielinen puoliso. Näiden parien määrä vuoden 2016 lopussa oli 1 700. (Suomen virallinen tilasto (SVT) 2016: Perheet.)

b. Venäjä- ja Neuvostoliitto-taustaisten puoliset taustamaan mukaan

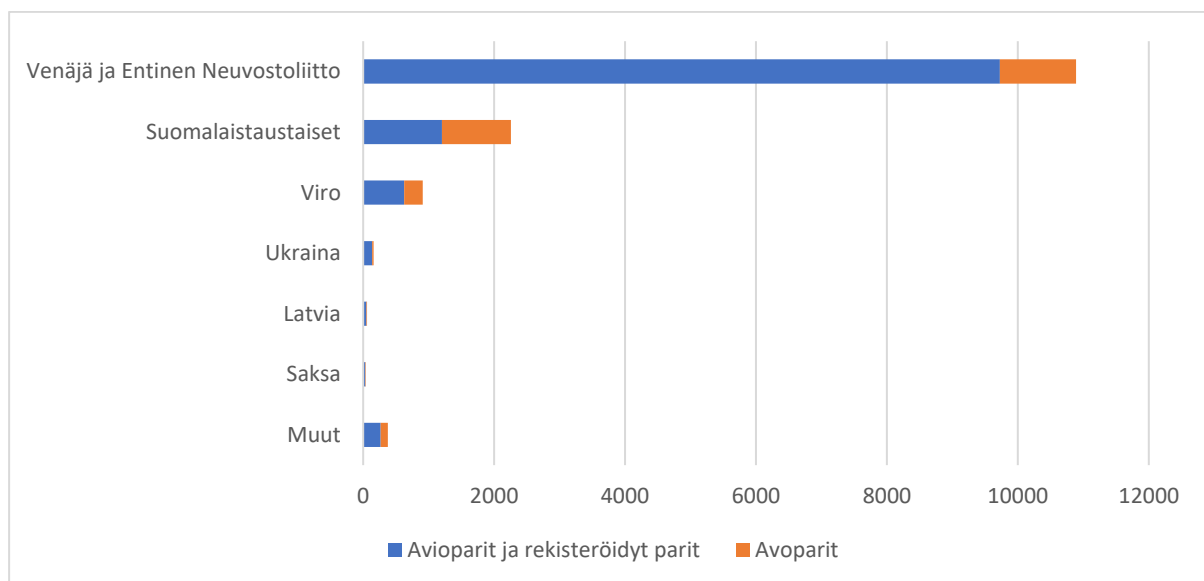
18 vuotta täyttäneiden Venäjä- ja Neuvostoliitto-taustaisten miesten määrä on 25 844. Heistä 14 689 on avio- tai avoliitossa. 18 vuotta täyttäneiden Venäjä- ja Neuvostoliitto-taustaisten naisten määrä on 41 511, joista avio- tai avoliitossa olevia on 23 502. Avio- tai avoliitossa olevien sekä naisten että miesten osuudet ovat yhtäläiset eli 57 %.

Kuvista 13 ja 14 näkyy Venäjä- ja Neuvostoliitto-taustaisten miesten ja naisten puoliset taustamaan mukaan. Venäjä- ja Neuvostoliitto-taustaiset sekä naiset että miehet avioituvat eniten niiden kanssa, joiden syntyperä (taustamaa) on sama. Venäjä- ja Neuvostoliitto-taustaiset naiset ovat avio- tai

avoliitossa suomalaistaustaisten miesten kanssa melkein viisi kertaa useammin kuin samaa taustaa olevat miehet suomalaistaustaisten naisten kanssa.

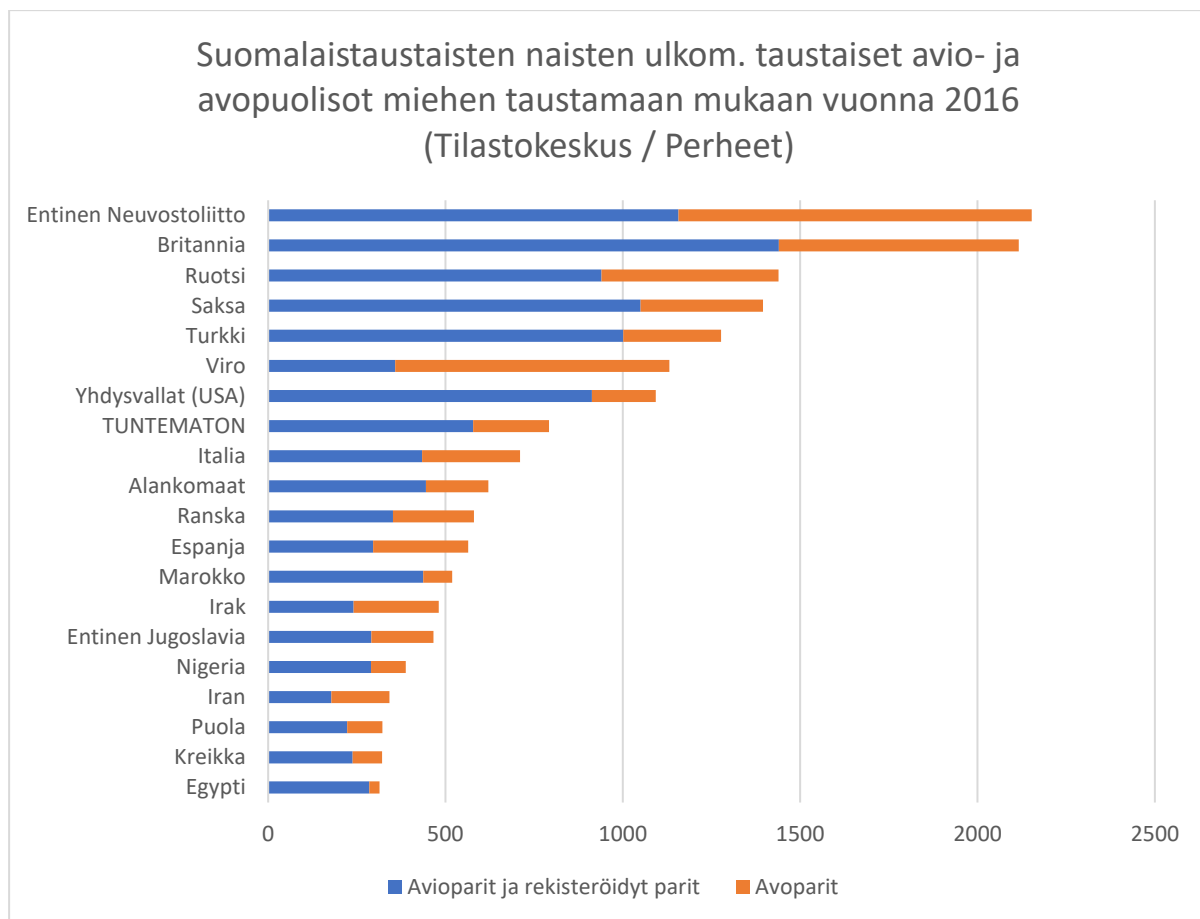
Kuva 13. Venäjä- ja NL-taustaisten naisten puoliset taustamaan mukaan. Lähde: Tilastokeskus

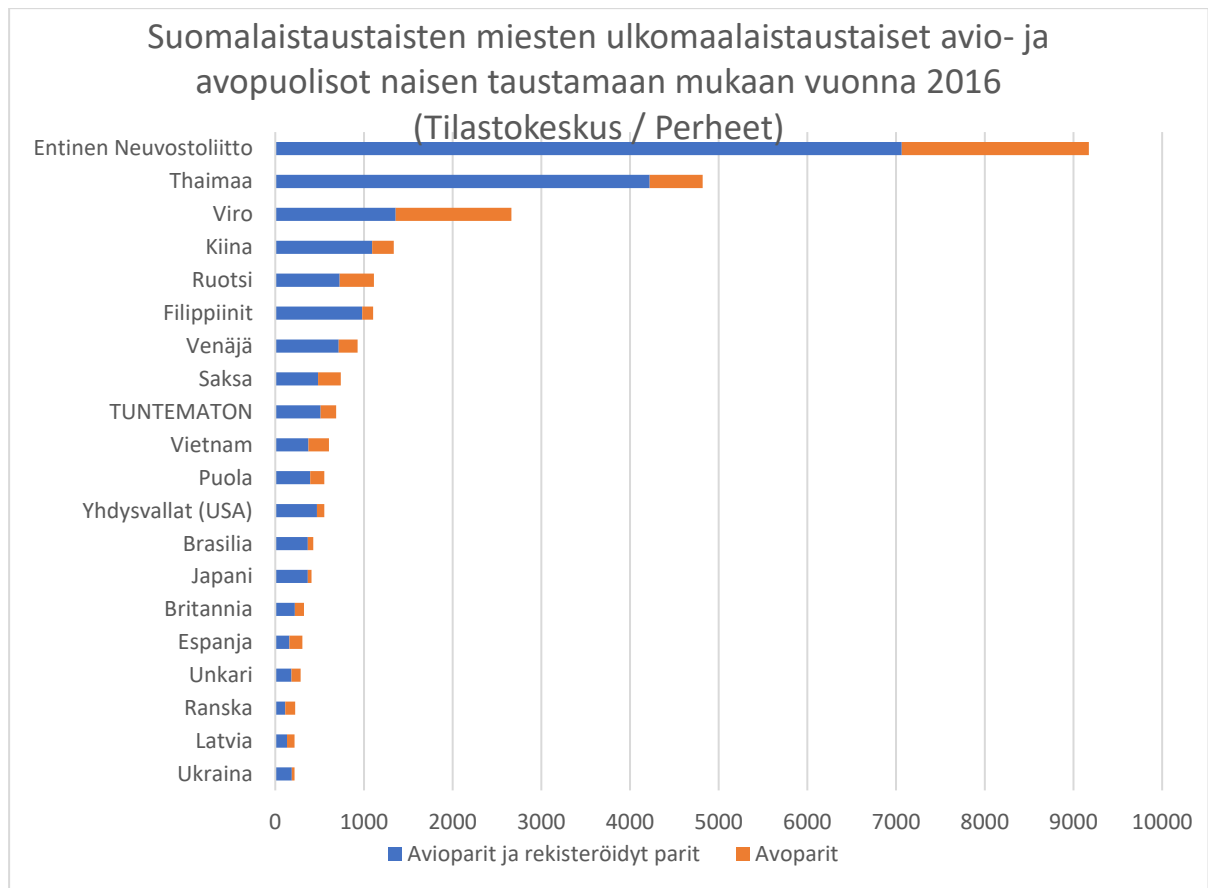
Kuva 14. Venäjä- ja NL-taustaisten miesten puoliset taustamaan mukaan. Lähde: Tilastokeskus

c. Suomalaistaustaisten ulkomaalaiset puoliset taustamaan mukaan

Suomalaisilla miehillä ja naisilla ulkomaalaisen puolison taustamaa on useimmiten Neuvostoliitto. Kuten kuvista 15 ja 16 näkyy, Venäjä- ja Neuvostoliitto-taustaiset puoliset ovat yleisin taustamaa kaikista ulkomaalaisista puolisoista. On kuitenkin huomattava, että suomalaistaustaisilla miehillä Venäjä- tai Neuvostoliitto-taustainen naispuoliso on melkein viisi kertaa yleisempi, kuin suomalaistaustaisilla naisilla Venäjä- tai Neuvostoliitto-taustainen miespuoliso.

Kuva 15. Suomalaistaustaisten naisten ulkomaalaistaustaiset avio- ja avopuolisot miehen taustamaan mukaan vuonna 2016 (Tilastokeskus / Perheet). Lähde: Tilastokeskus

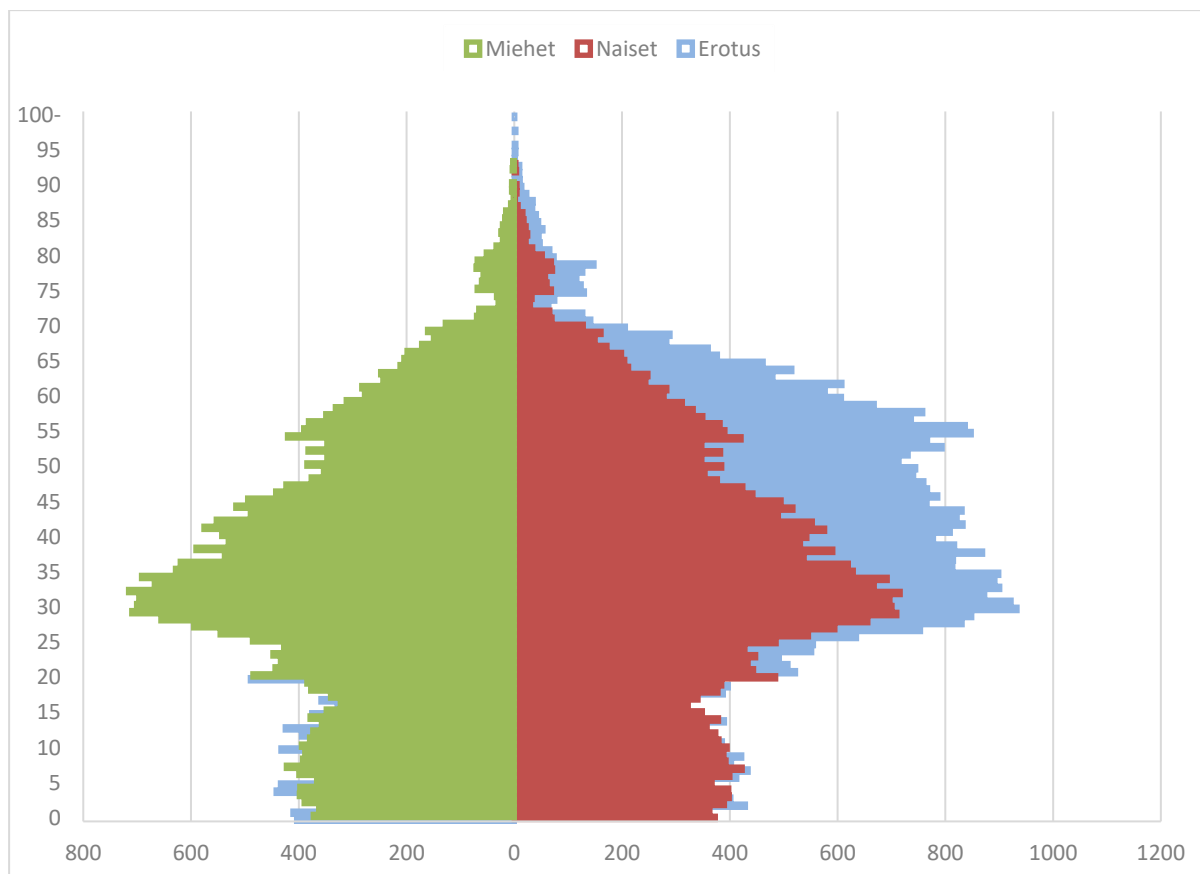

Kuva 16. Suomalaistaustaisten miesten ulkomaalaistaustaiset avio- ja avopuolisot naisen taustamaan mukaan vuonna 2016 (Tilastokeskus / Perheet). Lähde: Tilastokeskus

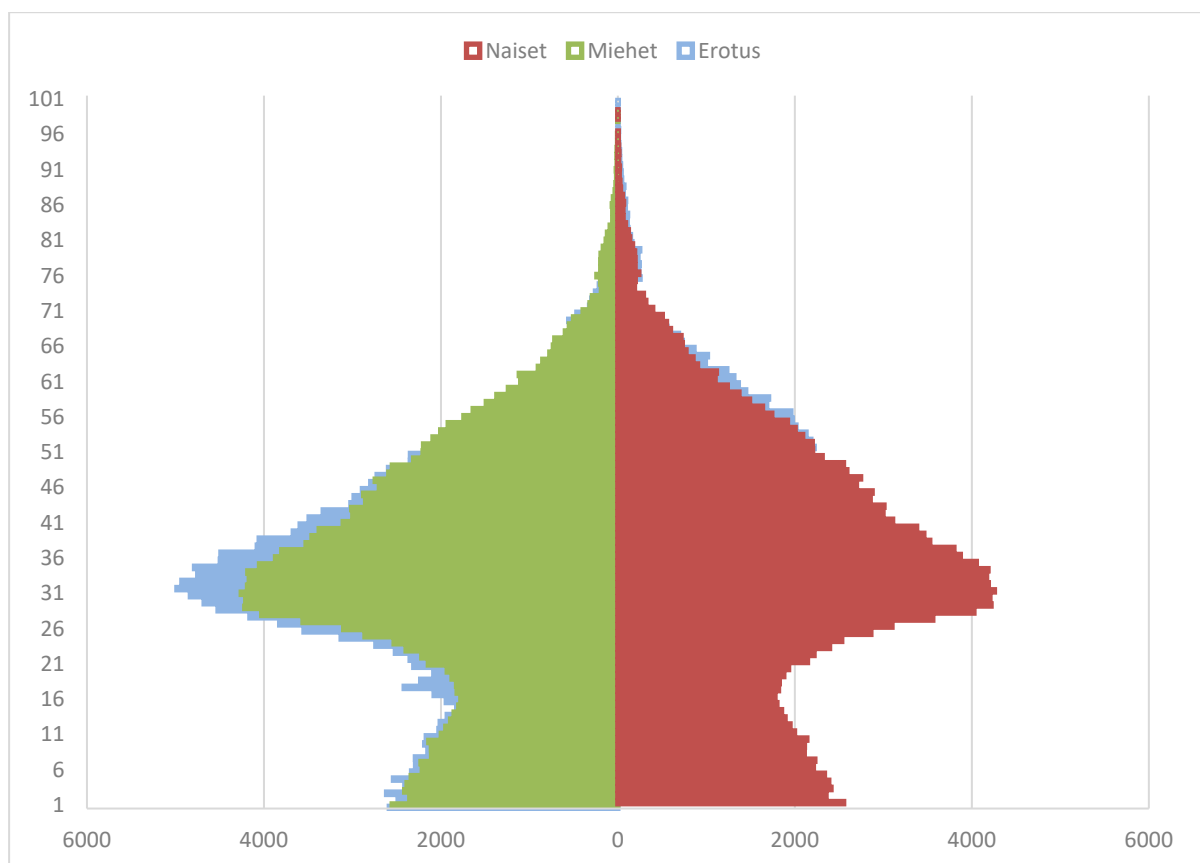
6. Venäjänkielisen väestön ikärakenne

Seuraavaksi tarkastellaan venäjänkielisen väestön ikärakennetta verrattuna kotimaisia kieliä puhuvien ja vieraskielisten ikärakenteeseen.

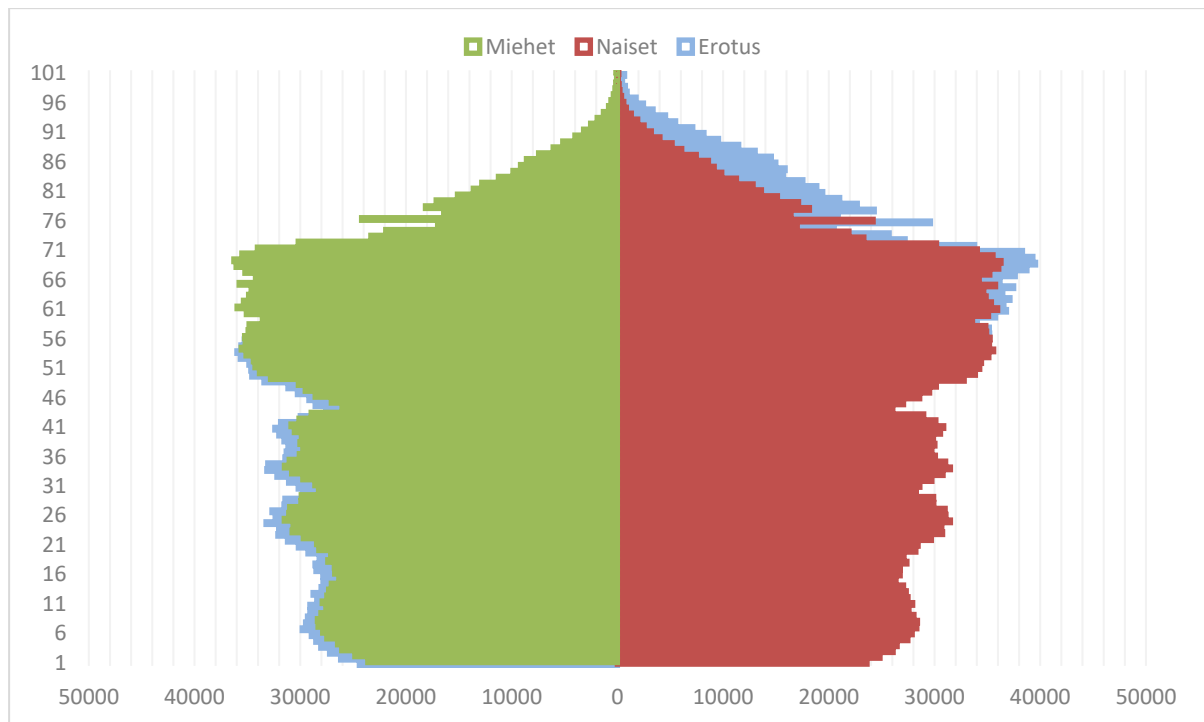
Venäjänkielisen väestön ikäpyramidi (kuva 17) eroaa huomattavasti sekä vieraskielisten (kuva 18) että kotimaisia kieliä puhuvien (kuva 19) ikäpyramideista. Kotimaisia kieliä puhuvien ikäpyramidi on pienenevä, mikä tarkoittaa, että lapsia on vähemmän ikääntyneeseen väestöön verrattuna. Väestö siis pienenee. Miehiä on hieman enemmän 0–55-vuotiaiden ikäluokissa, kun taas yli 55-vuotiaista suurin osa on naisia.

Kuva 17. Venäjänkielisten ikärakenne vuonna 2016 – väestöpyramidikuvio. Lähde: Tilastokeskus

Kuva 18. Vieraskielisten ikärakenne vuonna 2016 – väestöpyramidikuvio. Lähde: Tilastokeskus

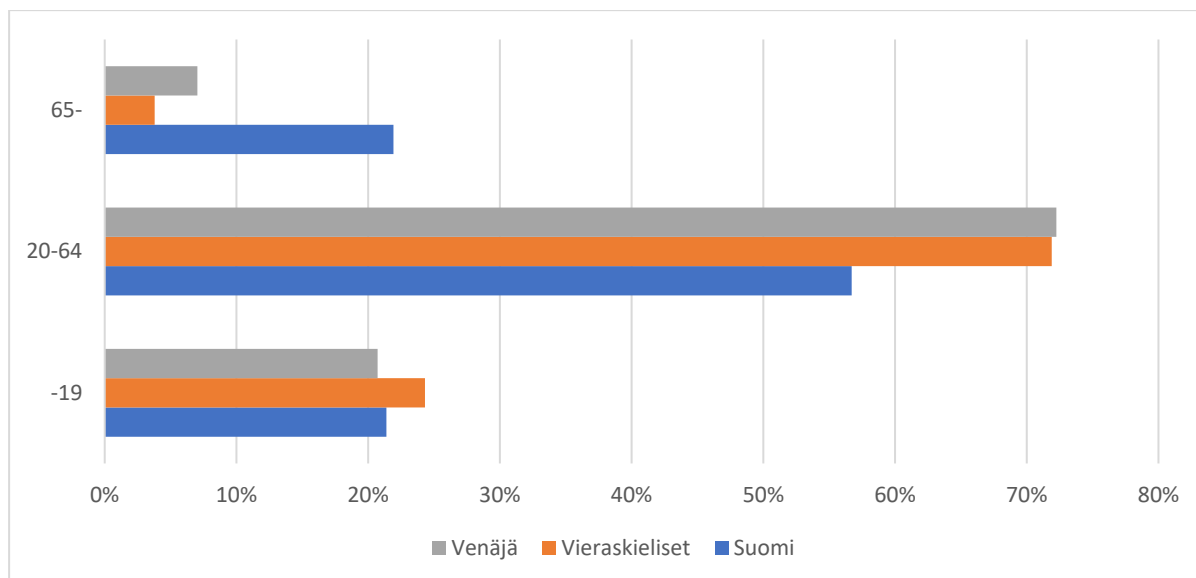

Kuva 19. Kotimaisia kieliä puhuvien ikärakenne vuonna 2016 – väestöpyramidikuvio. Lähde: Tilastokeskus

Tarkasteltaessa vieraskielisten ikäpyramidia käy ilmi, että valtaosa vieraskielisistä on työiässä, kun taas alaikäisiä ja erityisesti ikääntyneitä on vähemmän. Vieraskielisten ikäpyramidin pohja näyttää kasvavalta, mikä tarkoittaa, että väestö kasvaa. Vieraskielisiä on hieman enemmän alle 50-vuotiaiden ikäluokissa. Yli 50-vuotiaiden ikäluokissa naisia on hiukan enemmän.

Venäjänkielisten ikäpyramidi näyttää melko erilaiselta vieraskielisten ja kotimaisia kieliä puhuvien ikäpyramidiin verrattuna. Ensinnäkin venäjänkielisten ikäpyramidi eroaa selkeästi naisten osalta: yli 20-vuotiaita venäjänkielisiä naisia on paljon enemmän kuin miehiä. Koko venäjänkielisestä väestöstä naisia on 59 % ja miehiä on 41 %. Suomen venäjänkielisten ikäpyramidin pohja on ”pysähtynyt”, mikä tarkoittaa, että 0–15-vuotiaiden ikäryhmässä jakauma on melko tasapainoinen. Väestö ei kasva eikä pienene. Tämä eroaa Venäjän federaation ikäpyramidista, joka näyttää kasvavalta.

Erojen suuruudet venäjänkielisten, vieraskielisten ja suomenkielisten ikärakenteissa vaihtelevat ikäluokittain (ks. kuva 20). Venäjän- ja vieraskielisen väestön työiässä olevien henkilöiden osuus on hieman suurempi (noin 15 %) kuin suomenkielisellä väestöllä. Yli 65-vuotiaiden ikäluokan osuus suomenkielisillä on merkittävästi suurempi (21,9 %) verrattuna venäjänkielisiin (7 %) ja vieraskielisiin (3,8 %). Lasten ja nuorten (alle 20-vuotiaiden ikäluokka) osuudet näissä kolmessa kieliryhmässä ovat melko samansuuruisia.

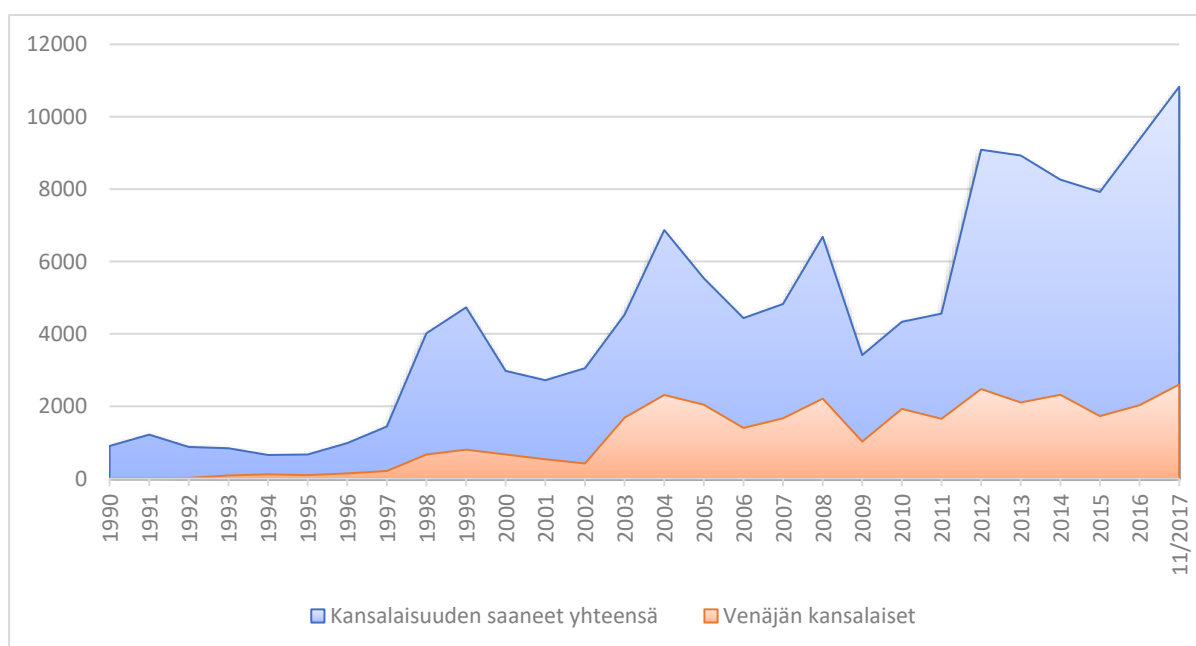

Kuva 20. Venäjänkielisten ikärakenne verrattuna vieraskielisten ja suomenkielisten ikärakenteisiin vuonna 2016. Lähde: Tilastokeskus

7. Kansalaistaminen

Tässä alaluvussa käydään läpi Venäjän kansalaisten kansalaistamisen kehitystä 1990-luvulta alkaen.

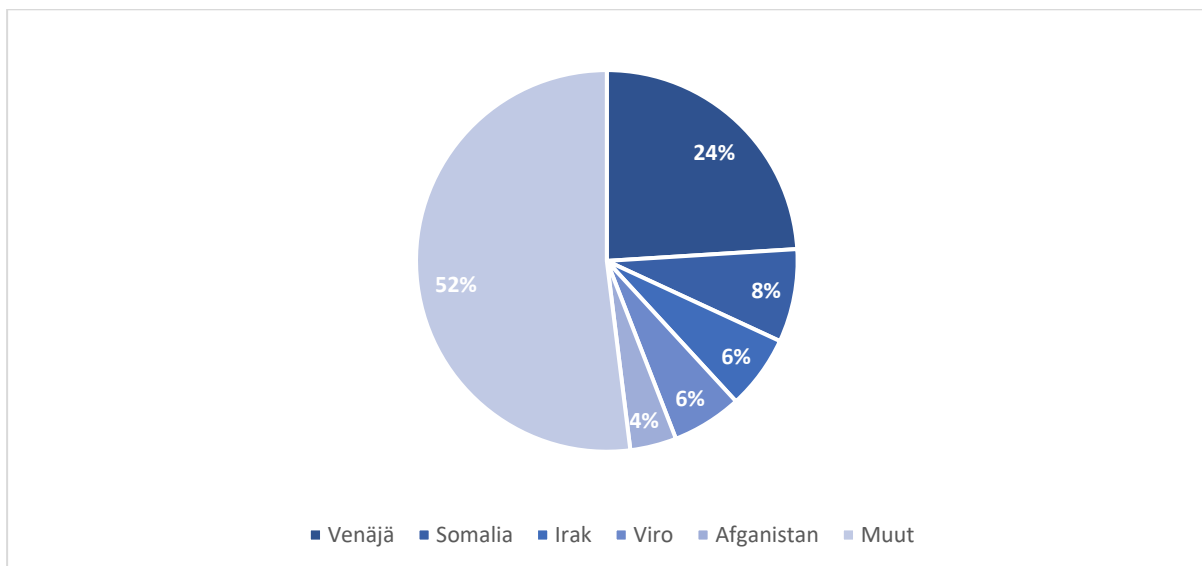
Kansalaisuuslaki (359/2003) teki alkuperäisen kansalaisuuden säilyttämisen mahdolliseksi ja aiheutti kansalaistamisen nousun niin Venäjän kansalaisten kuin muidenkin ulkomaalaisten kohdalla. Kuvasta 21 näkyy, että Suomen kansalaisuuden saaneista Venäjän kansalaiset muodostavat merkittävän osuuden. Vuodesta 2012 lähtien Suomen kansalaisuuden saaneiden yhteismäärä on noussut huomattavasti. Samalla taas Suomen kansalaisuuden saaneiden Venäjän kansalaisten määrä on pysynyt suurin piirtein samalla tasolla vuoden 2012 jälkeen.

Kuva 21. Suomen kansalaisuuden saaneet vuosina 1990–2017. Lähde: Tilastokeskus

Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2016 lopussa Suomessa asui vakituisesti 104 997 henkilöä, joilla on Suomen kansalaisuuden lisäksi jonkin toisen maan kansalaisuus. Suurimmat kaksoiskansalaisuusryhmät vuoden 2016 lopussa olivat Venäjän kansalaiset (27 456), Ruotsin kansalaiset (7 380), Somalian kansalaiset (4 650), Viron kansalaiset (4 601) ja Yhdysvaltojen kansalaiset (3 934). (Suomen virallinen tilasto (SVT) 2016: Suomen kansalaisuuden saamiset.) Venäjän kansalaiset ovat nykyisin ylivoimaisesti suurin kansalaisuuden saaneiden ryhmä ja muodostavat melkein neljäsosan kaikista Suomen kansalaisuuden saaneista (ks. kuva 22).

Vuoden 2017 marraskuuhun mennessä (1/2017–11/2017) jo 2 600 Venäjän kansalaista on saanut Suomen kansalaisuuden. Määrä on suurempi kuin koskaan aikaisemmin. Vuoden 2017 aikana kansalaisuuden saaneita Venäjän kansalaisia on jo lähes 600 enemmän kuin koko edellisen vuoden aikana yhteensä. Seuraavaksi suurimmat ryhmät Suomen kansalaisuuden saaneista ovat vuonna 2017 olleet Somalian (1224), Irakin (1116) ja Viron (672) kansalaiset. Vuonna 2017 Suomen kansalaisuuden saaneet Venäjän kansalaiset muodostavat 24 % kaikista kansalaisuuden saaneista (ks. kuva 22). (Maahanmuuttovirasto, kansalaisuustilastot.)

Kuva 22. Osuudet Suomen kansalaisuuden saaneista (yleisimmät kansalaisuudet). Lähde: 1/2017–11/2017 (Maahanmuuttovirasto, kansalaisuustilastot)

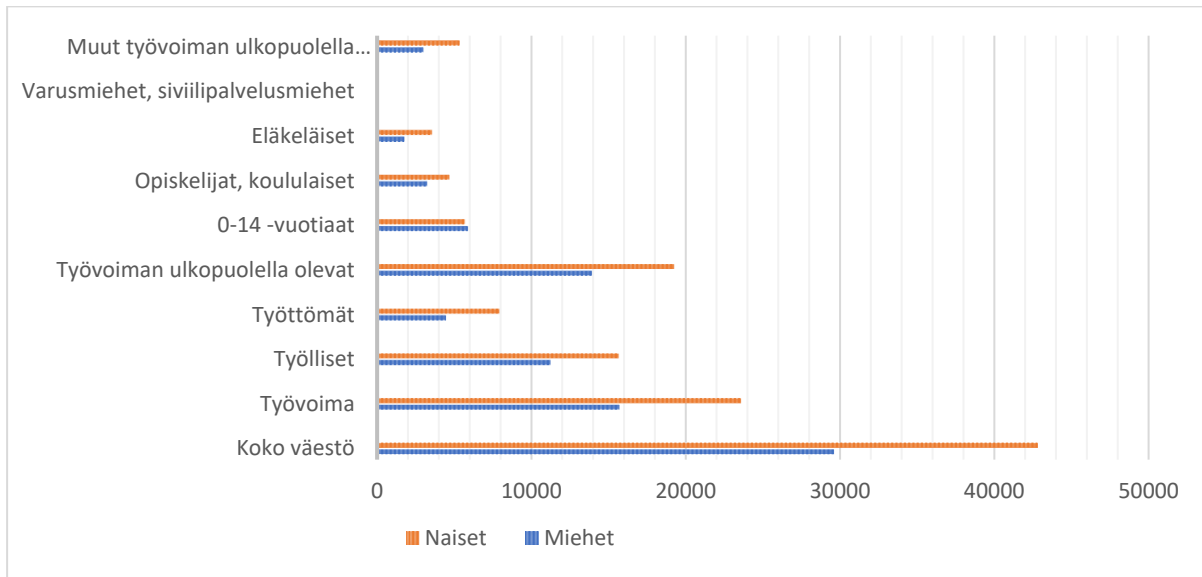
8. Työllisyys

Tässä luvussa verrataan venäläisväestön työllisyys- ja työttömyysastetta muiden ulkomaalaisten ryhmien työllisyyteen. Sen lisäksi nostetaan esiin Venäjä- ja Neuvostoliitto-taustaisten sosioekonomista asemaa ja käsitellään ylikoulutusta.

Henkilön taustakielen mukaan jaotellut työvoimaa koskevat tiedot ovat saatavilla Tietokeskuksen tilastoista vuodelta 2015. Niistä käy ilmi työvoiman piiriin kuuluvien määrä sekä työllisyys- ja työttömyysasteet. On kuitenkin muistettava, että Tilastokeskuksen tiedoissa on ylipeittoa. Niissä on mukana myös henkilöitä, jotka jättivät ilmoittamatta maastamuuttonsa. He ovat siis edelleen kirjoilla Suomessa, mutta ovat tosiasiaa muuttaneet ulkomaille.

8.1 Pääasiallinen toiminta ja työllisyysaste

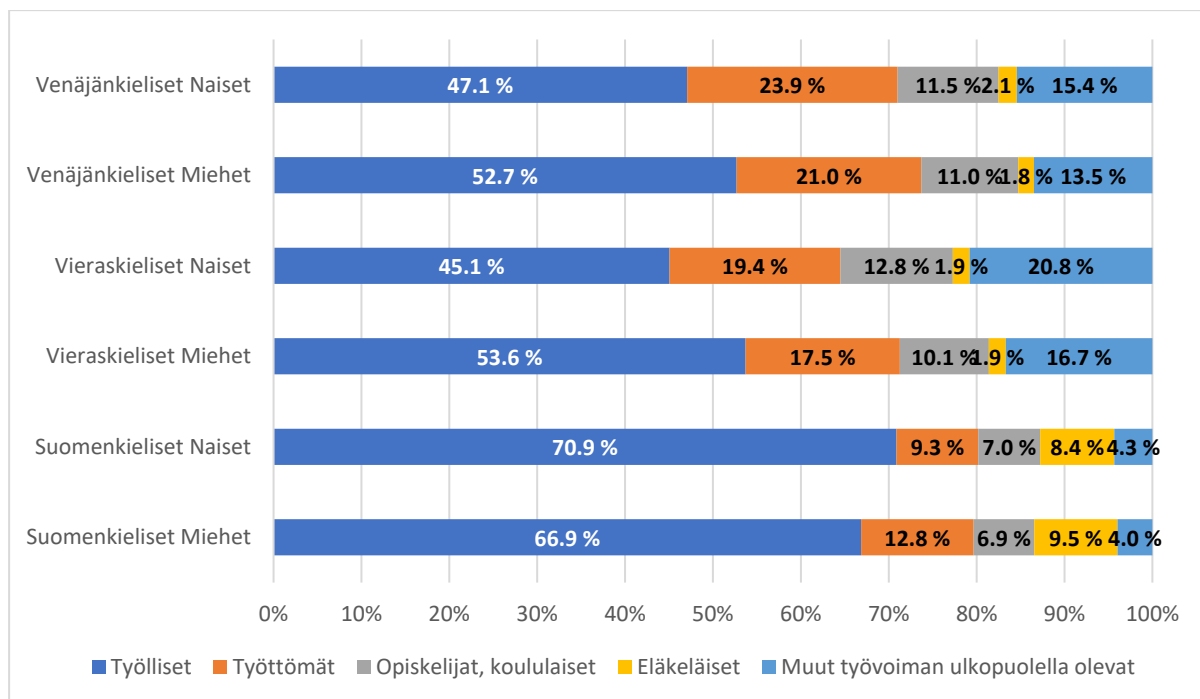
Kuvasta 23 näkyy, että sekä työllistyneitä että työttömiä naisia on enemmän kuin miehiä. Eläkeläisistä ja työvoiman ulkopuolella olevista myös suurin osa on naisia. Tämä johtuu venäjänkielisen väestön ikärakenteesta ja siitä, että Suomessa venäjänkielisiä naisia on yleisestikin enemmän kuin miehiä.

Kuva 23. Venäjänkieliset pääasiallisen toiminnan ja sukupuolen mukaan, 2015. Lähde: Tilastokeskus

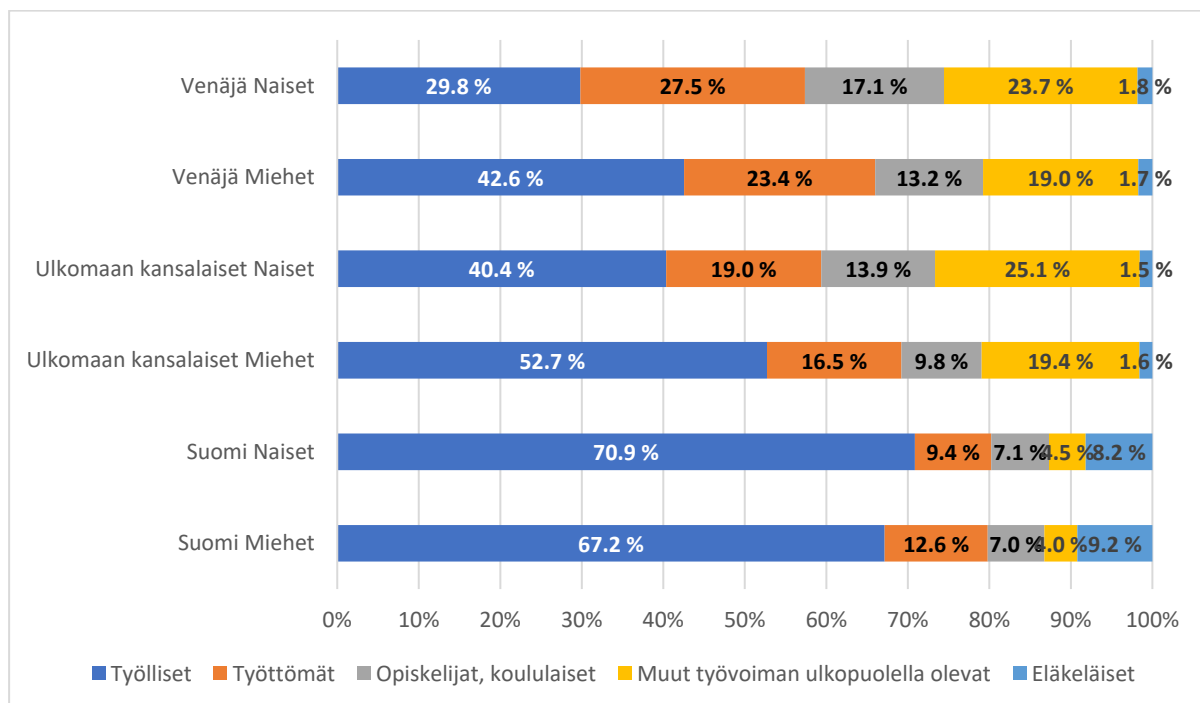
Työllisyysasteen kannalta vieraskielisten ja venäjänkielisten rakenteet näyttävät melko samankaltaisilta (kuva 24). Molemmissa ryhmissä naisten työllisyysaste on matalampi kuin miesten. Ainoa huomattava ero näkyy työvoiman ulkopuolella olevien osuudessa, jossa etenkin vieraskielisten naisten osuus on suurempi kuin venäjänkielisillä. Tarkasteltaessa vieraskielisten ja ulkomaalaistaustaisten työllisyysastetta on kuitenkin muistettava, että työllisyysrakenteet ja työllisyysasteet voivat merkittävästi erota toisistaan eri ulkomaalaisten ryhmien, esimerkiksi Viro-taustaisten, Lähi-Itä-taustaisten, EU-, Efta- ja Pohjois-Amerikka-taustaisten, kesken (Sutela 2016).

Suomenkielisen väestön työllisyysaste eroaa merkittävästi venäjänkielisten ja vieraskielisten työllisyysasteesta. Odotetusti suomenkielisten työllistyneiden ja eläkeläisten osuudet ovat suuremmat, kuin venäjänkielisten ja vieraskielisten vastaavat osuudet. Vieraskielisillä ja venäjänkielisillä naisten työllisyys on miesten työllisyyttä pienempi, kun taas suomenkielisillä päin vastoin naiset työllistyvät paremmin kuin miehet.

Kuva 24. Venäjänkielisten, vieraskielisten ja suomenkielisten työllisyysaste iän (18–64) ja sukupuolen mukaan. Lähde: Tilastokeskus 2015

Kuvasta 25 käyvät ilmi työllisyysasteet kansalaisuuden mukaan. Työllisyysaste Venäjän kansalaisilla on huomattavasti pienempi kuin venäjänkielisillä (vrt. edellinen kuva 24: venäjänkielisten työllisyysasteesta). Lisäksi Venäjän kansalaisten työllisyysaste on matalampi verrattuna kaikkien ulkomaalaisten työllisyysasteeseen: ero on yli 10 % sekä naisilla että miehillä.

Kuva 25. Työllisyysaste kansalaisuuden, iän (18–64) ja sukupuolen mukaan. Lähde: Tilastokeskus

Tilastokeskuksen tiedoista poiketen UTH-tutkimuksen tulosraportin mukaan ulkomaalaistaustaisten työllisyystilanne näytti suomalaistaustaisiin verrattuna huomattavasti valoisammalta. UTH-tutkimuksen perusteella ulkomaalaistaustaisten työllisyysaste näyttää saavuttavan kantaväestön työllisyystasoa. Ero haastattelututkimuksena toteutetun UTH-tutkimuksen ja työssäkäyntitilaston rekisteripohjaisissa työllisyysluvuissa selitetään ulkomaalaistaustaisten työsuhteiden lyhyydellä. Osa-aikaiset ja määräaikaiset työsuhteet jäävät usein tilastoinnin ulkopuolelle. (Nieminen, Sutela & Hannula 2015, 196–197). Tässä valossa UTH-tutkimuksen tulokset vaikuttavat antavan todenmukaisemman kuvan ulkomaalaisten työllisyystilanteesta.

Vaikka UTH-tutkimuksen tulosten mukaan maahanmuuttajien työllisyysaste lähestyy kantaväestön työllisyysastetta ja ansiotason näkökulmasta ulkomaalaisten tulot ovat kasvaneet viimeisen 10 vuoden aikana samassa tahdissa kantaväestön tulojen kanssa, maahanmuuttajien tulot ovat kuitenkin pysyneet verraten matalampina. Jere Päivisen (2017) mukaan eri ulkomaalaisten ryhmillä ansiotason kasvu korreloi suorassa suhteessa maassa asutun ajan kasvun mukaan. Päivisen mukaan esimerkiksi Länsi- ja Etelä-Euroopasta ja Virosta muuttaneiden mediaanitulot melkein kaksinkertaistuvat kahden vuoden maassa asumisen jälkeen. Venäjältä kotoisin olevilla maahanmuuttajilla mediaanitulot eivät kasva maassaoloajan kasvaessa. (Päivinen 2017.)

8.2 Työssäkäyvien sosioekonominen asema

Venäjä- ja Neuvostoliitto-taustaisten työssäkäyvien sosioekonomista asemaa tarkasteltiin UTH-tutkimuksen tulosraportissa (Nieminen, Sutela & Hannula, 2015, 89). Tämän mukaan työssäkäyvien sosioekonominen rakenne vaihtelee taustamaan mukaan. Venäjä- ja Neuvostoliitto-taustaisilla ylempien toimihenkilöiden osuus (23%) on melkein kaksi kertaa pienempi kuin EU-, Efta- ja Pohjois-Amerikka-taustaisilla (45 %), mutta suurempi kuin muissa taustamaaryhmissä (esimerkiksi Latinalainen Amerikka, Itä-Eurooppa ja muut – 20 %, Lähi-itä ja Pohjois-Afrikka – 18 %, Aasia – 17 %). Alempien toimihenkilöiden osuus on Venäjä- ja Neuvostoliitto-taustaisilla 31 % (vrt. Viro – 25 %, Latinalainen Amerikka, Itä-Eurooppa ja muut – 24 %, EU-, Efta- ja Pohjois-Amerikka – 17 %). Huomionarvoista on myös se, että Venäjä- ja Neuvostoliitto-taustaisten yrittäjien osuus (9 %) on yksi matalimmista kun verrataan eri ulkomaalaistaustaisia ryhmiä. (Nieminen, Sutela & Hannula, 2015, 89.)

Taulukoista 7 ja 8 näkyvät Venäjä- ja Neuvostoliitto-taustaisten naisten ja miesten yleisimmät ammatit. Tilastokeskuksen tiedot yleisimmistä ammanteista näyttävät, että sekä miesten että naisten yleisimpien ammattien joukkoon kuuluvat työntekijä- ja ylempi toimihenkilö -ammatit.

Taulukko 7. Venäjä- ja Neuvostoliitto-taustaisten miesten yleisimmät ammatit (vuoden 2010 ammattiluokituksen 2-numerotaso), 2015

Rakennustyöntekijät ym. (pl. sähköasentajat)	10,9 %
Kuljetustyöntekijät	10,2 %
Konepaja- ja valimotyöntekijät sekä asentajat ja korjaajat	9,2 %
Liike-elämän ja hallinnon asiantuntijat	5,1 %
Luonnontieteiden ja tekniikan erityisasiantuntijat	4,6 %
Teollisuuden ja rakentamisen avustavat työntekijät	4,4 %
Maanviljelijät ja eläintenkasvattajat ym.	4,3 %

Lähde: Tilastokeskus

Taulukko 8. Venäjä- ja Neuvostoliitto-taustaisten naisten yleisimmät ammatit (vuoden 2010 ammattiluokituksen 2-numerotaso), 2015

Siivoojat, kotiapulaiset ja muut puhdistustyöntekijät	12,2 %
Myyjät, kauppiaat ym.	12,1 %
Hoivapalvelun ja terveydenhuollon työntekijät	10,9 %
Liike-elämän ja hallinnon asiantuntijat	7,5 %
Palvelutyöntekijät	6,3 %
Opettajat ja muut opetusalan erityisasiantuntijat	5,3 %

Lähde: Tilastokeskus

8.3 Ylikoulutus

Ylikoulutuksella tarkoitetaan työntekijällä olevaa koulutusta, jota ei vaadita hänen työpaikallaan. Vaikka tietty ylikoulutuksen aste on tyypillistä kantaväestölle, Suomessa maahanmuuttajaväestöllä ylikoulutuksen aste on yleensä korkeampi. Ylikoulutus vaihtelee eri muuttujien, kuten kielitaiton, maahantulon syyn, maassa asutun ajan tai maahanmuuttoajan mukaan. Jasmin Luukon mukaan Venäjä- ja Neuvostoliitto-taustaisten ylikoulutusaste on 34 %, mikä on suurempi kuin suomalaistaustaisilla (18 %) ja EU-, Efta- ja Pohjois-Amerikka-taustaisilla (14 %), mutta pienempi kuin Viro-taustaisilla (53 %), Lähi-Itä ja Afrikka-taustaisilla (44 %) ja Aasia-taustaisilla (42 %). (Luukko 2017.)

9. Koulutus

Tämä luku käsittelee venäläisväestön koulutusrakennetta eri aineistojen valossa. Fokuksessa ovat myös nykyisten tutkinto-opiskelijoiden määrä toisen asteen ja korkea-asteen koulutuksessa sekä korkeakoulujen opiskelijoiden opiskelualavalinnat.

9.1 Venäjänkielisen väestön koulutusrakenne

Venäjänkielisen väestön koulutusrakenteen kuvaus on haastavaa johtuen aihetta käsittelevien aineistojen luonteesta. Nykyisestä koulutusrakenteesta on olemassa kaksi lähdeä: ensimmäinen on Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen ja toinen vuonna 2014 suoritettu Ulkomaista syntyperää olevien työ- ja hyvinvointitutkimus (UTH).

Vipunen tilastopalvelussa koulutusrakennetta koskeva aineisto perustuu Opetushallituksen ja Tilastokeskuksen keräämiin tietoihin. Tilastokeskus ylläpitää keräämistään tutkintotiedoista tutkintorekisteriä ja yhdistää siihen muun muassa Väestörekisterikeskuksen väestötietoja sekä oman työssäkäyntirekisterinsä tietoja. Taulukossa 9 on venäjänkielisen, vieraskielisen ja suomenkielisen 25–54 -vuotiaan väestön määrät ja osuudet koulutuksen mukaan. Vipusen mukaan vuonna 2015 korkea-asteen koulutuksen suorittaneita suomenkielisiä oli 31,4 % ja venäjänkielisiä 27,3 %.

Tutkintorekisteriin perustuvien koulutusrakennetta koskevien tietojen luotettavuutta on pidetty kyseenalaisena. Tutkintorekisterissä on paljon niitä, joiden tutkinto on tuntematon. Jopa 34,1 % 25–

54-vuotiaista venäjänkielisistä kuuluu kategoriaan ”Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa tai tutkinto tuntematon”. Tämä on suuri osuus ja siihen kuuluu todennäköisesti merkittävä osa sekä korkea-asteen että toisen asteen tutkinnon suorittaneita, joiden tutkinto on suoritettu esimerkiksi ulkomailla.

Suomenkielisiä koskevat tutkintorekisterin tiedot ovat todennäköisesti lähempänä todellisuutta, koska tiedot koulutuksesta tulevat väestötietojärjestelmään suoraan oppilaitoksilta. Kuitenkin myös 10,9 % suomenkielisistä kuuluu kategoriaan ”Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa tai tutkinto tuntematon”. Nämä henkilöt ovat, samoin kuin venäjänkielisten kategoriassa nähtiin, suorittaneet tutkintonsa ulkomailla eikä tieto tutkinnosta ole päätynyt väestötietojärjestelmään.

Toisaalta tutkintorekisteriin perustuva tieto on luotettavaa ja varmaa siinä mielessä, että se antaa matalimman rajan korkea-asteen koulutuksen saaneista. Lisäksi tämä tieto koskee nimenomaan venäjänkielistä väestöä. Tämäkään tieto ei kuitenkaan ole muuttumaton tosiasia, koska niin kuin aiemmin on mainittu, äidinkieli merkitään väestörekisteriin sen mukaan, mitä henkilö itse ilmoittaa.

Taulukko 9. Venäjänkielisen, suomenkielisen ja vieraskielisen 25–54-vuotiaan väestön koulutusrakenne äidinkielen mukaan, 2015

	Venäjänkieliset	Suomenkieliset	Vieraskieliset
Korkea-asteen koulutus	10 629	564 153	37 890
Korkea-asteen koulutuksen osuus	27,3 %	31,4 %	19,9 %
Toisen asteen koulutus	15 063	1 038 624	49 974
Toisen asteen koulutuksen osuus	38,6 %	57,7 %	26,3 %
Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa tai tutkinto tuntematon	13 308	196 452	102 339
Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa tai tutkinto tuntematon, osuus	34,1 %	10,9 %	53,8 %
Yhteensä	39 000	1 799 226	190 197
Yhteensä (%)	100 %	100 %	100 %

Lähde: Vipunen Tilastopalvelu

UTH-tutkimuksen tulokset perustuvat satunnaisotokseen ja tieto haastateltavien koulutuksesta perustuu, samoin kuin tutkintorekisterissä, henkilön omaan ilmoitukseen.

Taulukko 10 esittää UTH-tutkimuksen perusteella 25–54-vuotiaiden ulkomaalaistaustaisen väestön koulutusrakennetta vuonna 2014. Siitä huomaa, että koulutusrakenteessa oli suuria eroja taustamaan mukaan. Venäjä- ja Neuvostoliitto-taustaisten koulutusrakenne koostuu lähes puoliksi (49 %) korkeasti koulutetuista. Tämä osuus on hieman pienempi kuin vastaava EU-, Efta- ja Pohjois-Amerikka-taustaisten osuus (58 %). Toisen asteen koulutuksen suorittaneiden Venäjä- ja Neuvostoliitto-taustaisten osuus on myös suuri, 44 %. (Nieminen, Sutela & Hannula, 2015.)

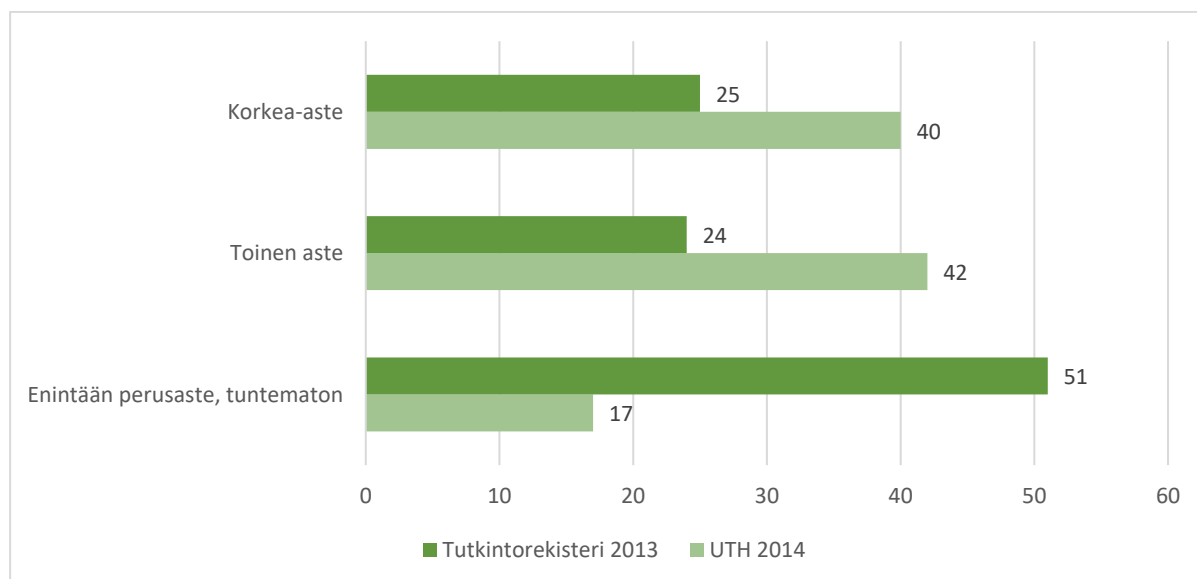
Taulukko 10. Ulkomaalaistaustaisen 25–54-vuotiaan väestön koulutusrakenne taustamaan mukaan vuonna 2014, % (pl. koulutustieto tuntematon)

Koulutus	Venäjä ja Neuvostoliitto	Viro	Lähi-itä ja Pohjois-Afrikka	Muu Afrikka	Aasia	EU, Efta ja Pohjois-Amerikka	Ulkomaalaistaustaiset yht.
Enintään ylempi perusaste	7	17	38	29	23	5	17
Toinen aste	44	64	38	38	34	36	42
Korkea-aste	49	19	25	33	43	58	40
Yhteensä (%)	100	100	100	100	100	100	100
Yhteensä henkilöä	38 000	24 000	22 000	14 000	28 000	27 000	177 000

Lähde: (Nieminen, Sutela & Hannula 2015, 33)

Venäjä- ja Neuvostoliitto-taustaisten koulutusrakenne näyttää suhteellisen samankaltaiselta kuin EU-, Efta- ja Pohjois-Amerikka-taustaisten koulutusrakenne. Jälkimmäisen ryhmän korkeasti koulutettujen osuus on suurempi kuin edellisellä ryhmällä. Samaan aikaan Venäjä- ja Neuvostoliitto-taustaisten ryhmällä korkeintaan toisen asteen koulutuksen suorittaneita on enemmän verrattuna EU-, Efta- ja Pohjois-Amerikka-taustaisiin. (Nieminen, Sutela & Hannula 2015.)

On muistettava, että UTH-tutkimus koskee ulkomaalaista syntyperää olevaa väestöä, mikä on eri asia kuin venäjänkielinen väestö. Ei siis ole mahdollista vertailla tutkimusta suoraan tutkintorekisterin tietoihin, koska niiden kohderyhmä on eri. Toisaalta UTH-tutkimus osoittaa oman ja tutkintorekisterin tietojen välisen eron koskien ulkomaalaista syntyperää olevien koulutusrakennetta (kuva 26), joka on relevantti asia myös venäjänkielistä väestöä tutkittaessa.

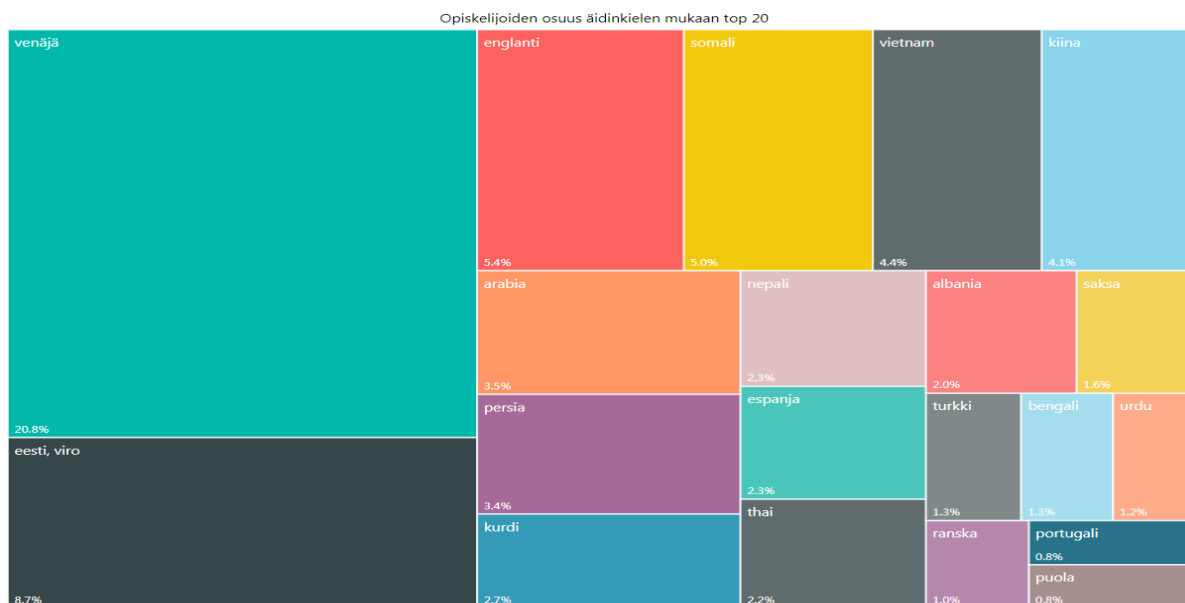

Kuva 26. Ulkomaalaisten koulutusrakenne Tutkintorekisterin ja UTH-tutkimuksen mukaan. Lähde: UTH-tutkimus (Nieminen, Sutela & Hannula 2015, 32)

9.2 Venäjänkieliset tutkinto-opiskelijat Suomessa

Nykyisin venäjänkieliset muodostavat suurimman vieraskielisten opiskelijoiden ryhmän korkea-asteen ja toisen asteen tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Kuvassa 27 on esitelty yleisimmät 20 muiden

kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvien opiskelijoiden osuudet riippumatta koulutussektorista (pl. perusasteen koulutus) äidinkielen mukaan jaoteltuna.

Kuva 27. Ulkomaalaisten opiskelijoiden osuudet. Lähde: Piironen 2017

Venäjänkielisiä lukiolaisia on yli viidesosa kaikista vieraskielisistä lukiolaisista eli 21,3 prosenttia (Vipunen tilastopalvelu 2015). Venäjänkieliset ja Venäjän kansalaiset muodostavat suurimmat ryhmät vieraskielisistä ja ulkomaalaisista korkea-asteen koulutussektorilla. Venäjää äidinkielenään puhuvia on 5 004, eli 18,7 % niistä, jotka puhuvat muuta kuin suomea, ruotsia tai saamen kieltä (ks. taulukko 11). Venäjänkielisten ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden määrä on kaksi kertaa suurempi kuin venäjänkielisten yliopisto-opiskelijoiden määrä. Kansalaisuuden mukaan jaoteltuna venäläisiä on korkea-asteen koulutuksessa 3 045, eli 15 % kaikista ulkomaalaisista opiskelijoista (ks. taulukko 12).

Tähän tietoon on lisättävä, että yli neljäsosalla yliopistojen opiskelijoista (26,7 %) on äidinkieli tuntematon, kun taas AMK opiskelijoilla tämä osuus on vain 3,3 %.

Taulukko 11. Vieraskielisten korkea-asteen opiskelijoiden määrät äidinkielen mukaan (yleisimmät äidinkielet), vuonna 2015

Äidinkieli	Yliopistot	AMK	Yhteensä	Yhteinen (AMK+YO) osuus ulkomaalaisista opiskelijoista
venäjä	1 670	3 334	5 004	18,7 %
englanti	928	1 092	2 020	7,6 %
vietnam	399	1 515	1 914	7,2 %
kiina	1 153	673	1 826	6,8 %
nepali	290	879	1 169	4,4 %
eesti, viro	343	423	766	2,9 %
persia	554	203	757	2,8 %
saksa	390	302	692	2,6 %
espanja	431	235	666	2,5 %
urdu	428	148	576	2,2 %
Tuntematon	3 789	411	4 200	15,7 %
Yhteensä	14 196	12 525	26 721	100,0 %

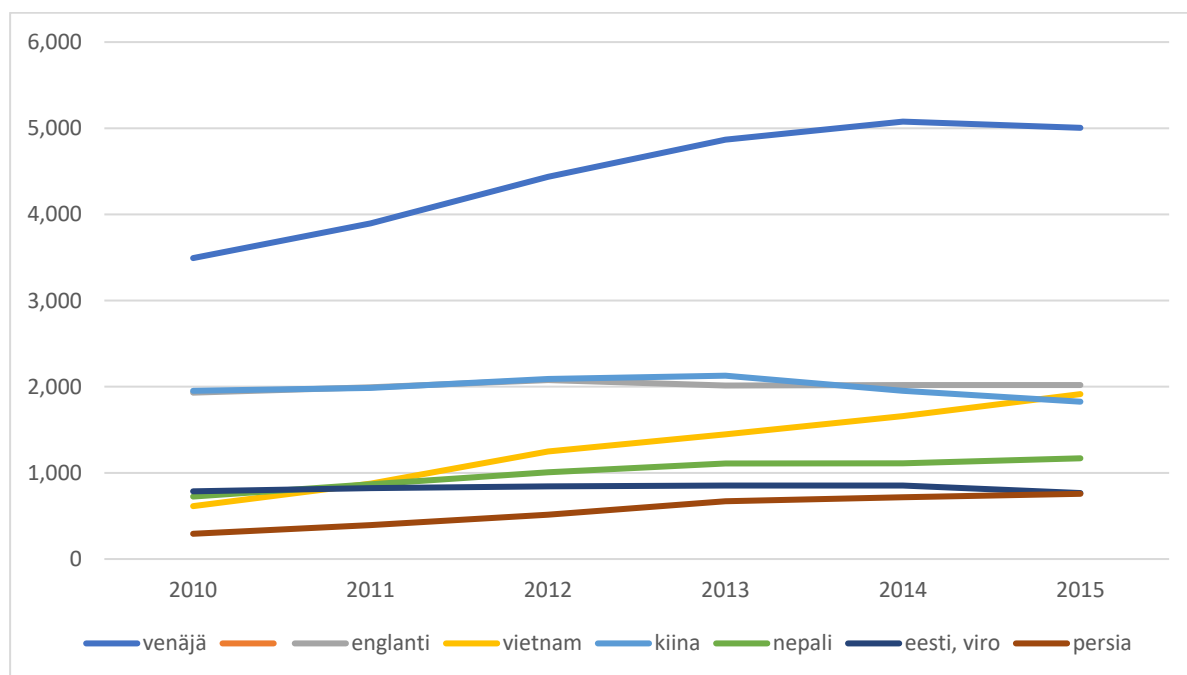
Lähde: Vipunen Tilastopalvelu

Taulukko 12. Opiskelijoiden määrät kansalaisuuden mukaan (yleisimmät kansalaisuudet), vuonna 2015

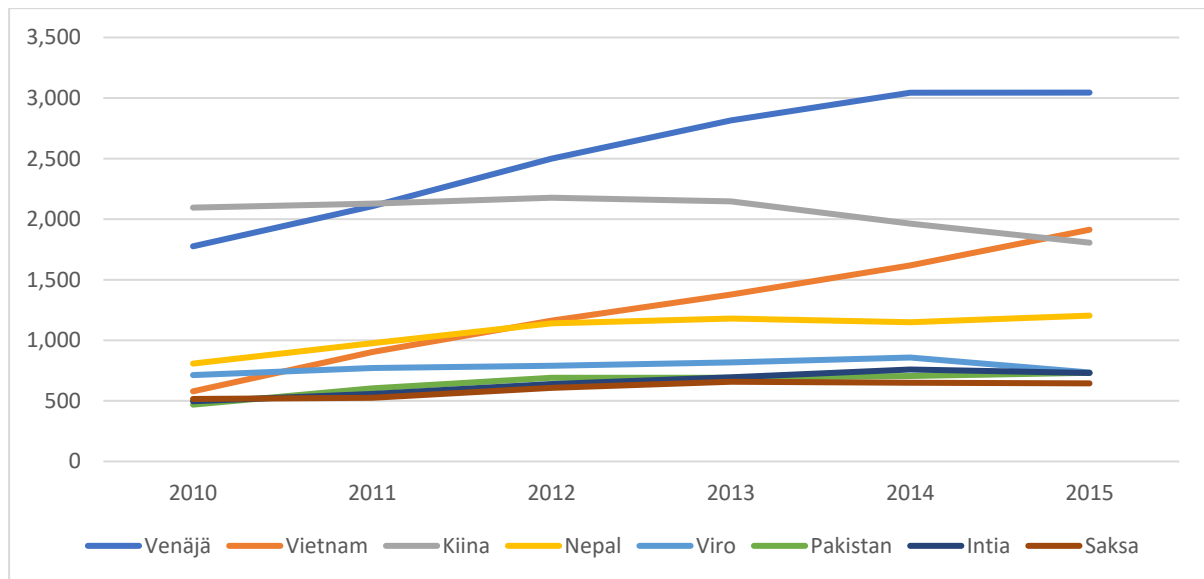
Kansalaisuus	Yliopistot	AMK	Yhteensä	Yhteinen (amk+yo) osuus ulkomaalaisista opiskelijoista
Venäjä	933	2 112	3 045	15,0 %
Vietnam	418	1 495	1 913	9,4 %
Kiina	1215	591	1 806	8,9 %
Nepal	308	896	1 204	5,9 %
Viro	316	418	734	3,6 %
Pakistan	574	158	732	3,6 %
Intia	625	105	730	3,6 %
Saksa	392	253	645	3,2 %
Iran	548	73	621	3,1 %
Nigeria	261	307	568	2,8 %
Bangladesh	307	205	512	2,5 %

Lähde: Vipunen Tilastopalvelu

Venäjänkielisten korkea-asteen opiskelijoiden määrä on kasvanut vuodesta 2010 vuoteen 2014, jonka jälkeen kasvu on pysähtynyt, kuten vuoden 2015 tiedoista nähdään (kuva 28). Sama trendi koskee myös Venäjän kansalaisia (kuva 29).

Kuva 28. Vieraskielisten korkea-asteen opiskelijoiden kasvu vuosina 2010–2015. Lähde: Vipunen

Kuva 29. Ulkomaalaisten korkea-asteen opiskelijoiden määrän kasvu vuosina 2010–2015. Lähde: Vipunen

Vuonna 2016 Suomessa tuli voimaan laki, jonka mukaan EU:n ja ETA-alueen ulkopuolisilta 1. elokuuta 2017 jälkeen aloittaneilta opiskelijoilta on perittävä vieraskielisistä tutkinnoista vähintään 1 500 euron suuruinen maksu. Lukukausimaksut vaikuttavat opiskeluun perustuvaan maahanmuuttoon ja varsinkin ulkomaalaisten hakijoiden määrään. Olisi kiinnostavaa tarkastella vuosien 2016 ja 2017 tietoja siitä, kuinka lukukausimaksut ovat vaikuttaneet opiskelijamäärien kehityssuuntaan. Näiltä vuosilta tietoja ei kuitenkaan ole toistaiseksi saatavilla.

Tässä vaiheessa ei voida Vipunen Tilastopalvelun tietojen mukaan sanoa varmasti, onko hakijoiden ja opiskelupaikan vastaanottaneiden määrissä tapahtunut pudotusta Venäjän kansalaisten osalta. Vuosien 2015 ja 2016 luvuissa on ollut paljon tuntemattomia kansalaisuuksia, eikä ole mahdollista määrittellä, kuuluuko joukkoon Venäjän kansalaisia. Tästä syystä ei kyseisten tietojen perusteella voida seurata opiskelijamäärien kehityssuuntaa. Vuoden 2017 uusista opiskelijoista tietoa ei ole vielä saatavilla.

Toinen vaihtoehto on tarkastella Maahanmuuttoviraston tilastojen valossa niiden Venäjän kansalaisten määrää, jotka ovat saaneet ensimmäisen oleskeluluvan opiskelun perusteella. Määrä on selkeästi laskussa, vaikka ei tietenkään voida sanoa, että lukukausimaksujen asettaminen on ollut tähän ainoa syy. Vuoden 2017 marraskuuhun mennessä Maahanmuuttovirastoon on tullut 617 opiskeluperusteista oleskelulupahakemusta. Vuoden 2016 tammi-marraskuun aikana hakemuksia tuli 873, ja vuonna 2015 tammi-marraskuun aikana 920. Toisin sanoen edelliseen vuoteen verrattuna tänä vuonna on tullut 30 % vähemmän oleskelulupahakemuksia opiskelua varten.

Kaisu Piironen mukaan kauppa, hallinto ja oikeustieteet sekä tekniikan alat ovat nykyään suosituimpia venäjänkielisten opiskelijoiden keskuudessa (taulukko 13). Yhteensä yli puolet venäjänkielisistä opiskelee näillä aloilla. Seuraavaksi suosituimmat alat ovat tietojenkäsittely ja tietoliikenne sekä humanistiset ja taidealat, joilla opiskelee neljäsosa venäjänkielisistä. (Piironen 2017.)

Taulukko 13. Venäjänkieliset opiskelijat koulutusaloittain.

Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	1551	31,0 %
Tekniikan alat	1081	21,6 %
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	628	12,5 %
Humanistiset ja taidealat	607	12,1 %
Terveys- ja hyvinvointialat	372	7,4 %
Luonnontieteet	364	7,3 %
Yhteiskunnalliset alat	159	3,2 %
Palvelualat	142	2,8 %
Kasvatusalat	68	1,4 %
Maa- ja metsätalousalat	32	0,6 %
Yhteensä	5004	100 %

Lähde: Piironen 2017; Vipunen Tilastopalvelu

10. Edustus kunnallisvaaleissa

Ulkomaalaistaustaiset (molemmat vanhemmista ovat syntyneet ulkomailla) ja muut kuin suomen, ruotsin tai saamen kieltä äidinkielenään puhuvat ovat aliedustettuina kunnallisvaaleissa. Kaikista äänioikeutetuista ulkomaalaistaustaisia on 5,9 %, mutta ehdokkaita on 2,3 %. Kaikista äänioikeutetuista vieraita kieliä puhuvia on 5,7 %, samaan aikaan ehdokkaita on vain 2,2 %. Toisin sanoen vieraskielisten aliedustus on 3,5 % ja ulkomaalaistaustaisten 3,6 %. (Suomen virallinen tilasto (SVT) 2017: Kunnallisvaalit.)

Venäjänkieliset ehdokkaat muodostavat suurimman ryhmän kaikista vieraskielisistä ehdokkaista (taulukko 14). Heitä on 164 eli 22,6 % vieraskielisistä ehdokkaista. Toiseksi suurin vieraskielinen ehdokasryhmä (72 henkeä) on vironkieliset (9,9 %).

Erikseen voi mainita ne Suomen kansalaiset, joilla on kaksoiskansalaisuus. Vuoden 2017 kunnallisvaaleissa oli 105 ehdokasta, joilla on Suomen ja Venäjän kaksoiskansalaisuus.

Venäjänkielisiä ehdokkaita on 0,3 % kaikista äänioikeutetuista venäjänkielisistä (vrt. keskiarvo kaikista Suomen äänioikeutetuista 0,8 %, suomenkielisten ehdokkaiden osuus 0,8 %, ruotsinkielisten 0,9 %).

Taulukko 14. Äänioikeutetut ja ehdokkaat äidinkielen mukaan, suurimmat kieliryhmät eriteltyinä, kuntavaaleissa 2017, %

Kieli	Äänioikeutetut	Ehdokkaat	
		Lukumäärä	% äänioikeutetuista
Kaikki kielet yhteensä	4 390 971	33 607	0,8
suomi	3 930 811	30 965	0,8
ruotsi	208 424	1 877	0,9
saame	1 458	36	2,5
Vieraskieliset yhteensä	250 278	727	0,3
venäjä	57 531	164	0,3
eesti, viro	39 122	72	0,2

Lähde: Suomen virallinen tilasto (SVT) 2017: Kunnallisvaalit

11. Yhteenveto

Tilastollisen tiedon valossa Suomen venäjänkieliset ovat suuri ja kasvava väestönosa. Väestön määrä lisääntyy vuosittain noin kolmella tuhannella. Venäjänkieliset asuvat keskittyneesti suurimmissa kaupungeissa ja muodostavat merkittävän vieraskielisen asukasryhmän useissa kunnissa ja maakunnissa.

Venäjänkielisten maahanmuutto Suomeen tapahtuu pääasiallisesti perhesyiden vuoksi, mutta myös työn ja opiskelun vuoksi. Venäjän kansalaiset muodostavat suurimman ryhmän kansalaisuuden saaneista. Kaksoiskansalaisia, joilla on sekä Suomen että Venäjän kansalaisuus, on Suomessa myös merkittävä määrä.

Kahden vanhemman venäjänkielisissä perheissä yhä useammin molemmat aikuiset ovat venäjänkielisiä. Tällaisten perheiden määrä kasvaa ja on suurempi kuin suomalais-venäläisten perheiden määrä. Kokonaan venäjänkielisillä perheillä kotoutumisen haasteet voivat olla suuremmat. Näitä perheitä on tällä hetkellä Suomessa 15 400. Venäjänkielisiä yhden vanhemman perheitä on 4 300.

Tilastollisten tietojen mukaan venäläisväestö on hyvin koulutettua. Ylikoulutusaste on kuitenkin korkeampi verrattuna kantaväestöön. Työllisyysaste on muiden ulkomaalaistaustaisten ryhmien kanssa samalla tasolla, ja joidenkin tutkimusten mukaan se lähestyy kantaväestön tasoa. Työllisyysaste on nousussa, mutta ansiotaso pysyy matalampana kuin kantaväestöllä.

Viimeisimpiä muutoksia ovat pakolaisten lisääntyminen ja opiskeluperusteisen maahanmuuton vähentyminen. Nämä ovat esimerkkejä siitä, kuinka maahanmuuttokehitystä on vaikea ennakoida. Maahanmuutto linkittyy yhteiskunnallisiin muutoksiin ja päätöksentekoon sekä Suomessa että Venäjällä.

12. Loppusanat

Tilastollisen tiedon näkökulmasta venäjänkielistä väestönosaa voi seurata eri rekistereistä, kuten väestötietojärjestelmästä, tutkintorekisteristä ja Maahanmuuttoviraston oleskelulupa- ja kansalaisuustilastoista. Tällaiset rekisterit eivät kuitenkaan aina anna relevanttia tietoa ja voivat olla osaksi epätarkkoja. Tästä osoituksena ovat esimerkiksi maahanmuuton perusteita tai syitä koskevat erot Maahanmuuttoviraston tilastotietojen ja UTH-tutkimuksen aineiston välillä (alaluku 4) ja väestötietojärjestelmään kuuluva ylläpito työssäkäyntitilastoissa (alaluku 8).

Edellä mainittujen rekistereiden lisäksi satunnaisotoksiin perustuvat tutkimukset ja niiden aineistot antavat arvokasta tietoa, joka voi täydentää rekistereihin perustuvaa tietoa tai jopa antaa objektiivisemmän kuvan tietyistä aihepiireistä. Tällaista tutkimusaineistoa olisi tarpeen hyödyntää lisää. Esimerkiksi UTH-tutkimuksen aineistoa voi soveltaa niin, että Venäjä- ja Neuvostoliitto-taustaisten lisäksi voidaan käyttää äidinkieleen perustuvaa luokittelua ja vertailla eri kieliryhmiä keskenään.

Suomen venäjänkielinen väestönosa on monin tavoin hyvin heterogeeninen. Se sisältää etnisiä vähemmistöjä, turvapaikanhakijoita, paluumuuttajia ja opiskelun, työn ja perheen vuoksi muuttaneita. Tämäntyyppisen moninaisen ryhmän analyysi voi edesauttaa myös muiden vieraskielisten ja ulkomaalaistaustaisten ryhmien ymmärtämistä.

Tällä hetkellä tietoa ja tutkimuksia venäjänkielisistä on vähän, vaikka venäjänkielisiä on Suomessa jo yli 75 000, ja määrä lisääntyy vuosittain noin kolmella tuhannella. Tästä syystä on tarpeen hyödyntää eri tahojen tarjoamia tietoja venäjänkielisistä ja tutkia tätä väestönosaa lisää.

Lähteet:

- Lehtonen, T. (2016). Venäjänkielinen väestö Suomessa tänään. *Venäjänkieliset Suomessa: Huomiset suomalaiset. toim. Tanner, A. & Söderling, I.* Siirtolaisuusinstituutti.
- Luukko, J. (2017). Korkeakoulutettujen maahanmuuttajien ylikoulutus Suomessa. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Haettu 16.12.2017 osoitteesta: <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/53251>
- Tilastokeskus. (2015). Maahanmuuttajat väestötutkimuksissa - hyviä käytäntöjä kvantitatiivisen haastattelututkimuksen tekijälle. Käsikirja 51. Haettu 20.12.2017 osoitteesta: https://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/yksk51_201500_2015_16131_net.pdf
- Maahanmuuttovirasto. (2014). Maahanmuuttoyksikkö. Tilastokatsaus 2013/2. Oleskeluluvat 1.1.–13.12.2013. Haettu 20.12.2017 osoitteesta: http://www.migri.fi/download/50381_Tilastokatsaus_Oleskeluluvat_2013_pdf.pdf?34f47f7adb7cd488
- Nieminen, T., Sutela, H. & Hannula, U. (2015). Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014. Tilastokeskus. Haettu 20.12.2017 osoitteesta: http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/yyti_uso_201500_2015_16163_net.pdf
- Piironen, K. (2017). Kielivaranto keskuudessamme – vieraskieliset opiskelijat tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Vipunen. Haettu 17.12.2017 osoitteesta: <https://tilastoneuvos.vipunen.fi/2017/07/14/kielivaranto-keskuudessamme-vieraskieliset-opiskelijat-tutkintoon-johtavassa-koulutuksessa/>
- Päivinen, J. (2017). Mitä tiedämme maahanmuuton taloudellisista vaikutuksista? Selvitys maahanmuuton taloudellisten vaikutusten kokonaisuudesta. Sosiaali- ja terveysministeriö raportteja ja muistioita 2017: 27. Haettu 18.12.2017 osoitteesta: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160396/RAP2017_27.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Saukkonen, P. (2014). Nationalismista monikulttuurisuuden tunnustamiseen – etnisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden tilastointi. Hyvinvointikatsaus 2/2014. 36–41.
- Sutela, H. (2016). Lähi-idästä ja Afrikasta kotoisin olevien naisten kotoutumiseen kiinnitettävä huomiota, Tieto & Trendit 2/2016.
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Kunnallisvaalit [verkkojulkaisu]. ISSN=2323-1092. Ehdokasasettelu ja ehdokkaiden tausta-analyysi 2017, 1. Ehdokkaiden tausta-analyysi kuntavaaleissa 2017. Helsinki: Tilastokeskus. Haettu 16.12.2017 osoitteesta: http://www.stat.fi/til/kvaa/2017/01/kvaa_2017_01_2017-03-31_kat_001_fi.html
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Perheet [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-3215. Vuosikatsaus 2016, 2. Kolmessa prosentissa perheistä toinen vanhempi suomenkielinen ja toinen ruotsinkielinen. Helsinki: Tilastokeskus. Haettu 16.12.2017 osoitteesta: http://www.stat.fi/til/perh/2016/02/perh_2016_02_2017-11-24_kat_002_fi.html
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Suomen kansalaisuuden saamiset [verkkojulkaisu]. ISSN=1797-7142. 2016. Helsinki: Tilastokeskus. Haettu 16.12.2017 osoitteesta: http://www.stat.fi/til/kans/2016/kans_2016_2017-05-12_tie_001_fi.html

Tilastollinen aineisto:

Maahanmuuttovirasto, oleskelulupatilastot. Saantitapa:
<http://tilastot.migri.fi/#applications/21205?start=563>

Maahanmuuttovirasto, kansalaisuustilastot. Saantitapa: <http://tilastot.migri.fi/#applications/23331>

Tilastokeskus = Tilastotietokannat StatFin ja Maahanmuuttajat ja kotoutuminen. Saantitapa:
<https://www.stat.fi/tup/tilastotietokannat/index.html>

Vipunen Tilastopalvelu. Saantitapa: <https://vipunen.fi/fi-fi>

Luku 2. Mitä tiedämme Suomen venäjänkielisestä väestöstä tutkimusten perusteella

Sirkku Varjonen

1. Kotoutuminen

Tässä luvussa perehdytään Suomen venäjänkieliseen väestöön tuoreen, lähinnä yhteiskuntatieteellisen tutkimuskirjallisuuden valossa. Kirjallisuuskatsaus on tehty hakemalla vuodesta 2006 alkaen julkaistuja suomen- ja englanninkielisiä tutkimuksia, jotka käsittelevät Suomen venäjänkielistä väestöä. Hakusanoina tutkimustietokannoissa on käytetty mm. ”venäjänkieliset + Suomi” ja ”Russian-speaking / Russian-speakers + Finland”. Lisäksi keskeisimpien julkaisujen osalta on käyty läpi kussakin julkaisussa käytettyä lähdemateriaalia, samoin kuin tutkimuksia, jotka viittaavat kyseiseen julkaisuun.

1.1 Kielitaito ja kielikoulutus

Kielitaito on yksi kotoutumisen kulmakivi. Entisen Neuvostoliiton alueelta Suomeen muuttaneiden ihmisten sopeutumista tarkastelleessa pitkittäistutkimuksessa (Jasinskaja-Lahti, 2008) suomen kielen taito osoittautui tärkeimmäksi kotoutumista edistäväksi asiaksi.

UTH-tutkimuksessa (Nieminen, Sutela & Hannula, 2015¹) Venäjä- ja Neuvostoliitto-taustaisista² 53 % arvioi suullisen suomen tai ruotsin kielen taitonsa olevan vähintään edistynyt ja vain 17 % piti itseään aloittelijana. Ulkomaalaistaustaisista yhteensä vähintään edistyneitä oli 42 % ja aloittelijoita 26 %. Yli puolet (57 %) Venäjä- ja Neuvostoliitto-taustaisista oli osallistunut kielikursseille Suomeen muuttamisen jälkeen. Viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana suurin osa Venäjä-/NL-taustaisista ei kokenut lainkaan tarvitsevansa kielikursseja. 13 % koki, että kursseja oli riittämättömästi. (UTH, 2015.)

Tutkija Ekaterina Protassova (2008) on todennut, että venäjänkieliset lapset tarvitsevat säännöllistä tukea sekä venäjän että suomen kielen oppimiseksi, jotta heidän kaksikielisyytensä saavuttaisi korkean tason.

Rynkäsen ja Pöyhösen (2010) laadullisessa, pitkittäisasettelmaa hyödyttävässä tapaustutkimuksessa tutkittiin 14–23-vuotiaiden venäjänkielisten maahanmuuttajien kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan erityisesti kielen ja koulutuksen näkökulmasta. Tutkimuksen osat toteutettiin Keski-Suomessa vuosina 2002, 2005 ja 2008. Tutkimuksen fokuksessa on venäjän kieleen liitetty kieli-ideologia eli kieltä koskevat merkitykset ja arvot. Kieli-ideologiaa tarkasteltiin mikrotason kokemusten ja näkökulmien kautta, haastatellen Venäjältä ja entisestä Neuvostoliitosta Suomeen muuttaneita venäjänkielisiä oppilaita ja heidän vanhempiaan. Tutkimuksen kahdessa ensimmäisessä vaiheessa

¹ Tähän UTH-tutkimuksen tulospöytäkuviin viitataan jatkossa muodossa UTH, 2015.

² UTH-tutkimuksessa Suomessa asuvat ulkomaalaistaustainen väestö on luokiteltu taustamaan perusteella eri ryhmiin. Taustamaa määritellään yleensä äidin syntymävaltion mukaan. Ks. https://www.stat.fi/meta/kas/syntypera_ja_ta.html

haastateltiin oppilaiden vanhempia ja viimeisessä vaiheessa vuonna 2008 oppilaita itse. Lisäksi kielikysymyksiä tarkasteltiin makrotasolla analysoiden suomalaista kotouttamispolitiikkaa ja maahanmuuttajien koulutusta käsitteleviä virallisia dokumentteja.

Osallistujien integraatiota sekä kielellistä ja etnistä identiteettiä koskevat kokemukset ja näkemykset vaihtelivat eri ikäisinä Suomeen tulleiden ryhmien välillä. *Esikouluikäisinä* muuttaneet kokivat integroituneensa suomalaiseen yhteiskuntaan hyvin, mutta heillä ei ollut paljoa venäjänkielisiä kontakteja ikätovereissa. He myös arvioivat vaatimattomasti venäjän kielen taitojaan. *Peruskouluikäisinä* tulleet kokivat olevansa kaksikielisiä, mutta vahvempia venäjän kielessä suomeen verrattuna. Heillä oli vaikeuksia saada suomenkielisiä ystäviä. Sekä esikouluikäisinä että peruskouluikäisinä muuttaneet kokivat olevansa kahden kulttuurin välissä. Venäläinen kulttuuri oli vallitseva kotona ja omassa etnisessä yhteisössä, suomalainen kulttuuri puolestaan koulussa, mediassa ja ikätoverien kesken. *Keskiasteen opintovaiheessa* Suomeen muuttaneet kokivat vahvasti kuuluvansa venäläiseen yhteisöön, vaikka suomen kieli oli heille tärkeä koulutuksen, työn ja sosiaalisen liikkuvuuden kannalta. Myös vanhempien venäjän kieltä koskevilla asenteilla ja arjen käytännöillä oli suuri vaikutus nuorten kokemuksiin ja heidän arvioihinsa heidän omasta kielitaidostaan. (Rynkänen & Pöyhönen, 2010.)

Yhteenvedossaan Rynkänen ja Pöyhönen (2010) huomauttavat, että ylimääräisenä, perusopetusta täydentävänä oppiaineena venäjän status oman äidinkielen opetuksessa on matala niin oppilaiden, vanhempien kuin opettajienkin silmissä. Päteviä opettajia on välillä vaikea löytää, oppimateriaalia on niukasti saatavilla ja oppilasryhmät koostuvat eri ikäisistä lapsista. Myöskään opetustuntien määrä ei ole riittävä edistyneen osaamistason saavuttamiseen. Tuntien pitäminen koulupäivän jälkeen sekä se, ettei opiskelussa käytetä samanlaista arvostelua kuin muissa oppiaineissa, ovat nekin omiaan pitämään venäjän äidinkielenopetuksen statuksen alhaisena. Rynkäsen ja Pöyhösen mukaan suomalaisessa yhteiskunnassa politiikan integraatiota ja kaksikielisyyttä kannattavat tavoitteet sekä käytännön toimet ja asenteet ovatkin ristiriidassa keskenään. Tilanteen parantamiseksi he ehdottavat kaksikielisen opetuksen käyttöön ottamista.

Tällaista opetusta on kuitenkin edelleen melko vähän saatavilla. Viimaranta, Protassova ja Mustajoki (2017) ovat hiljattain todenneet, että kaksikielisen venäläis-suomalaisen opetuksen pääasiallisia tarjoajia ovat Helsingissä sijaitsevat Suomalais-venäläinen koulu ja Myllypuron peruskoulu, Puolalan koulu Turussa sekä Itä-Suomen koulu, joka toimii Imatralla, Joensuussa ja Lappeenrannassa.

1.2 Elämänlaatu

UTH-tutkimus (2015) tarjoaa vertailutietoa eri väestöryhmien edustajien omaa elämää koskevista arvioista. Venäjä- ja Neuvostoliitto-taustaisten ryhmässä elämänlaatunsa hyväksi kokevien sekä terveyteensä ja itseensä tyytyväisten osuus oli lähes yhtä suuri kuin koko Suomen väestössä. Sen sijaan ihmissuhteisiinsa tyytyväisten osuus oli Venäjä- /NL-taustaisten joukossa selvästi suurempi ja poikkeaa merkittävästi koko Suomen koko väestöstä.

Elämänlaatunsa hyväksi kokevien osuus (%)*Venäjä ja Neuvostoliitto: 75*

Ulkomaalaistaustaiset yhteensä: 73,6

Koko Suomen väestö: 77,9

Terveyteensä tyytyväisten osuus (%)*Venäjä ja Neuvostoliitto: 71,8*

Ulkomaalaistaustaiset yht.: 74,7

Suomen koko väestö: 72,1

Itseensä tyytyväisten osuus (%)*Venäjä ja Neuvostoliitto: 73,2*

Ulkomaalaistaustaiset yht.: 78,6

Suomen koko väestö: 76,6

Ihmissuhteisiinsa tyytyväisten osuus (%)*Venäjä ja Neuvostoliitto: 88,8*

Ulkomaalaistaustaiset yht.: 86,4

Suomen koko väestö: 76,7

Lähde: UTH (2015), taulukot 15.1 ja 15.2. Osuudet ovat ikävakioituja.

1.3 Osallisuus

Osallisuutta voidaan tarkastella mm. ympäröivään yhteiskuntaan kiinnittymisenä, esimerkiksi sosiaalisten verkostojen ja äänestämisen näkökulmasta.

Yksinäiseksi itsensä kokevien, vähintään yhden suomalaisen ystävän ilmoittavien, naapuriavun saamiseen uskovien ja aktiivisesti osallistuvien ikävakioitu osuus (%) (20–64-v.) vuonna 2014.

	Venäjä/NL taust. yht.	Ulkomaal.	Suomi
Yksinäisyys	5,6	9,2	9,0
Vähintään yksi suomalainen ystävä	92,4	87,9	-
Naapuriapu	42,4	41,8	15,1
Aktiivinen osallistuminen esim. järjestön tai yhdistyksen toimintaan	18,9	20,7	26,8

Lähde: *Castaneda ym. 2015b.*

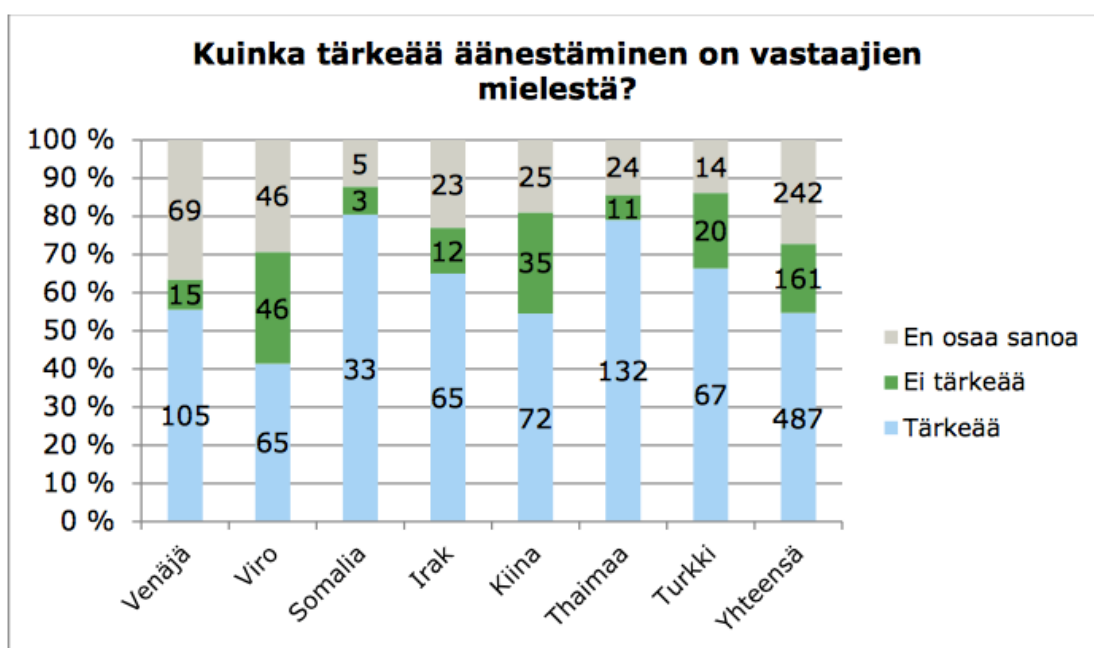
Edellisen taulukon tietojen perusteella Venäjä- ja Neuvostoliitto-taustaisten ihmisten osallisuus on epämuodollisten verkostojen osalta suurempaa etenkin koko Suomen väestöön, mutta myös koko tutkittuun ulkomaalaistaustaisen väestöön verrattuna. Sen sijaan järjestöjen tai yhdistysten

toimintaan osallistuvien osuus on Venäjä- ja Neuvostoliitto-taustaisten joukossa muita ryhmiä matalampi.

Vuoden 2012 Maahanmuuttajabarometrin mukaan (TEM, 2013) Lähes 60 % venäläisistä³ koki saaneensa tietoa julkisista palveluista joko melko vähän, vähän tai ei lainkaan. Eniten sitä oli saatu muilta maahanmuuttajilta. Viidesosa 15–64 vuotiaista ulkomailta syntyneistä Venäjä-/NL-taustaisista ihmisistä koki saaneensa riittämättömästi kotoutumispalveluita kuluneen vuoden aikana. (UTH, 2015).

Noin puolet vuoden 2012 Maahanmuuttajabarometriin vastanneista Venäjän kansalaisista ilmoitti osallistuvansa kodin ulkopuoliseen järjestettyyn harrastustoimintaan. Yli 80 % toivoi että heillä olisi enemmän suomalaisia tuttavvia. Lähes 20 % oli epätietoisia siitä, saavatko he äänestää Suomessa. Äänestäminen oli tärkeää 55 % mielestä. (TEM, 2013).

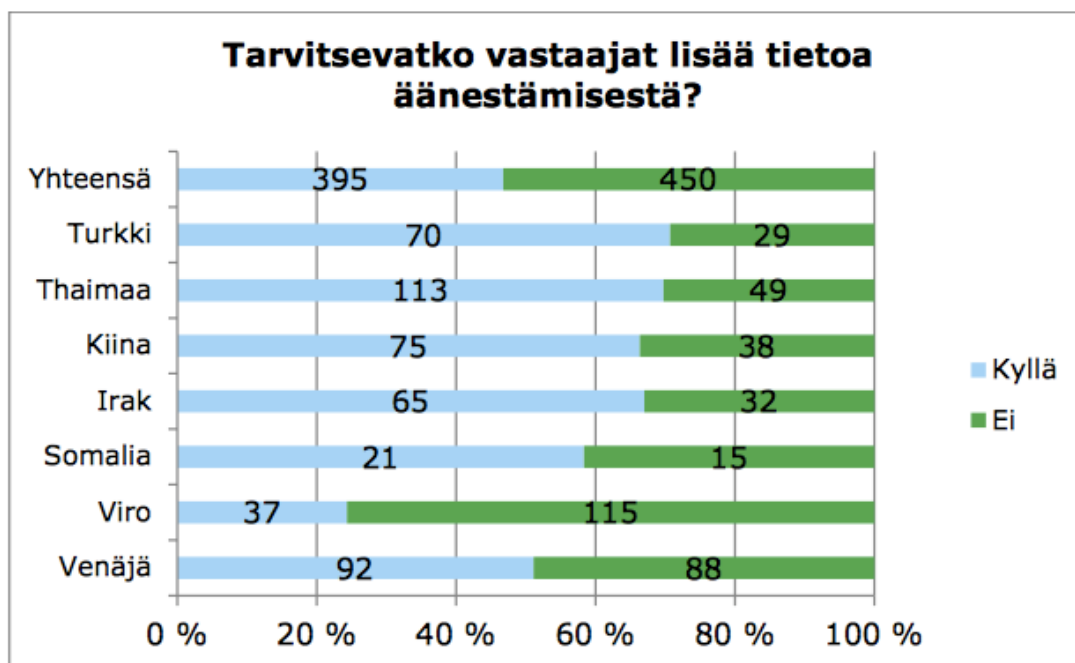
Oikeusministeriön julkaiseman tutkimuksen (Wass & Weide, 2015) mukaan vuoden 2012 kunnallisvaaleissa äidinkieleltään venäjänkielisten äänestysaktiivisuus oli 21 % ja kansalaisuudeltaan venäläisten äänestysaktiivisuus oli 16 %. Tutkimus perustuu Tilastokeskuksen tuottamaan yksilötason rekisteriaineistoon. Spektr-lehden (2017/5) mukaan vuonna 2017 venäjänkielisten äänestysaktiivisuus oli 19 %. Ks. myös venäjänkielisten vaaliehdokkaiden määriä koskevat tiedot luvusta 1.

Kuva 71 Arviot äänestämisen tärkeydestä kansalaisuuden mukaan

Lähde: Maahanmuuttajabarometri 2012 (TEM 2013)

³ Barometrin kohderyhmän venäläisten osalta muodostivat Venäjän kansalaiset, jotka olivat muuttaneet Suomeen vuosina 2007–2009 ja olivat tutkimushetkellä 18–75 -vuotiaita.

Kuva 73 Arviot lisätiedon tarpeesta äänestämisen osalta kansalaisuuden mukaan

Lähde: Maahanmuuttajabarometri 2012 (TEM 2013)

UTH-tutkimuksen mukaan (Castaneda 2015b) Venäjä- ja Neuvostoliitto-taustaiset ihmiset luottavat moniin viranomaisiin ja palvelujärjestelmiin enemmän kuin koko Suomen väestöä edustavat ihmiset.

Eri viranomaisiin ja palvelujärjestelmään paljon luottavien ikävakioitu osuus (%) eri väestöryhmissä (20–64-v.) vuonna 2014 taustamaan mukaan.

	Venäjä ja NL	Suomen väestö
Julkinen terveydenhuolto	63,3	52,5
Julkinen sosiaalihuolto	74,8	36,7
Oikeuslaitos	76,1	58,4
Poliisi	82,5	74,6

Lähde: Castaneda 2015b.

Eveliina Heino (2016) on tutkinut venäläistaustaisten perheiden puhetta luottamuksen rakentumisesta suomalaisia peruspalveluita kohtaan. Venäläistaustaisuudella tässä tarkoitetaan sitä, että ainakin yksi perheenjäsenistä on muuttanut Suomeen nykyisen Venäjän alueelta. Aineistona on käytetty 25 perheen haastatteluja ja yhdeksän perheen uusintahaastatteluja. Perheiden puheessa luottamusta palveluihin rakensivat aiemmat kokemukset tasa-arvoisesta kohtelusta, selkeän palveluinformaation saatavuus, työntekijän osoittama ymmärtäväisyys, vertailu vastaaviin palveluihin Venäjällä, palveluiden käyttäjän oma ymmärrys palveluprosessista ja odotuksia vastaavan palvelun saaminen. Luottamusta puolestaan murensivat kokemukset siitä, että oli toimittu perheen etujen vastaisesti, heihin itseensä oli kohdistunut epäluottamusta tai tarvittuja palveluja ei ollut saatu.

1.4 Syrjäytyminen

Mannila ja Reuter (2009) ovat tutkineet eri maahanmuuttajaryhmien syrjäytymisriskejä. Riskeiksi määriteltiin työttömyys, subjektiivinen köyhyys ja heikko itsearvioitu terveys. Ne, joille riskejä kertyi vähintään kaksi, luokiteltiin syrjäytymisvaarassa oleviksi. Venäjänkielisistä maahanmuuttajista tällaisia ihmisiä oli 20 %. Virolaisten joukossa heitä oli 6 % ja etnisesti suomalaisten Venäjältä muuttaneiden joukossa 17 %. Riskit kasautuivat etenkin niille venäjänkielisille, jotka olivat asuneet Suomessa alle viisi vuotta ja toisaalta niille, jotka olivat olleet Suomessa yli 10 vuotta. Kaikkien kotoutuminen ei siis näytä etenevän suotuisasti.

Tutkimuksessa ei löydetty selkeää selitystä sille, miksi venäjänkielisten joukossa oli enemmän syrjäytymisvaarassa olevia ihmisiä kuin muissa tutkituissa ryhmissä. Heikko suomen kielen taito, ei-akateeminen koulutus ja ystävien puute sekä toisaalta se, että ystäväpiiri koostui ainoastaan suomenkielisistä, olivat kuitenkin sellaisia tekijöitä, jotka olivat yhteydessä syrjäytymisriskien kasautumiseen. Seka-avioliitto puolestaan oli yhteydessä onnistuneeseen kotoutumiseen.

2. Syrjintä

Eri EU-maissa toteutetun laajan EU-MIDIS-tutkimuksen (2009) mukaan keskimäärin yksi neljästä Suomessa asuvasta venäläistaustaisesta⁴ ihmisestä koki tulleen taustansa takia syrjityksi vuonna 2008 toteutettua tutkimusta edeltäneen 12 kk aikana. Vain neljäsosasta (27 %) syrjintätapauksista tehtiin ilmoitus viranomaiselle tai jollekin vastaavalle taholle tapahtumapaikalla. (EU-MIDIS, 2009, 176–177.) Vuoden 2012 Maahanmuuttajabarometrin tulokset ovat saman suuntaiset. Sen tietojen mukaan hieman yli 20 % venäläisistä⁵ oli kokenut syrjintää kuluneen vuoden aikana. Toisen suomalaistutkimuksen mukaan neljä kymmenestä venäläistaustaisesta⁶ maahanmuuttajasta on kokenut syrjintää Suomessa (Castaneda ym., 2015a).

UTH-tutkimuksessa niistä (20–64v) ihmisistä, joiden taustamaa oli Venäjä tai Neuvostoliitto 5,8 % ilmoitti kokeneensa väkivaltaa viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana ja 9 % kertoi saaneensa epäoikeudenmukaista kohtelua vieraalta ihmiseltä. Koko tutkitun ulkomaalaistaustaisen väestön kohdalla vastaavat luvut olivat 6,9 % ja 15,1 %. Koko Suomen väestössä väkivaltaa vuoden aikana kokeneiden osuus oli 12 %. (Epäoikeudenmukaista kohtelua Suomen koko väestössä ei tutkittu.) Julkisissa palveluissakin oli koettu syrjintää. Viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana KELAN tai sosiaalipalvelujen kanssa asioineista n. 7 % oli kohdannut syrjintää, terveyspalveluita käyttäneistä 10 % ja Poliisin kanssa asioineista 4,4 % Venäjä-/Neuvostoliitto-taustaisista. (Castaneda, ym., 2015b).

Ylen vuonna 2015 toteuttamassa, Suomessa asuville venäjänkielisille⁷ suunnatussa kyselyssä kolmannes vastaajista kertoi kokeneensa negatiivista kohtelua sen vuoksi että on venäjänkielinen.

⁴ EU-MIDIS-tutkimuksen menetelmäselosteessa ei kuvata rekrytointiprosessia maatasolla täysin yksiselitteisesti. Menetelmäselosteessa kuvattujen pääperiaatteiden perusteella Suomen venäläisvähemmistöä edustaneet osallistujat olivat vähintään 16-vuotiaita, vakituisesti Suomessa asuvia miehiä ja naisia, jotka itse kokivat kuuluvansa venäläisiin maahanmuuttajiin tai Suomen venäläiseen vähemmistöön. Tutkimuskysymykset esitettiin suomeksi. Ks. EU-MIDIS, 2009, s. 20–29.

⁵ Osallistujat olivat v. 2007–2009 Suomeen muuttaneita, 18–75 -vuotiaita Venäjän kansalaisia.

⁶ Osallistujat olivat 18–64-vuotiaita ihmisiä, jotka olivat syntyneet Venäjällä tai Neuvostoliitossa ja joiden äidinkieli oli venäjä tai suomi. Tutkimuksen aineisto oli kerätty vuosina 2010–2012.

⁷ Otos muodostettiin Väestörekisterikeskuksesta vastaajan äidinkielen perusteella: kysely kohdistettiin Suomessa vakituisesti asuville, venäjää äidinkielenään puhuville. Vastaajista 25 % on vain Venäjän kansalaisia, 19 % vain

Kyselyssä tarkasteltiin myös vastaajien arvioita Ukrainan kriisin vaikutuksesta Suomen ja Venäjän suhteisiin. Enemmistö uskoi kriisin heikentäneen suhteita. Viidesosa arvioi suomalaisten asenteiden muuttuneen kielteisemmäksi Suomessa asuvia venäläisiä kohtaan, mutta 46 % arvioi asenteiden olevan edelleen myönteisiä. Viidesosa oli kannastaan epävarma. (Kysely Suomen venäjänkielisille: Venäjän ja Suomen suhteet ovat heikentyneet, 4.1.2015.)

Venäjänkielisiin kohdistuvaa rekrytointisyrjintää on tutkittu tutkijoiden järjestämällä kenttäkokeella, jossa huomattiin, että samanlaisesta osaamistaustasta huolimatta ne, joilla oli suomenkielinen nimi, pyydettiin työhaastatteluun 2 kertaa todennäköisemmin kuin ne, joilla oli venäjänkielinen nimi (Larja ym., 2012).

Venäjänkielisiä nuoria koskevassa tutkimuksessa on havaittu, että syrjintäkokemuksilla on yhteys nuorten kansalliseen samastumiseen. Mitä enemmän nuoret kokivat syrjintää, sitä vähemmän he samastuivat suomalaiseen enemmistöön. (Mähönen, Jasinskaja-Lahti & Liebkind, 2011). Myös inkerinsuomalaisten aikuisten identiteettiä käsitelleessä pitkittäistutkimuksessa saatiin viitteitä siitä, että suomalaisenemmistön taholta koetut hylkäämis- ja syrjintäkokemukset voivat muodostua esteeksi kansallisen identiteetin suotuisalle kehitymiselle (Jasinskaja-Lahti, Mähönen & Liebkind, 2012).

Syrjinnän on todettu kasvattavan venäläistaustaisten ihmisten mielenterveysoireiden esiintymisen riskiä. Lisäksi syrjintä on myös yhteydessä turvattomuuden tunteeseen ja vähentyneeseen luottamukseen yhteiskuntaa kohtaan. (Castenada ym. 2015a.) Syrjinnän on huomattu vaikuttavan psykologiseen hyvinvointiin pitkällä tähtäimellä erityisesti silloin, kun syrjintäkokemukset lisääntyvät ajan mittaan (Jasinskaja-Lahti, Liebkind & Solheim, 2009).

3. Identiteetti

Venäjänkielisen väestönosan identiteettiä ei olla tutkittu kovin laajasti. Inkerinsuomalaisesta väestönosasta on tehty enemmän tutkimusta, erityisesti INPRES-tutkimushankkeessa Helsingin yliopistossa (nyk.) sosiaalitieteiden laitoksella vuosina 2008–2011 (ks. esimerkiksi Jasinskaja-Lahti, Mähönen, Varjonen, Arnold, Yijälä & Jurva, 2012)⁸. Hankkeessa seurattiin Venäjältä Suomeen muuttavia inkerinsuomalaisia. Kvantitatiivista kyselylomakeaineistoa ja kvalitatiivista ryhmäkeskusteluaineistoa kerättiin sekä Venällä ennen muuttoa että Suomessa muuton jälkeen. Osallistujat rekrytoitiin kielikursseilta, joita Suomen viranomaiset järjestivät inkerinsuomalaisille paluumuuttajille ennen muuttoa.

Kvantitatiivisen tutkimuksen perusteella inkerinsuomalaiset samastuivat sekä venäläisiin että (inkerin-)suomalaisiin ennen muuttoaan Suomeen. Inkerinsuomalaisuuteen samastuminen oli hieman voimakkaampaa kuin venäläisyyteen samastuminen. (Mähönen & Jasinskaja-Lahti, 2012; Jasinskaja-Lahti, Mähönen, & Ketokivi, 2012; Yijälä & Jasinskaja-Lahti, 2010.) Suomalainen identiteetti korostui myös Venäjällä kerättyjen fokusryhmäkeskustelujen diskursiivisessa analyysissä (Varjonen, Arnold, & Jasinskaja-Lahti, 2013).

Suomen kansalaisia, ja 42 %:lla on Suomen ja Venäjän kaksoiskansalaisuus. Ukrainan kansalaisia oli kyselyssä 2 % ja Viron kansalaisia 6 %.

⁸ Jatkossa muodossa ”Jasinskaja-Lahti ym., 2012”.

INPRES-tutkimuksessa huomattiin yhteys muuttoa edeltävänä ajankohtana mitattujen, muuton jälkeisiin ryhmäsuhteisiin kohdistuvien odotusten ja muuton jälkeisten ryhmäsuhteita koskevien kokemusten välillä. Mitä enemmän syrjintää inkerinsuomalaiset ennakoivat kokevansa Suomessa ja mitä kielteisempiä olivat heidän kokemuksensa kontakteista suomalaisten kanssa *ennen muuttoa*, sitä kielteisempiä olivat heidän kokemuksensa todellisista ryhmien välisistä suhteista *muuton jälkeen*. Nämä kokemukset puolestaan heijastuivat kielteisesti kansalliseen suomalaiseen samastumiseen ja suomalaiseen enemmistöön kohdistuviin asenteisiin. Kun muuton jälkeiset kokemukset vuorovaikutuksesta suomalaisten kanssa olivat kielteisiä, oli se este suomalaisuuteen samastumiselle, kun taas venäläisyyteen samastuminen oli voimakkaampaa. Myös kvalitatiivisessa fokusryhmätutkimuksessa osallistujat viittasivat Suomessa itseensä usein venäläisinä, toisin kuin ennen muuttoa. (Jasinskaja-Lahti ym., 2012.)

Ihminen voi kokea kuuluvansa samaan aikaan moneen eri ryhmään. INPRES-tutkimuksen tulokset viittaavat siihen, että olisi tärkeää ehkäistä ristiriitoja eri ryhmäidentiteettien välillä. Siksi yhteiskuntaa tulisi kehittää siihen suuntaan, että eri vähemmistöryhmiin kuuluvien oma etninen identiteetti olisi turvattu ja vähemmistöjen edustajien olisi samanaikaisesti mahdollista kokea olevansa osa suomalaista yhteiskuntaa. Suomalaisuuden rajojen haastaminen ja laajentaminen on tärkeää, jotta suomalainen yhteiskunta olisi avoimempi ja siihen olisi helpompi tulla mukaan. (Jasinskaja-Lahti ym., 2012.)

Venäjänkielisten nuorten identiteettiä tarkastelleessa tutkimuksessa (Mähönen, Jasinskaja-Lahti & Liebkind, 2011) havaittiin, että silloin kun nuoret kokivat että heidän oma halunsa ja enemmistön asenne venäläisen kulttuurin säilyttämistä kohtaan olivat ristiriidassa keskenään, oli heidän etnisen (venäläisen) identiteettinsä ja kansallisen (suomalaisen) identiteettinsä välillä negatiivinen yhteys. Kun kulttuurin säilyttämistä koskevaa ristiriitaa ei ollut, olivat etninen ja kansallinen identiteetti toisistaan riippumattomia. Mitä suuremmaksi koettiin ristiriita oman ja enemmistön välillä suhtautumisessa venäläisen kulttuurin säilyttämiseen, sitä vähemmän venäjänkieliset nuoret samastuivat suomalaiseen enemmistöön. Enemmistöön samastuminen oli vähäistä myös silloin kun koettiin omaan ryhmään kohdistuvaa syrjintää.

Sanna Iskanius (2006) on tutkinut venäjänkielisten maahanmuuttajaopiskelijoiden kieli-identiteettiä. Vastaajat olivat vuosina 1999–2001 toisen asteen oppilaitoksissa opiskelleita venäjänkielisiä miehiä ja naisia. Tutkitut opiskelijat identifioituivat lähinnä venäläisiksi ja heidän suhteensa Venäjään oli läheisempi ja vahvempi kuin suhde Suomeen. Toisaalta he painottivat myös suomen kielen taidon tärkeyttä. Etninen ja kielellinen identiteetti, venäläisyys ja venäjänkielisyys sekä suomalaisuus ja suomenkielisyys kietoutuivat vahvasti yhteen. Myös kielen käyttö oli yhteydessä kieli-identiteettiin. Mitä enemmän kieltä käytettiin ja mitä myönteisempiä olivat asenteet kieltä kohtaan, sitä voimakkaammin kieleen identifioitiin. Tutkimuksessa eroteltiin 5 erilaista kieli-identiteettiryhmää, joihin opiskelijat jakautuivat: suomenmieliset (7 %), kaksikieliset (20 %), venäjänkieliset ja –mieliset (34 %), venäjänkieliset (23 %), venäjänkieliset ja suomalaiskieliset (16 %).

Suomenmieliset pitivät itseään lähinnä suomenkielisinä ja suomalaisina ja käyttivät useammin suomea kuin venäjää. *Kaksikieliset* käyttivät molempia kieliä lähes tasavertaisesti ja yhtä paljon ja pitivät itseään sekä suomalaisina että venäläisinä. *Venäjänkieliset ja –mieliset* muodostivat suurimman ryhmän Iskaniuksen aineistossa. Heillä oli vahva etninen identiteetti ja voimakas suhde venäjän kieleen. Myös heidän asenteensa venäjän kieltä ja venäläisiä kohtaan olivat myönteisiä ja he käyttivät arkielämässään lähinnä venäjän kieltä. Suomen kieltä ei pidetty läheisenä, mutta sitä haluttiin kuitenkin oppia, vaikka sosiaalisen vuorovaikutuksen osalta haluttiinkin pysytellä lähinnä venäläisten seurassa. *Venäjänkielisten* identiteetti venäläisinä ja venäjänkielisinä oli myös vahva ja he puhuivat etenkin perheensä kanssa venäjää. Heidän asenteensa venäjän kieltä ja venäläisiä kohtaan oli

myönteinen, mutta ei niin korostetun myönteinen kuin venäjänkielisten ja –mielisten. Asenteet suomen kieltä ja suomalaisia kohtaan olivat neutraalit. *Venäjänkielisten ja suomalaiskielteisten* asenteet suomalaisia ja suomen kieltä kohtaan olivat ryhmän nimen mukaisesti kielteisiä. Venäjän kieltä ja venäläisiä kohtaan asenteet olivat puolestaan hyvin myönteisiä. Perheen kanssa puhuttiin lähes yksinomaan venäjää, muiden kanssa käytettiin jonkin verran myös suomea. Tähän ryhmään kuuluvat tapasivat usein muita venäjänkielisiä ja halusivat kuulua Venäjän venäläisiin. (Isakanius, 2006).

4. Identiteetti & ryhmäsuhteet

4.1 Kansallisen (suomalaisen) enemmistön ja venäjänkielisen vähemmistön väliset suhteet

Suomalaisten asenteita venäläisiä maahanmuuttajia kohtaan tarkastelleessa tutkimuksessa havaittiin että ne suomalaiset, joiden kansallinen identiteetti oli vahva, näkivät maahanmuutossa enemmän uhkia kuin mahdollisuuksia ja nämä käsitykset puolestaan olivat yhteydessä negatiivisempiin maahanmuuttajiin kohdistuviin asenteisiin. Korkeasti koulutettujen suomalaisten asenteet Venäjältä tulevia maahanmuuttajia kohtaan olivat myönteisempiä ja he näkivät maahanmuutossa enemmän mahdollisuuksia kuin uhkia verrattuna matalasti koulutettuihin. (Brylka, Mähönen & Jasinskaja-Lahti, 2015a.)

Brylka, Mähönen & Jasinskaja-Lahti (2015b) ovat tutkineet myös ns. ”psykologisen omistajuuden” yhteyttä kansalliseen samastumiseen ja ulkoryhmäasenteisiin. Psykologisella omistajuudella he viittaavat tunteeseen siitä, että Suomi kuuluu itselle tai omalle sisäryhmälle. Heidän tuloksistaan käy ilmi, että ne suomalaiseen enemmistöön kuuluvat ja venäjänkieliset maahanmuuttajat⁹, joiden suomalainen identiteetti oli vahva, kokivat myös vahvaa psykologista omistajuutta Suomea kohtaan. Suomalaiseen enemmistöön kuuluvien kohdalla tämä psykologinen omistajuus puolestaan liittyi kielteisempiin asenteisiin venäjänkielisiä maahanmuuttajia kohtaan, kun taas venäjänkielisten maahanmuuttajien kohdalla psykologinen omistajuus oli yhteydessä positiivisiin asenteisiin suomalaisia kohtaan.

Tutkimuksessa on saatu näyttöä myös siitä, että entisestä Neuvostoliitosta muuttaneiden ihmisten kokema syrjintä estää heitä samastumasta kansalliseen enemmistöön ja lisää kielteisiä asenteita kansallista enemmistöä kohtaan (Jasinskaja-Lahti, Liebkind & Solheim, 2009).

Venäjänkielisten Suomessa asuvien maahanmuuttajien identiteettiä ja ryhmäsuhteita koskevassa tutkimuksessaan Mähönen, Brylka ja Jasinskaja-Lahti (2014) huomasivat, että käsitys oman etnisen ryhmän ylemmyydestä oli yhteydessä kielteisiin asenteisiin kansallista enemmistöä kohtaan. Etninen identiteetti ja myönteinen suhtautuminen monikulttuurisuuteen puolestaan olivat yhteydessä toisiinsa vain silloin kun omaan identiteettiin ei liittynyt etnisen ylemmyyden tunnetta.

Mähönen ja Jasinskaja-Lahti (2015) ovat havainneet, että mitä vahvemmin venäjänkieliset inkerinsuomalaiset samaistuivat suomalaiseen yhteiskuntaan, sitä vähemmän he tukivat venäjänkielisen yhteisön sosiaalisen aseman parantamiseen tähtäävää toimintaa. Taustalla vaikuttaa

⁹ Osallistujien äidinkieli oli venäjä ja he olivat syntyneet Venäjällä tai entisessä Neuvostoliitossa ja muuttaneet Suomeen ennen vuotta 2008.

se, kuinka läpäiseviksi ryhmäraja oman vähemmistöryhmän ja enemmistöryhmän välillä koetaan: korkea kansallinen samaistuminen voimistaa käsitystä siitä, että sosiaalinen liikkuvuus, eli pääsy enemmistöryhmän jäseneksi on mahdollinen, mikä puolestaan vähentää tarvetta huolehtia oman vähemmistöryhmän eduista.

Nuorten ryhmäsuhteita tarkastelleen tutkimuksen mukaan sekä henkilökohtaisilla kokemuksilla vuorovaikutuksesta toisen ryhmän edustajan kanssa että omassa ryhmässä vallitsevilla, ulkoryhmäasenteita koskevalla normilla on tärkeä rooli ulkoryhmäasenteiden muotoutumisessa (Jasinskaja-Lahti, Mähönen & Liebkind, 2011). Etenkin venäjänkielisten nuorten kohdalla näytti siltä, että kun omat kokemukset vuorovaikutuksesta suomalaisen enemmistöön kuuluvien ihmisten kanssa olivat positiivisia, oli tällä yksinään suuri merkitys positiivisten asenteiden muotoutumisessa. Toisaalta omassa ryhmässä jaettu positiivinen normi – käsitys myönteisistä asenteista ulkoryhmäkontaktia kohtaan - näyttää ehkäisevän kielteisten asenteiden muotoutumista, vaikka venäjänkielisillä nuorilla olisi omakohtaisia kielteisiä kokemuksia vuorovaikutuksesta enemmistön edustajien kanssa.

Väestöryhmien välisiä suhteita on tutkittu myös kvalitatiivisin menetelmin. Diskursiivista tutkimusotetta hyödyntävässä tutkimuksessa (Varjonen, Nortio, Mähönen & Jasinskaja-Lahti, 2017) tarkasteltiin sitä, kuinka integraatiosta ja maahanmuuttajien oikeuksista ja velvollisuuksista puhuttiin. Aineisto kerättiin venäjän- viron- ja somalinkielisten sekä suomalaisen enemmistöön kuuluvien ihmisten parissa tehdyin ryhmäkeskusteluihin. Venäjänkieliset ja vironkieliset maahanmuuttajat korostivat kannanotoissaan maahanmuuttajien velvollisuutta mukautua valtakulttuuriin. Tämä poikkesi somalinkielisten osallistujien puheesta, jossa puolestaan haastettiin mukautumisen normia. Suomalaisen keskusteluissa käytettiin molempia puhetapoja. Venäjän- ja vironkielisten käyttämä maahanmuuttajien mukautumista painottava puhetapa voi olla keino tuottaa ”hyvän maahanmuuttajan” identiteettiä ja rakentaa itselle hyväksyttyä jäsenyyttä suomalaisessa yhteiskunnassa. Yhdenvertaisuuden näkökulmasta tämä sopeutumisen taakan yksin maahanmuuttajien vastuulle asettava puhetapa on kuitenkin ongelmallinen. (Varjonen, Nortio, Mähönen & Jasinskaja-Lahti, 2017.)

Toisessa, monikulttuurisuutta koskeviin neuvotteluihin keskittyneessä tutkimuksessa käytettiin samaa aineistoa kuin edellä. Myös tässä tutkimuksessa maahanmuuttajien paikka näyttäytyi venäjän- ja vironkielisten puheessa suhteessa valtaväestöön alempana, eikä tätä asemaa juuri kyseenalaistettu, vaan maahanmuuttajat määrittyivät kohteliaina vieraina, joiden tulee osoittaa kunnioitusta isäntäväkeä kohtaan. Lisäksi venäjän- ja vironkieliset painottivat suomalaisen kulttuurin turvaamisen tärkeyttä. (Nortio, Varjonen, Mähönen & Jasinskaja-Lahti, 2016). Kummatkin puhetavat ylläpitävät enemmistön valta-asemaa ja tiettyä etnistä hierarkiaa. Ne mahdollistavat toisaalta solidaarisuuden osoitukset enemmistöä kohtaan ja toisaalta etäisyyden ottamisen muihin, stigmatisoituneempiin maahanmuuttajaryhmiin.

Kolmannessa diskursiivisessa ryhmäsuhteita koskeneessa tutkimuksessa (Varjonen, Jurva & Jasinskaja-Lahti, 2015) havaittiin, että Venäjältä Suomeen muuttaneet etnisesti suomalaiset ”paluumuuttajat” puhuivat syrjintäkokemuksistaan vähätellen, mikä poikkesi Kanadasta ja USA:sta muuttaneiden paluumuuttajien puheesta, jossa syrjintä määrittyi ongelmallisempaan asiana. Vaikka näiden diskursiivisten tutkimusten tulosten pohjalta ei voida tehdä yleistyksiä siitä, kuinka venäjänkieliset tai Venäjältä Suomeen tulleet paluumuuttajat yleisesti ottaen määrittelevät valtaväestön ja maahanmuuttajien suhteita, herättävät tulokset pohtimaan, mitä seurauksia näillä puhetavoilla on maahanmuuttajien ja valtaväestön ja toisaalta eri maahanmuuttajaryhmien keskinäisille suhteille.

4.2. Vähemmistöjen väliset suhteet

Kontaktihypoteesin mukaan hyvät kokemukset toisesta ryhmästä johtavat entistä myönteisempiin asenteisiin sitä kohtaan, huonot kokemukset taas entistä kielteisempiin. Hypoteesia on testattu etenkin enemmistön ja vähemmistön välisissä suhteissa, mutta se piti kutinsa myös tutkimuksessa, jossa analysoitiin Suomessa asuvien venäjänkielisten nuorten¹⁰ asenteita muita maahanmuuttajaryhmiä kohtaan (Mähönen, Ihalainen & Jasinskaja-Lahti 2013). Kaiken kaikkiaan venäjänkielisten nuorten asenteet muita maahanmuuttajia kohtaan olivat enimmäkseen melko positiivisia.

Suomessa asuvien venäläisten ja virolaisten maahanmuuttajien¹¹ välisiä suhteita tarkastelleessa tutkimuksessa (Visintin, Brylka, Green, Mähönen & Jasinskaja-Lahti, 2016) puolestaan havaittiin, että vähemmistöjen väliset suhteet olivat sitä parempia, mitä enemmän osapuolet kokivat, että *muilla* oman ryhmän jäsenillä oli hyviä kokemuksia vuorovaikutuksesta toisen ryhmän kanssa. Tämä välillinen vaikutus selittyi sillä että kontakti lisäsi empatiaa ja luottamusta ulkoryhmää kohtaan sekä vahvisti kontaktia koskevaa positiivista sisäryhmänormia.

Suomessa venäläisten ja virolaisten¹² välisten asenteiden ja vuorovaikutuskokemusten on todettu olevan yleisesti ottaen hyvin positiivisia (Brylka, Jasinskaja-Lahti & Mähönen, 2016). Mielenkiintoinen löytö on, että suhteet näiden vähemmistöryhmien välillä olivat sitä parempia, mitä myönteisemmin kumpikin ryhmä koki suomalaisten suhtautuvan heihin. Kun suhde suomalaisiin koettiin kielteiseksi, olivat venäjänkielisten asenteet virolaisia maahanmuuttajia kohtaan kielteisempiä. Virolaisten suhteessa venäläisiä kohtaan samanlaista vaikutusta ei havaittu. Tällaista kielteisen kontaktin siirtovaikutusta tutkijat selittävät ryhmien välisellä statuserolla; virolaisilla on Suomessa korkeampi status kuin venäläisillä ja matalammasta statuksesta johtuen venäläiset kompensoivat kielteisestä kohtelusta aiheutunutta itsetunnon kolausta suhtautumalla aikaisempaa kielteisemmin virolaisiin.

5. Media

Vähemmistövaltuutettu Johanna Suurpää on todennut Jekaterina Tantun (2009) tekemän selvityksen esipuheessa (s. 6) että ”venäjänkieliset pystyvät nykyteknologian keinoin seuraamaan myös Venäjän viestimiä omalla äidinkielellään. Tämä ei kuitenkaan mahdollista suomalaisen yhteiskunnan ja keskustelun hyvää seurantaa, eikä siten edistä kotoutumista”. Davydova-Minguet’n (2016) mukaan internetin kautta tapahtuva Venäjän television katselu näyttäisi viime vuosina yleistyneen Suomessa venäjänkielisten keskuudessa.

Monipuolinen mediankäyttö sekä kriittinen medianlukutaito ovat avaimia yhteiskunnalliseen osallisuuteen (Sotkasiira, 2016). Eri maissa asuvat venäjänkieliset ovat Venäjän ”maanmiespolitiikan” (Davydova-Minguet, 2014) kohteita ja välineitä, ja Venäjän hallinnon kannalta edullisista tulkinnoista koostuva ulkomaille suunnattu venäläinen mediavaikuttaminen voi kasvattaa epäluottamusta länsimaisia yhteiskuntia kohtaan. (Davydova-Minguet, 2016.)

¹⁰ Osanottajat olivat yläkouluikäisiä nuoria, joiden vanhemmista ainakin toinen oli venäjänkielinen.

¹¹ Venäläisten ja virolaisten maahanmuuttajien edustava otos koostui osallistujista, joiden äidinkieli oli venäjä tai viro ja jotka olivat muuttaneet Suomeen Venäjältä tai Virosta vuoden 2010 loppuun mennessä.

¹² Pohjautui Visintin ym. (2016) käyttämään aineistoon.

Suomessa asuvan venäjänkielisen väestönosan mediankäyttöä tutkittu toistaiseksi vähän, mutta asia on nostettu viime vuosina esiin sekä venäläisessä että suomalaisessa mediassa (Davydova-Minguet, 2016). *Suomen venäjänkieliset mediankäyttäjät 2016* -selvityksen (Davydova-Minguet, Sotkasiira, Oivo & Riiheläinen, 2016) keskeisiä havaintoja ovat 1) että venäjänkielisten mediamaisemat ovat ylirajaisia ja heidän mediankäyttönsä on keskimäärin hyvin monipuolista ja motiiveiltaan vaihtelevaa. 2) Omaehtoinen venäjänkielinen media Suomessa on melko laajaa, mutta sirpaleista. Sähköinen media on johtavassa asemassa printtimediaan nähden. 3) Venäjän valtion otteessa oleva venäläinen televisio tuottaa vallanpitäjien tavoitteita palvelevaa kuvaa maailmasta.

Tutkijat itse toteavat, että "(R)aportin perusteella ei voida tehdä päätelmiä Suomen venäjänkielisten suosituimmista medioista tai siitä, kuinka moni heistä vastaavasti luottaa enemmän venäläiseen tai suomalaiseen median" (s. 6) ja että "kyseessä ei ole yleistämään pyrkivä tutkimus, vaan käytäntöjä ja tapauksia kuvaileva avaus tutkimuskentälle Suomessa" (s. 8). Systemaattisesti Suomen venäjänkielisen väestön mediankäyttöä kartoittavalle tutkimustiedolle olisi siis tilausta.

Venäjänkielisen median kehittäminen on toinen tärkeä tulevaisuuden haaste. Nykyisellään venäjänkielisten maahanmuuttajien käymä keskustelu pysyy piilossa laajemmalla julkisuudella sosiaalisessa mediassa ja foorumeilla, eikä venäjänkielisen väestönosan ääni kuulu kansallisessa mediassa kunnolla (Sotkasiira, 2016). Tämä on ongelma, sillä medialla on keskeinen rooli tämän väestönosan yhteiskunnallisen osallisuuden ja vähemmistöidentiteetin tukijana. Nyt tarvitaankin lisää toimijoita, jotka kykenevät puhumaan Suomessa asuvien venäjänkielisten ihmisten elämästä sellaisella tavalla, että median käyttäjät kokevat olevansa osa suomalaista yhteiskuntaa. Tämä edellyttää lisää omaa venäjänkielistä journalistista toimintaa ja avointa keskustelua. (Davydova-Minguet, ym., 2016.)

Lähteet:

- Brylka, A., Jasinskaja-Lahti, I. & Mähönen, T. A. (2016). The majority influence on interminority attitudes: The secondary transfer effect of positive and negative contact. *International Journal of Intercultural Relations*, 50, 76–88.
- Brylka, A., Mähönen, T. A. & Jasinskaja-Lahti, I. (2015a). National identification and attitudes towards Russian immigrants in Finland: Investigating the role of perceived threats and gains. *Scandinavian Journal of Psychology*, 56, 670–677.
- Brylka, A., Mähönen, T. A. & Jasinskaja-Lahti, I. (2015b). National Identification and Intergroup Attitudes Among Members of the National Majority and Immigrants: Preliminary Evidence for the Mediation Role of Psychological Ownership of a Country. *Journal of Social and Political Psychology*, 3, 24–45.
- Castaneda, A., Rask, S., Koponen, P., Suvisaari, J., Koskinen, S., Härkänen, T. ...Jasinskaja-Lahti, I. (2015a), The Association between Discrimination and Psychological and Social Well-being: A Population-based Study of Russian, Somali and Kurdish Migrants in Finland. *Psychology and Developing Societies*, 27, 270–292.
- Castaneda A, Larja L, Nieminen T, Jokela S, Suvisaari J, Rask S, Koponen P, Koskinen S. (2015b). *Ulkomaalaistaustaisten psyykinen hyvinvointi, turvallisuus ja osallisuus. Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi -tutkimus 2014 (UTH)*. Työpaperi 18/2015, THL.
- Davydova-Minguet, O. (2016) Venäjänkieliset yllirajaisina mediankäyttäjinä: Pronssisotilaan tapaus. Teoksessa A. Tanner & I. Söderling (toim.), *Venäjänkieliset Suomessa. Huomisen suomalaiset* (s. 153- 187). Turku: Siirtolaisuusinstituutti.
- Davydova-Minguet, O., Sotkasiira, T., Oivo, T., & Riiheläinen, J. (toim). (2016). *Suomen venäjänkieliset mediankäyttäjinä*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 35/2016.
- Davydova-Minguet, O. 2014. Diaspora käytännön kategoriana” *Idäntutkimus*, 4, 44-62.
- EU-MIDIS (2009). European Union Minorities and Discrimination Survey. Main Results Report. European Union Agency for Fundamental Rights. Haettu 21.12.2017 osoitteesta:
<http://fra.europa.eu/en/publication/2012/european-union-minorities-and-discrimination-survey-main-results-report>
- Heino, E. (2016). Ymmärrystä ja tukea – kohtaamattomuutta ja vääryyttä. Venäläistaustaisten perheiden institutionaalisen luottamuksen ja epäluottamuksen rakentuminen suomalaisia peruspalveluita kohtaan. *Yhteiskuntapolitiikka* 81, 127–137.
- Iskanius, S. (2006). Venäjänkielisten maahanmuuttajaopiskelijoiden kieli-identiteetti. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Jasinskaja-Lahti, I., Mähönen, T.A., Varjonen, S., Arnold, L., Yijälä, A. & Jurva, K. (2012). Identities and integration in the context of ethnic migration: A longitudinal, multi-pronged approach to studying Ingrian-Finnish migrants. *Siirtolaisuus - Migration*, 1, 3–12.
- Jasinskaja-Lahti, I. (2008). Long-term immigrant adaptation: Eight-year follow-up study among immigrants from Russia and Estonia living in Finland. *International Journal of Psychology* 43, 6–18.
- Jasinskaja-Lahti, I. Mähönen, T. A., & Ketokivi, M. (2012). The dynamics of ethnic discrimination, identities and outgroup attitudes: A pre–post longitudinal study of ethnic migrants. *European Journal of Social Psychology*, 42, 904–914.

Jasinskaja-Lahti, I., Mähönen, T. A., & Liebkind, K. (2012). Identity and attitudinal reactions to perceptions of inter-group interactions among ethnic migrants: a longitudinal study. *British Journal of Social Psychology*, 51, 312–329.

Jasinskaja-Lahti, I., Mähönen, T. A., & Liebkind, K. (2011). Ingroup norms, intergroup contact and intergroup anxiety as predictors of the outgroup attitudes of majority and minority youth. *International Journal of Intercultural Relations* 35, 346–355.

Kysely Suomen venäjänkielisille: Venäjän ja Suomen suhteet ovat heikentyneet. (4.1.2015). YLE. Haettu 17.12.2017 osoitteesta: <https://yle.fi/uutiset/3-7718298>

Jasinskaja-Lahti, I., Liebkind, K. & Solheim, E. (2009). To Identify or Not to Identify? National Disidentification as an Alternative Reaction to Perceived Ethnic Discrimination. *Applied Psychology: An International Review*, 58, 105–128.

Larja, L., Warius, J., Sundbäck, L., Liebkind, K., Kandolin, I, Jasinskaja-Lahti, I. (2012). *Discrimination in the Finnish Labor Market. An Overview and a Field Experiment on Recruitment*. Publications of the Ministry of Employment and the Economy. Employment and Entrepreneurship 16/2012

Mannila, S. & Reuter, A. (2009) Social Exclusion Risks and their Accumulation among Russian-Speaking, Ethnically Finnish and Estonian Immigrants to Finland. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 35, 939-956.

Mähönen, T. A., Brylka, A., & Jasinskaja-Lahti, I. (2014). Perceived ethnic superiority and immigrants' attitudes towards multiculturalism and the national majority. *International Journal of Psychology*, 49, 318–322.

Mähönen, T. A., Ihalainen, K., & Jasinskaja-Lahti, I. (2013). Specifying the contact hypothesis in a minority-minority context: A social identity perspective. *Zeitschrift für Psychologie*, 221, 223–231.

Mähönen, T. A., & Jasinskaja-Lahti, I. (2012). Anticipated and Perceived Intergroup Relations as Predictors of Immigrants' Identification Patterns: A Follow-Up Study. *European Psychologist*, 17, 120–130.

Mähönen, T. A., & Jasinskaja-Lahti, I. (2015). The ironic effect of national identification on support for collective action. *European Journal of Social Psychology*, 45, 567–574.

Mähönen, T. A., Jasinskaja-Lahti, I., & Liebkind, K. (2011). Cultural discordance and the polarization of identities. *Group Processes & Intergroup relations*, 14, 505-515.

Nieminen, T., Sutela, H. & Hannula, U. (toim.) (2015). *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014*. Tilastokeskus. Haettu 7.12.2017 osoitteesta: http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/yyti_uso_201500_2015_16163_net.pdf

Nortio, E., Varjonen, S., Mähönen, T. A., & Jasinskaja-Lahti, I. (2016). Interpretative Repertoires of Multiculturalism. Challenging the Majority – Minority Juxtaposition in Supporting Multiculturalism. *Journal of Social and Political Psychology*, 2, 623–645.

Protassova, E. (2008). Teaching Russian as a heritage language in Finland. *Heritage Language Journal* 8, 127–151.

Rynkänen, T. & Pöyhönen, S. (2010). Russian-speaking young immigrants in Finland: educational and linguistic challenges for integration. Teoksessa M. Lähtenmäki & M. Vanhala-Aniszewski (toim.), *Language Ideologies in Transition: Multilingualism in Russia and Finland*. (s. 175-194). Frankfurt: Peter Lang.

Sotkasiira, T. (2016). Suomen venäjänkielisten mediankäyttö haastatteluaineiston valossa. Teoksessa O. Davydova-Minguet, T. Sotkasiira, T. Oivo & J. Riiheläinen (toim). *Suomen venäjänkieliset mediankäyttäjänä*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 35/2016, 29-47.

Spektr-lehti. 5/2017. Haettu 16.12.2017 osoitteesta: http://www.spektr.net/wp-content/uploads/2017/05/Spektr_05_2017.pdf

Tanttu, J. (2009). *Venäjänkielisenä Suomessa 2008*. Selvitys vähemmistövaltuutetulle. Noudettu 7.12.2017 osoitteesta: <https://www.syrjinta.fi/documents/10181/10850/31697venalaiskielisenasuomessa2008nettiversio.pdf/995ccb83-8a1e-400c-aa1a-911dc7bc41ed>

TEM (2013). *Maahanmuuttajabarometri 2012*. TEM-raportteja 11/2013.

Varjonen, S., Jurva, K. & Jasinskaja-Lahti, I. (2015) "You Should Have Told Me That Earlier" Ethnic Return Migrants' Accounts of Discrimination. *Journal of Language and Social Psychology*, 35, 268–286.

Varjonen, S., Arnold, L. & Jasinskaja-Lahti, I. (2013). "We're Finns here, and Russians there": A longitudinal study on ethnic identity constructions in the context of ethnic migration. *Discourse & Society*, 24, 110–134.

Varjonen, S., Nortio, E., Mähönen, T. A., & Jasinskaja-Lahti, I. (2017, March 30). Negotiations of Immigrants' Cultural Citizenship in Discussions Among Majority Members and Immigrants in Finland. *Qualitative Psychology*. Advance online publication.

Viimaranta, H., Protassova, E., & Mustajoki, A. (2017). Aspects of Commodification of Russian in Finland. *Russian Journal of Linguistics*, 21, 620–634.

Visintin, E. P., Brylka, A., Green, E. G. T., Mähönen, T. A., Jasinskaja-Lahti, I. (2016). The Dynamics of Interminority Extended Contact: The Role of Affective and Cognitive Mediators. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 22, 467–478.

Wass, H. & Weide, M. (2015). *Äänestäminen osana poliittista kansalaisuutta. Maahanmuuttotustaisten äänioikeutettujen osallistuminen vuoden 2012 kunnallisvaaleissa*. Selvityksiä ja ohjeita 26/2015. Oikeusministeriö.

Yijälä, A. & Jasinskaja-Lahti, I. (2010). Pre-migration acculturation attitudes among potential ethnic migrants from Russia to Finland. *International Journal of Intercultural Relations*, 34, 326–339.

Venäjänkieliset näkymätön vähemmistö kuntapolitiikassa. (11.4.2017). YLE. Haettu 7.12.2017 osoitteesta: <https://yle.fi/uutiset/3-9560311>

Luku 3. Tutkimuskentän nykytila ja tulevaisuuden tarpeet

Suomen venäjänkielisen väestön pitkä historia ja suuri koko huomioonottaen on tätä väestönosaa kattavasti koskevaa tutkimusta yllättävän vähän. Erilaisia kiinnostavia tapaustutkimuksia ja muita pienehköjä tutkimuksia on enemmän, ja ne valottavat Suomen venäjänkielisten tai venäläistaustaisten ihmisten elämää ja kokemuksia kukin omasta perspektiivistään. Ne tarjoavat oivallisia kurkistusikkunoita joihinkin tarkoin rajattuihin aihepiireihin, mutta niiden perusteella ei luonnollisestikaan voi tehdä laajemmin venäjänkielistä väestöä koskevia yleistyksiä. Se on toki muutenkin haastavaa, onhan venäjänkielinen väestö hyvin heterogeeninen ryhmä. Kattavimmin Venäjä- ja Neuvostoliittotaustaisen väestön, kuten myös muutamien muiden maahanmuuttajavähemmistöjen *elinolosuhteita, työllisyyttä, terveyttä ja hyvinvointia* kartoittaa Tilastokeskuksen, THL:n ja Työterveyslaitoksen laaja satunnaistantaan perustuva UTH-tutkimus (Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014, Nieminen, T., Sutela, H. & Hannula, 2015). Tilastokeskuksen ja Maahanmuuttoviraston rekisteripohjaiset ja muut tilastotiedot tarjoavat lisäksi hyvän mahdollisuuden venäjänkielisen väestön elämään perehtymiseen. Myös maahanmuuttajabarometri 2012 (TEM 2013) tarjoaa tietoa venäläisten¹³ tilanteesta, joskin pienehkön osallistujajoukon vuoksi vertailuja väestöryhmien välillä on vaikea tehdä.

Yksittäisistä aihepiireistä viime aikaisessa tutkimuksessa suhteellisen vahvana esiin piirtyy *ryhmäsuhteiden ja identiteetin* tutkimus, jota on tehty viime vuosina erityisen paljon sosiaalipsykologian oppiaineessa Helsingin yliopistolla. Suuri osa tästä tutkimuksesta tarkastelee venäjänkielisiä nuoria tai aikuisia inkerinsuomalaisia. On tutkittu sekä enemmistön ja vähemmistön välisiä suhteita että eri vähemmistöjen välisiä suhteita. Identiteetin osalta on tutkittu etnistä ja kansallista identiteettiä ja näiden muutoksia maahanmuutto- ja kotoutumisprosessien aikana. Myös syrjäntäkokemuksia ja niiden yhteyttä identiteettiin on tutkittu kohtalaisen laajasti. Tutkimusta on tehty niin kvantitatiivisin kuin kvalitatiivisinkin menetelmin.

Voimistuva tutkimuksen kohde näyttäisi olevan *venäjänkielistä mediaa ja sen käyttöä* koskeva tutkimus. Tätä aihepiiriä on tarkasteltu ansiokkaasti tuoreessa *Suomen venäjänkieliset mediankäyttäjät* -raportissa (Davydova-Minguet, Sotkasiira, Oivo & Riiheläinen, 2016). Raportti toimii ajankohtaisena ja perusteellisena johdatuksena aiheeseen, mutta ei sisällä kattavaa tutkimusta siitä, minkä verran ja mitä medioita venäjänkieliset Suomessa kuluttavat.

Kaiken kaikkiaan edellisen luvun kirjallisuuskatsauksen perusteella syntyy vaikutelma, että Suomen venäjänkielinen väestö voi monella tapaa hyvin verrattuna esimerkiksi muihin maahanmuuttajaryhmiin. Tämä on tietysti hyvin karkea yleistys, joka peittää taakseen monenlaisia polkuja: osa pärjää loistavasti, mutta kaikkien kotoutuminen ei ole sujunut suotuisasti. Yhteiskunnallisina toimijoina ja vaikuttajina tämän venäjänkielisen väestönosan edustajat ovat kohtalaisen näkymättömiä. Esimerkiksi venäjänkielisten äänestysaktiivisuus on moniin muihin maahanmuuttajaryhmiin ja kantaväestöön verrattuna varsin alhainen.

¹³ Barometrin kohderyhmän venäläisten osalta muodostivat Venäjän kansalaiset, jotka olivat muuttaneet Suomeen vuosina 2007–2009 ja olivat tutkimushetkellä 18–75 –vuotiaita.

Maahanmuuttajabarometrin ja UTH-tutkimuksen kaltaisia, laajasti maahanmuuttajien kotoutumiskokemuksia kartoittavia selvityksiä olisi hyvä tehdä toistuvasti. Niiden tuottamaa tietoa tarvitaan mm. yhteiskunnallisessa päätöksenteossa, jossa on tärkeä tunnistaa erilaisia kehityskulkuja ja seurata niin venäjänkielisen väestönosan kuin muidenkin maahanmuuttajaryhmien hyvinvointia, kotoutumista ja elinolosuhteita sekä tukea niitä optimaalisella tavalla. Pienemmissä kvantitatiivisin menetelmin toteutetuissa tutkimuksissa usein toistuva toteamus on, että poikkileikkausasetelman vuoksi luotettavia johtopäätöksiä tutkittujen ilmiöiden syy-seuraussuhteista ei voida tehdä. Myös pitkittäisaineistoja ja interventiotutkimusta siis tarvittaisiin.

Samalla tarvitaan syvälle erilaisiin sosiaalisiin ja kulttuurisiin ilmiöihin pureutuvaa, laadullisia menetelmiä hyödyntävää tutkimusta, jonka avulla saadaan tietoa suurten trendien ja tunnuslukujen takaa siitä, miltä maailma näyttää ja tuntuu, mitä merkitsee olla venäjänkielinen kansalainen Suomessa nyt ja tulevaisuudessa.

Suuntaviivoja tulevaisuuden tutkimukselle

Seuraavaksi eritellään muutamia Suomen venäjänkielisen väestön ja toimivan monikulttuurisen suomalaisen yhteiskunnan kannalta kiinnostavia tulevaisuuden tutkimusaiheita ja tutkimuksen suuntaviivoja. Visiot pohjautuvat osaksi kirjallisuuskatsaukseen, mutta ennen kaikkea Cultura-säätiön 12.12.2017 järjestämässä *Suomen venäjänkieliset: tässä ja nyt –seminaarissa* käytyyn keskusteluun.

Tulevaisuuden tutkimusaiheita

- 2. ja 3. polven venäjänkielinen väestö, (esim. kielitaidon säilyminen).
- vanhukset (kielitaito, sosiaaliset suhteet, kotoutuminen, palveluiden käyttö jne.)
- syrjäytyneet ja heikosti kotoutuneet ihmiset
- hyvin pärjäävät ja kotoutuneet ihmiset
- venäjänkielisten ”näkyttömyys” – haluttomuus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnassa (esim. Miksi venäjänkieliset eivät äänestä kovin aktiivisesti?)
- harrastustoiminta ja muu yhteiskunnallinen osallistuminen
- Suomen venäläisten poliittinen asema ja asemoituminen
- ryhmien väliset suhteet
- etniset hierarkiat ja niiden purkaminen
- venäjänkielisen väestönosan sisäiset jaot [esim. onko syrjäytymiskokemuksilla yhteyttä työmarkkinastatukseen? (Castenada ym. 2015)]
- yllirajaiset verkostot
- monipaikkaiset asumisjärjestelyt
- median käyttö (mitä medioita käytetään, kuinka ja miten paljon)
- luottamus eri mediatoimijoihin
- informaatiovaikuttaminen
- hybridivaikuttaminen

Tutkimuskentän haasteita ja mahdollisuuksia

- Kohderyhmän saavuttaminen: kuinka tavoittaa ja rekrytoida tutkimuksiin toisaalta ne, jotka ovat jollain lailla syrjäytyneet ja toisaalta ne, jotka ovat sulautuneet suomalaiseen yhteiskuntaan?
- Kulttuurisensitiivisyys ja kriittisyys tutkimusten suunnittelussa ja aineiston tulkinassa: on tärkeä osata tulkita kulttuurisia merkityksiä. Tämä voi olla kantasuomalaisille tutkijoille erityisen haastavaa. (Ks. myös kaksi seuraavaa kohta.)
- Venäjänkielinen väestönosa on hyvin moninainen. Tämä asettaa haasteita niin rekrytoinnin, aineistonkeruun kuin –tulosten osalta.
- Venäjänkielisiä ja venäläistaustaisia tutkijoita on hyvin vähän. Miten heidän joukkoaan voitaisiin laajentaa?
- Yksittäiset tutkijat tai yliopistojen tutkimusryhmät eivät helposti voi toteuttaa väestötason kartoituksia, vaan tehtävä kuuluu muille tahoille. Kuinka varmistetaan, että saadaan kattavaa, yleistettävissä olevaa seurantatietoa?

Arvokkaina ja käytännönläheisinä vinkkeinä tutkijoille Suomen venäjänkieliset: tässä ja nyt –seminaarin osanottajat ehdottivat lisäksi huomion kiinnittämistä seuraaviin seikkoihin:

- Valmiit aineistot. Sekä väestötietojärjestelmän että satunnaisotoksiin perustuvien tutkimusten, kuten UTH-tutkimuksen olemassa olevia aineistoja voidaan hyödyntää edelleen uusin tavoin poimimalla raaka-aineistosta tietoja eri muuttujien mukaan. Joskus venäjänkielistä väestöä koskevaa aineistoa voi löytyä myös sellaisista laajoista tutkimuksista ja selvityksistä, joissa ei lähtökohtaisesti ole tutkittu juuri tätä väestönosaa, jos osallistujien taustatiedoissa on kysytty äidinkieltä. UTH-tutkimuksen tulosraportissa esim. käsitellään Venäjä- ja Neuvostoliittotaustaisia, mutta aineistoa voisi vielä analysoida myös eri kieliryhmien näkökulmasta, sillä tutkimuksen osallistujilta on kysytty myös heidän äidinkieltään.
- Big data -aineistot. Esim. median käyttöä voisi olla mahdollista tutkia tarkastelemalla, minkä verran erilaista verkkoaineistoa luetaan.
- Synergia-edut. Luova yhteistyö eri toimijoiden ja eri väestöryhmiä tutkivien tahojen välillä säästää resursseja ja tuottaa kiinnostavia vertailumahdollisuuksia.

Luku 4. Venäjänkielinen yhdistyskenttä Suomessa

Marina Rinas

Cultura-säätiö järjesti marras-joulukuussa 2017 kyselyn venäjänkielisille järjestöille. Tavoitteena oli selvittää järjestöjen ja yhdistysten mahdollisuuksia tarjota venäjänkielisiä kotouttamispalveluja Suomessa. Samalla haluttiin kartoittaa laajaa ja heterogeenistä venäjänkielisten yhdistysten kenttää mahdollisimman kattavasti sekä luoda tietokanta Suomessa toimivista venäjänkielisistä järjestöistä.

Vastaavalle kartoitukselle on ollut tarvetta jo pitkään, sillä täsmällistä ja ajantasaista tietoa venäjänkielisten järjestöjen toiminnasta ei ole ollut kunnilla, valtiolla tai edes venäjänkielisillä itsellään. Ekaterina Tanttua teki vuonna 2012 kyselyn Suomen venäjänkielisten yhdistysten liiton (FARO) jäsenjärjestöille. Anelma Lammi ja Ekaterina Protassova selvittivät vuonna 2011, miten venäjänkieliset käyttävät kulttuuripalveluja. Lisäksi he yrittivät selvittää venäjänkielisten yhdistysten tarjoamia kulttuuripalveluja. Nämä selvitykset ovat kuitenkin verraten suppeita ja jo vanhentuneita.

Cultura-säätiön kysely lähetettiin järjestöille, joiden toiminta liittyy tavalla tai toisella venäjänkieliseen väestöön tai venäjänkielisiin palveluihin. Järjestöjen yhteystiedot saatiin Cultura-säätiön rekisteristä, Spektr-lehdestä, Suomen venäjänkieliset ry:n jäsentietokannasta sekä Patentti- ja rekisterihallitukselta. Lisäksi kysely lähetettiin henkilökohtaisten kontaktien kautta muutamille järjestökenttää hyvin tunteville avainhenkilöille, kuten venäjänkielisille sosiologian, psykologian, uskonnon ja taiteen asiantuntijoille.

Kyselyitä lähetettiin sähköpostitse yhteensä 171 kappaletta. Näistä 145 meni järjestöille, 23 venäjänkielisille asiantuntijoille ja kolme venäjänkielisiin päiväkoteihin. Postituksen jälkeen potentiaalisille osallistujille soitettiin yhdistysten tietojen päivittämiseksi rakenteilla olevaa yhdistystietokantaa varten. Samalla muistutettiin kyselystä ja tarjottiin mahdollisuutta osallistua siihen puhelimitse.

- Vastauksia saatiin 57 kappaletta, 24 verkossa ja 33 (puhelin)haastattelun perusteella täytettyä lomaketta. Kuusi lomaketta oli täytetty suomen kielellä.
- 19 järjestöä ja asiantuntijaa lupasi puhelinkeskustelun yhteydessä osallistua kyselyyn sähköpostitse, mutta jätti lopulta vastaamatta.
- 87 järjestöä ja asiantuntijaa ei vastannut lähetettyyn kyselyyn tai puhelinoittoon. Osan yhteystiedot oli vanhentuneet.
- Kuusi järjestöä ilmoitti, ettei halua osallistua kyselyyn.
- Kaksi järjestöä ilmoitti toimintansa loppuneen.

Selvitys (liite 1) on koottu saatujen 57 vastauksen perusteella.

Yhdistyskenttää koskevan kartoituksen päätteeksi kootaan tietokanta, joka yhdistää venäjänkieliset järjestöt, kunnat ja muut kotouttamis- ja monikulttuurisuuskentällä toimivat tahot. Tietokannasta löytyy palveluja jo tarjoavia venäjänkielisiä järjestöjä sekä järjestöjä, jotka vasta suunnittelevat palvelujen tarjoamista. Tietokanta on tarkoitettu venäjänkielisiä palveluja kaipaavien kuntien, yritysten ja järjestöjen työntekijöiden käyttöön sekä edistämään yhdistysten välistä yhteistyötä.

Kyselyä tehdessä selvisi, että tilanteet järjestöissä muuttuvat jatkuvasti näiden kehittyessä, korjatessa toimintaansa ja tarkistaessa painopisteitään. Vastaavia selvityksiä olisi siis hyvä tehdä säännöllisesti, jotta huomattaisiin muutokset, ymmärrettäisiin tendenssejä ja tarpeen vaatiessa pystyttäisiin hankkimaan asiantuntijoita selvittämään esille nousevia kysymyksiä.

Kysely auttoi meitä selvittämään tilannetta, tuomaan näkyville ja konkretisoimaan avainkysymyksiä sekä muodostamaan ajantasaisen käsityksen venäjänkielisten järjestöjen toiminnasta. Tämä antaa meille mahdollisuuden kutsua keskusteluun myös virallisia tahoja.

Mihin on kiinnitettävä huomiota

Kyselyn myötä tutustuimme moniin mielenkiintoisiin, aktiivisiin ja luovasti ajatteleviin ihmisiin, joiden työ liittyy tavalla tai toisella kotoutumiseen ja venäjänkielisiin. He työskentelevät venäjänkielisissä järjestöissä tai asiantuntijoina ja tekevät valtavasti työtä parantaakseen tilannetta, kehittävät ja toteuttavat mielenkiintoisia hankkeita, kutsuvat toimintaan mukaan kantaväestöä eivätkä arastele kysyä neuvoja ja keskustella avoimesti ongelmista.

Toisaalta yllättävän monet vastasivat haastattelutilanteessa aiheen vierestä ja sekoittivat käsitteitä. Vaikuttaa siltä, että monella vastaajalla on osaksi puutteellinen käsitys niin kotoutumisesta kokonaisuutena kuin omasta ja järjestön roolista kotoutumisprosessissa. Moni haluaa silti työskennellä, vaikuttaa ja kehittää toimintaansa. Selvisi myös, että järjestöillä on monenlaisia haasteita – kielellisiä ja kulttuurillisia ongelmia, tekijöiden ja vapaaehtoisten ylikuormittumista sekä puutetta rahoituksesta, tiloista ja ajasta.

On selvää, että järjestöjen on hankala ratkaista näitä ongelmia yksin. Cultura-säätiö järjesti 12.12.2017 asiantuntijoille ja virkamiehille suunnatun seminaarin *Suomen venäjänkieliset: tässä ja nyt*. Seminaarissa esiteltiin kyselyn tuloksia ja venäjänkielistä vähemmistöä. Kuulimme seminaarissa useasti, että avoin vuoropuhelu ja mahdollisuus tulla kuulluksi ovat tärkeitä maahanmuuttajille. Tämä koskee myös kuntien työntekijöitä: on ymmärrettävä heidän näkemyksiään, tarpeitaan ja haasteitaan kotoutumistyössä. Jo pitkään on ollut selvää, että venäjänkielisten potentiaali, tiedot ja taidot on hyvä saada käyttöön. Näitä taitoja voidaan menestyksekkäästi soveltaa esimerkiksi kaupallisissa ja kulttuurisissa suhteissa.

Viranomaisten joukossa on niitä, joiden mielestä monet venäjänkieliset ovat melko passiivisia eivätkä vaikuta kovin kiinnostuneilta integroitumaan suomalaiseen yhteiskuntaan. Näin heistä on tullut ikään kuin näkymättömiä. Monet vetäytyvät tietoisesti venäjänkieliseen ympäristöön, omaan kulttuurikuplaan, ilman kontaktia yhteiskuntaan. Kyselyä tehdessämme törmäsimme siihen, että osa Suomessa asuvista venäjänkielisistä elää lähes yksinomaan venäjänkielisten joukossa. He eivät opiskele suomen kieltä eikä heillä ole kontaktia kantaväestöön.

Huomasimme myös, että suomalaiseen yhteiskuntaan hyvin kotoutuneet venäjänkieliset suhtautuvat varovasti venäjänkielisiin järjestöihin. Erään asiantuntijan mukaan on mahdollista, että tämä johtuu maailmankatsomuksellisista eroista, järjestöjen konservatiivisuudesta, pysähtyneisyydestä ja sulkeutuneisuudesta.

Cultura-säätiön seminaarissa esitettiin järjestöille muutamia ratkaisuja. Ehdotettiin järjestömentorointia, jossa mentorina olisi suomalainen ja aktorina venäjänkielinen järjestö. Ehdotettiin myös järjestön toiminnan kehittämisestä kiinnostuneiden kantaväestön edustajien kutsumista venäjänkielisen yhdistyksen hallitukseen. Tämä auttaisi ymmärtämään kolmannen sektorin todellisuutta Suomessa sekä laajentamaan kontaktiverkostoa.

Monilla venäjänkielisillä järjestöillä on hyvät edellytykset tarjota kotoutumispalveluja kunnille. On kuitenkin selvää, että kotoutumispalveluja voivat tarjota vain ne, jotka ovat itse hyvin kotoutuneita. Olisikin hyvä, että Kuntaliitto ja kunnat kouluttaisivat maahanmuuttajajärjestöjen työntekijöitä,

kehittäisivät lisenssijärjestelmiä ja lisäkoulutuksia sekä kontrolloisivat ja tarkkailisivat jatkuvasti tilannetta.

Olemme valmiita jatkamaan vuoropuhelua venäjänkielisten järjestöjen sekä kuntien ja valtion työntekijöiden välillä. Toivomme, että kyselyn tulokset suuntaavat huomiota venäjänkielisten järjestöjen tarpeisiin ja että tästä voisi alkaa hedelmällinen yhteistyö, jossa Cultura-säätiö voisi toimia yhdistävänä tekijänä.

Luku 5. Johtopäätökset

Selvityksemme tilastollista osiota tarkastelemalla käy nopeasti selväksi, että Suomen venäjänkielinen väestö on kaikkea muuta kuin yhtenäinen ryhmä. Se koostuu niin paluumuuttajista, pakolaisista, perheen, työn ja opiskelun vuoksi muuttaneista ihmisistä, jotka edustavat useita eri kansalaisuuksia ja etnisiä ryhmiä.

Venäjänkielisten ihmisten kotoutumisen haasteet voivat olla heidän vaihtelevista tilanteistaan johtuen hyvin erilaisia. Osa on onnistunut kotoutumisessa hyvin, mutta osa elää suomalaisen yhteiskunnan reunamilla. Viimeisimpien tutkimusten valossa Venäjän kansalaisten taloudellinen tilanne ei näytä ajan mittaan kohenevan, mikä tarkoittaa haasteita sekä yksilöille että kansantaloudelle.

Tutkimuskirjallisuuden katsauksesta välittyy vahva viesti siitä, että torjutuksi tuleminen ja syrjintä ovat esteitä yhteisen suomalaisen kansallisen identiteetille muodostumiselle. Myönteiset kokemukset kontakteista eri ryhmien välillä puolestaan edistävät myönteisiä asenteita venäjänkielisten ja muiden ryhmien välillä.

Cultura-säätiön järjestökyselystä käy ilmi, että monet venäjänkieliset järjestöt ovat halukkaita kehittämään toimintaansa voidakseen tarjota enemmän ja parempia kotouttamispalveluita yhteistyössä kuntien kanssa. Kaikilla järjestöillä ei kuitenkaan toistaiseksi ole riittäviä valmiuksia tähän työhön.

Niin yksilön hyvinvoinnin kuin toimivan monikulttuurisen yhteiskunnan kannalta on tärkeää, että maahan muuttaneilla ihmisillä on mahdollisuus samanaikaisesti säilyttää oma identiteettinsä ja kulttuurinsa ja kokea olevansa kiinteä osa laajempaa yhteiskuntaa.

Tämä ei aina ole käytännössä helppo yhtälö. Venäjänkielisen väestönosan asemaan ja todellisiin kotoutumisen mahdollisuuksiin vaikuttavat sekä Venäjän puolelta tulevat vaikutusyritykset että Suomen sisäiset tapahtumat ja ilmiöt. Esimerkkeinä voidaan mainita vaikkapa kaksoiskansalaisuuden problematisointi, ennakkoluulot ja kielteiset asenteet maahanmuuttoa kohtaan.

Kotoutuminen on yksilöllinen prosessi. Siihen vaikuttaa kotoutuvan ihmisen oma historia, hänen omat valmiutensa, elämäkokemuksensa, asenteensa ja aktiivisuutensa. Tämä on kuitenkin vasta tarinan toinen puoli. Kuten työ- ja elinkeinoministeriön kotouttaminen.fi –verkkosivustolla todetaan, kotoutuminen on ”maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka päämääränä on, että maahanmuuttaja tuntee olevansa yhteiskunnan aktiivinen ja täysivaltainen jäsen”¹⁴. Kotoutuja ei voi kotoutua yksin, vaan vastaanottava yhteiskunta ihmisineen on prosessissa tärkeässä roolissa. Kotoutuminen on yhteispeleä.

¹⁴ Kotouttaminen.fi –verkkosivuston Keskeiset käsitteet: <http://kotouttaminen.fi/keskeiset-kasitteet>

Luku 6. Cultura-säätiön rooli kotouttamistyössä

Tämä selvitys on tehty Cultura-säätiön toimeksiannosta. Työmme lopuksi me selvityksen tekijät pohdimme tässä luvussa lyhyesti ulkopuolisin silmin Cultura-säätiön mahdollista tulevaisuuden roolia kotouttamisen kentällä.

Kun kolmannen sektorin rooli kotouttamistyössä kasvaa, voisi Cultura-säätiöstä kehittyä luonteva ja tärkeä kumppani monille eri tahoille. Se voisi ensinnäkin edistää kuntien ja järjestökentän välistä yhteistyötä tukemalla venäjänkielisiä järjestöjä kotouttajina. Säätiön toteuttama järjestökysely on jo ensimmäinen konkreettinen askel tähän suuntaan.

Cultura-säätiön ”Venäjänkieliset: tässä ja nyt” -seminaarissa tehtiin myös innostavia ehdotuksia siitä, kuinka säätiö voisi käytännössä tukea kotoutumista ja vuorovaikutusta eri väestöryhmien välillä ja yhdessä järjestöjen kanssa. Se voisi esim. edistää eri tahojen verkostoitumista säätiön verkkosivuilla ja kehittää luovia apuvälineitä kotoutumisen tueksi - mm. monikielinen kotouttamis-lautapeli mainittiin.

Kotoutuminen on jatkuva prosessi. Se on monensuuntaista vuorovaikutusta, johon osallistuu koko yhteiskunta. Suuren kokonsa ja monimuotoisuutensa ansiosta Suomen venäjänkielisten kotoutumisesta voidaan saada myös muiden maahanmuuttajaryhmien kannalta hyödyllistä tietoa. Tähän tarvitaan yhteistyötä järjestökentän ja muiden kotouttamistoimijoiden kanssa. Siihen tarvitaan myös tutkimusta. Tässäkin Cultura-säätiö voi olla arvokas kumppani. Venäjänkielisen väestönsan kotoutumisen asiantuntijana se voi toimia tutkimustiedon jalkauttajana ja uusien tutkimustarpeiden esiin nostajana. Tukemalla venäjänkielisen väestön identiteettiä ja aktiivista yhteiskunnallista vuorovaikutusta Cultura-säätiö voi vahvistaa venäjänkielisten osallisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa ja rakentaa näin entistä toimivampaa ja vahvempaa monikulttuurista Suomea.

Suomen venäjänkielisiä käsittelevää kirjallisuutta aihepiireittäin

Laaja-alaiset teokset ja selvitykset

Nieminen, T., Sutela, H. & Hannula, U. (toim.) (2015). *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014*. Tilastokeskus. Haettu 7.12.2017 osoitteesta:
http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/yyti_uso_201500_2015_16163_net.pdf

Tanner, A. & Söderling, I. (toim.) (2016). *Venäjänkieliset Suomessa. Huomisen suomalaiset*. Siirtolaisuusinstituutti.

Tanttu, J. (2009). *Venäjänkielisenä Suomessa 2008*. Selvitys vähemmistövaltuutetulle. Haettu 7.12.2017 osoitteesta:
<https://www.syrjinta.fi/documents/10181/10850/31697venalaiskielisenasuomessa2008nettiversio.pdf/995ccb83-8a1e-400c-aa1a-911dc7bc41ed>

TEM (2013). *Maahanmuuttajabarometri 2012*. TEM-raportteja 11/2013.

Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti (2003). *Suomen venäjänkielisen väestönosan kysymyksiä 2002*. Etnisteiden suhteiden neuvottelukunnan asettaman työryhmän raportti. Helsinki: Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti.

Ryhmien väliset suhteet

Brylka, A., Jasinskaja-Lahti, I. & Mähönen, T. A. (2016). The majority influence on interminority attitudes: The secondary transfer effect of positive and negative contact. *International Journal of Intercultural Relations*, 50, 76–88.

Brylka, A., Mähönen, T. A. & Jasinskaja-Lahti, I. (2015a). National identification and attitudes towards Russian immigrants in Finland: Investigating the role of perceived threats and gains. *Scandinavian Journal of Psychology*, 56, 670–677.

Brylka, A., Mähönen, T. A. & Jasinskaja-Lahti, I. (2015b). National Identification and Intergroup Attitudes Among Members of the National Majority and Immigrants: Preliminary Evidence for the Mediational Role of Psychological Ownership of a Country. *Journal of Social and Political Psychology*, 3, 24–45.

Celikkol, G., Mähönen, T. A., & Jasinskaja-Lahti, I. (2017). The interplay between objective and subjective ethno-cultural diversity in predicting intergroup relations. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 43, 1399–1416.

Jasinskaja-Lahti, I. Mähönen, T. A., & Ketokivi, M. (2012). The dynamics of ethnic discrimination, identities and outgroup attitudes: A pre–post longitudinal study of ethnic migrants. *European Journal of Social Psychology*, 42, 904–914.

Jasinskaja-Lahti, I., Mähönen, T. A., & Liebkind, K. (2012). Identity and attitudinal reactions to perceptions of inter-group interactions among ethnic migrants: a longitudinal study. *British Journal of Social Psychology*, 51, 312–329.

Jasinskaja-Lahti, I., Liebkind, K. & Solheim, E. (2009). To Identify or Not To Identify? National Disidentification as an Alternative Reaction to Perceived Ethnic Discrimination. *Applied Psychology: An International Review*, 58, 105–128.

- Jasinskaja-Lahti, I., Mähönen, T. A., & Liebkind, K. (2011). Ingroup norms, intergroup contact and intergroup anxiety as predictors of the outgroup attitudes of majority and minority youth. *International Journal of Intercultural Relations* 35, 346–355.
- Mähönen, T. A., Brylka, A., & Jasinskaja-Lahti, I. (2014). Perceived ethnic superiority and immigrants' attitudes towards multiculturalism and the national majority. *International Journal of Psychology*, 49, 318–322.
- Mähönen, T. A., Ihalainen, K., & Jasinskaja-Lahti, I. (2013). Specifying the contact hypothesis in a minority-minority context: A social identity perspective. *Zeitschrift für Psychologie*, 221, 223–231.
- Mähönen, T. A., & Jasinskaja-Lahti, I. (2012). Anticipated and Perceived Intergroup Relations as Predictors of Immigrants' Identification Patterns: A Follow-Up Study. *European Psychologist*, 17, 120–130.
- Mähönen, T. A., & Jasinskaja-Lahti, I. (2015). The ironic effect of national identification on support for collective action. *European Journal of Social Psychology*, 45, 567–574.
- Mähönen, T. A., Jasinskaja-Lahti, I., & Liebkind, K. (2011). Cultural discordance and the polarization of identities. *Group Processes & Intergroup relations*, 14, 505–515.
- Nortio, E., Varjonen, S., Mähönen, T. A., & Jasinskaja-Lahti, I. (2016). Interpretative Repertoires of Multiculturalism. Challenging the Majority – Minority Juxtaposition in Supporting Multiculturalism. *Journal of Social and Political Psychology*, 2, 623–645.
- Nshom, E., & Croucher, S. M. (2014). Threats and attitudes toward Russian-speaking immigrants: a comparative study between younger and older Finns. *Russian Journal of Communication*, 6, 308–317.
- Nshom, E. (2016). Predictors of Finnish Adolescent's Prejudice towards Russian Immigrants and the Effect of Intergroup Contact. *Journal of Intercultural Communication Research*, 45, 31–44.
- Pauha, T., & Jasinskaja, I. (2017). *Vähemmistöjen väliset suhteet: tutkimustuloksia ja toimintaehdotuksia*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 1/2017.
- Mähönen, T. A., Jasinskaja-Lahti, I., Liebkind, K., & Finell, E. (2010). Perceived normative pressure and majority adolescents' implicit and explicit attitudes towards immigrants. *International journal of psychology*, 45, 182–189.
- Varjonen, S., Jurva, K. & Jasinskaja-Lahti, I. (2015). "You Should Have Told Me That Earlier" Ethnic Return Migrants' Accounts of Discrimination. *Journal of Language and Social Psychology*, 35, 268–286.
- Varjonen, S., Arnold, L. & Jasinskaja-Lahti, I. (2013). "We're Finns here, and Russians there": A longitudinal study on ethnic identity constructions in the context of ethnic migration. *Discourse & Society*, 24, 110–134.
- Varjonen, S., Nortio, E., Mähönen, T. A., & Jasinskaja-Lahti, I. (2017, March 30). Negotiations of Immigrants' Cultural Citizenship in Discussions Among Majority Members and Immigrants in Finland. *Qualitative Psychology*. Advance online publication.
- Visintin, E. P., Brylka, A., Green, E. G. T., Mähönen, T. A., Jasinskaja-Lahti, I. (2016). The Dynamics of Interminority Extended Contact: The Role of Affective and Cognitive Mediators. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 22, 467–478.
- Yijälä, A., & Jasinskaja-Lahti, I. (2010). Pre-migration acculturation attitudes among potential ethnic migrants from Russia to Finland. *International Journal of Intercultural Relations*, 34, 326–339.
- Kysely Suomen venäjänkielisille: Venäjän ja Suomen suhteet ovat heikentyneet. (4.1.2015). YLE. Haettu 17.12.2017 osoitteesta: <https://yle.fi/uutiset/3-7718298>

Identiteetti

Brylka, A., Mähönen, T. A. & Jasinskaja-Lahti, I. (2015a). National identification and attitudes towards Russian immigrants in Finland: Investigating the role of perceived threats and gains. *Scandinavian Journal of Psychology*, 56, 670–677.

Brylka, A., Mähönen, T. A. & Jasinskaja-Lahti, I. (2015b). National Identification and Intergroup Attitudes Among Members of the National Majority and Immigrants: Preliminary Evidence for the Mediatonal Role of Psychological Ownership of a Country. *Journal of Social and Political Psychology*, 3, 24–45.

Iskanius, S. (2006). Venäjänkielisten maahanmuuttajaopiskelijoiden kieli-identiteetti. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Jasinskaja-Lahti, I., Mähönen, T.A., Varjonen, S., Arnold, L., Yijälä, A. & Jurva, K. (2012). Identities and integration in the context of ethnic migration: A longitudinal, multi-pronged approach to studying Ingrian-Finnish migrants. *Siirtolaisuus - Migration*, 1, 3–12.

Jasinskaja-Lahti, I. Mähönen, T. A., & Ketokivi, M. (2012). The dynamics of ethnic discrimination, identities and outgroup attitudes: A pre–post longitudinal study of ethnic migrants. *European Journal of Social Psychology*, 42, 904–914.

Jasinskaja-Lahti, I., Mähönen, T. A., & Liebkind, K. (2012). Identity and attitudinal reactions to perceptions of inter-group interactions among ethnic migrants: a longitudinal study. *British Journal of Social Psychology*, 51, 312–329.

Jasinskaja-Lahti, I., Liebkind, K. & Solheim, E. (2009). To Identify or Not To Identify? National Disidentification as an Alternative Reaction to Perceived Ethnic Discrimination. *Applied Psychology: An International Review*, 58, 105–128.

Mähönen, T. A., Brylka, A., & Jasinskaja-Lahti, I. (2014). Perceived ethnic superiority and immigrants' attitudes towards multiculturalism and the national majority. *International Journal of Psychology*, 49, 318–322.

Mähönen, T. A., Ihalainen, K., & Jasinskaja-Lahti, I. (2013). Specifying the contact hypothesis in a minority-minority context: A social identity perspective. *Zeitschrift für Psychologie*, 221, 223–231.

Mähönen, T. A., & Jasinskaja-Lahti, I. (2012). Anticipated and Perceived Intergroup Relations as Predictors of Immigrants' Identification Patterns: A Follow-Up Study. *European Psychologist*, 17, 120–130.

Mähönen, T. A., & Jasinskaja-Lahti, I. (2015). The ironic effect of national identification on support for collective action. *European Journal of Social Psychology*, 45, 567–574.

Mähönen, T. A., Jasinskaja-Lahti, I., & Liebkind, K. (2011). Cultural discordance and the polarization of identities. *Group Processes & Intergroup relations*, 14, 505-515.

Varjonen, S., Arnold, L. & Jasinskaja-Lahti, I. (2013). "We're Finns here, and Russians there": A longitudinal study on ethnic identity constructions in the context of ethnic migration. *Discourse & Society*, 24, 110–134.

Syrjintä

Castaneda, A., Rask, S., Koponen, P., Suvisaari, J., Koskinen, S., Härkänen, T.,...Jasinskaja-Lahti, I. (2015a). The Association between Discrimination and Psychological and Social Well-being: A Population-based Study of Russian, Somali and Kurdish Migrants in Finland. *Psychology and Developing Societies*, 27, 270–292.

EU-MIDIS (2009). European Union Minorities and Discrimination Survey. Main Results Report. European Union Agency for Fundamental Rights. Haettu 21.12.2017 osoitteesta:
<http://fra.europa.eu/en/publication/2012/european-union-minorities-and-discrimination-survey-main-results-report>

Jasinskaja-Lahti, I., Mähönen, T. A., & Ketokivi, M. (2012). The dynamics of ethnic discrimination, identities and outgroup attitudes: A pre–post longitudinal study of ethnic migrants. *European Journal of Social Psychology*, 42, 904–914.

Jasinskaja-Lahti, I., Liebkind, K. & Solheim, E. (2009). To Identify or Not To Identify? National Disidentification as an Alternative Reaction to Perceived Ethnic Discrimination. *Applied Psychology: An International Review*, 58, 105–128.

Larja, L., Wariius, J., Sundbäck, L., Liebkind, K., Kandolin, I., Jasinskaja-Lahti, I. (2012). *Discrimination in the Finnish Labor Market. An Overview and a Field Experiment on Recruitment*. Publications of the Ministry of Employment and the Economy. Employment and Entrepreneurship 16/2012.

Liebkind, K., Larja, L., Brylka, A. (2016). Ethnic and Gender Discrimination in Recruitment: Experimental Evidence from Finland. *Journal of Social and Political Psychology*, 4, 403–426.

Hyvinvointi ja terveys

Castaneda, A., Rask, S., Koponen, P., Suvisaari, J., Koskinen, S., Härkänen, T.,...Jasinskaja-Lahti, I. (2015a). The Association between Discrimination and Psychological and Social Well-being: A Population-based Study of Russian, Somali and Kurdish Migrants in Finland. *Psychology and Developing Societies*, 27, 270–292.

Castaneda, A., Larja, L., Nieminen, T., Jokela, S., Suvisaari, J., Rask, S., Koponen, P., Koskinen, S., (2015b). *Ulkomaalaistaustaisten psyykinen hyvinvointi, turvallisuus ja osallisuus. Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi -tutkimus 2014 (UTH)*. Työpaperi 18/2015, THL.

Rask, S., Suvisaari, J., Koskinen, S., Koponen, P., Mölsä, M., Lehtisalo, R., Schubert, C.,...Castaneda, A. (2016). The ethnic gap in mental health: A population-based study of Russian, Somali and Kurdish origin migrants in Finland. *Scandinavian Journal of Public Health*, 44, 281–290.

Media

Davydova-Minguet, O. (2016) Venäjänkieliset yllirajaisina mediankäyttäjinä: Pronssisotilaan tapaus. Teoksessa A. Tanner & I. Söderling (toim.), *Venäjänkieliset Suomessa. Huomisen suomalaiset* (s. 153- 187). Turku: Siirtolaisuusinstituutti.

Davydova-Minguet, O., Sotkasiira, T., Oivo, T., & Riiheläinen, J. (toim). (2016). *Suomen venäjänkieliset mediankäyttäjinä*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 35/2016.

Davydova-Minguet, O. 2014. Diaspora käytännön kategoriana. *Idäntutkimus*, 4, 44-62.

Osallisuus

Heino, E. (2016). Ymmärrystä ja tukea – kohtaamattomuutta ja vääryyttä. Venäläistaustaisten perheiden institutionaalisen luottamuksen ja epäluottamuksen rakentuminen suomalaisia peruspalveluita kohtaan. *Yhteiskuntapolitiikka* 81, 127–137.

Mannila, S. & Reuter, A. (2009) Social Exclusion Risks and their Accumulation among Russian-Speaking, Ethnically Finnish and Estonian Immigrants to Finland. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 35, 939-956.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Kunnallisvaalit [verkkójulkaisu]. ISSN=2323-1092. Ehdokasasettelu ja ehdokkaiden tausta-analyysi 2017, 1. Ehdokkaiden tausta-analyysi kuntavaaleissa 2017. Helsinki: Tilastokeskus. Haettu 20.12.2017 osoitteesta: http://www.stat.fi/til/kvaa/2017/01/kvaa_2017_01_2017-03-31_kat_001_fi.html

Venäjänkieliset näkymätön vähemmistö kuntapolitiikassa. (11.4.2017). YLE. Haettu 7.12.2017 osoitteesta: <https://yle.fi/uutiset/3-9560311>

Wass, H. & Weide, M. (2015). *Äänestäminen osana poliittista kansalaisuutta. Maahanmuuttotasaustaisten äänioikeutettujen osallistuminen vuoden 2012 kunnallisvaaleissa*. Selvityksiä ja ohjeita 26/2015. Oikeusministeriö.

Kotoutuminen

Jasinskaja-Lahti, I. (2008). Long-term immigrant adaptation: Eight-year follow-up study among immigrants from Russia and Estonia living in Finland. *International Journal of Psychology* 43, 6–18.

Päivinen, J. (2017). *Mitä tiedämme maahanmuuton taloudellisista vaikutuksista? Selvitys maahanmuuton taloudellisten vaikutusten kokonaisuudesta*. Sosiaali- ja terveysministeriö raportteja ja muistioita 2017: 27. Haettu 18.12.2017 osoitteesta: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160396/RAP2017_27.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Yijälä, A. & Jasinskaja-Lahti, I. (2010). Pre-migration acculturation attitudes among potential ethnic migrants from Russia to Finland. *International Journal of Intercultural Relations*, 34, 326–339.

Venäjänkieliset näkymätön vähemmistö kuntapolitiikassa. (11.4.2017). YLE. Haettu 7.12.2017 osoitteesta: <https://yle.fi/uutiset/3-9560311>

Kieli

Lähteenmäki, M. & Vanhala-Aniszewski, M. (2012). Hard currency or a stigma: The Russian-Finnish bilingualism among Russian-speaking immigrants in Finland. Teoksessa J. Blommaert, S. Leppänen, P. Pahta and T. Räsänen (toim.) *Dangerous Multilingualism: Northern Perspectives on Order, Purity, and Normality* (s. 121–141). Houndsmills: Palgrave Macmillan.

Protassova, E. (2008). Teaching Russian as a heritage language in Finland. *Heritage Language Journal* 8, 127–151.

Rynkänen, T. & Pöyhönen, S. (2010). Russian-speaking young immigrants in Finland: educational and linguistic challenges for integration. Teoksessa M. Lähteenmäki & M. Vanhala-Aniszewski (toim.), *Language Ideologies in Transition: Multilingualism in Russia and Finland*. (s. 175-194). Frankfurt: Peter Lang.

Viimaranta, H., Protassova, E., & Mustajoki, A. (2017). Aspects of Commodification of Russian in Finland. *Russian Journal of Linguistics*, 21, 620–634.

Tjurin I. Kela venäjäksi. Keskustelunanalyttinen tutkimus venäjänkielisestä vuorovaikutuksesta Kelassa. Helsinki: Kela, Työpapereita 70, 2014. Haettu 20.12.2017 osoitteesta:
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/144168/Tyopapereita70.pdf?sequence=1>

Koulutus

Luukko, J. (2017). Korkeakoulutettujen maahanmuuttajien ylikoulutus Suomessa. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Haettu 16.12.2017 osoitteesta: <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/53251>

Piironen, K. (2017). Kielivaranto keskuudessamme – vieraskieliset opiskelijat tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Vipunen. Haettu 17.12.2017 osoitteesta:
<https://tilastoneuvos.vipunen.fi/2017/07/14/kielivaranto-keskuudessamme-vieraskieliset-opiskelijat-tutkintoon-johtavassa-koulutuksessa/>

Kulttuuri & media

Virpioja, M. (2016). Pääkaupunkiseudun venäjänkieliset yleisten kirjastojen käyttäjinä. Pro gradu -tutkielma. Haettu 20.12.2017 osoitteesta: <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/99036/GRADU-1464011929.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Lammi, A., & Protassova, E. (2011). *Suomen venäjänkieliset kulttuuripalveluiden käyttäjinä ja tuottajina*. Venäjän ja Itä-Euroopan Instituutti.

Davydova-Minguet, O., Sotkasiira, T., Oivo, T., & Riiheläinen, J. (toim). *Suomen venäjänkieliset mediankäyttäjinä*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 35/2016, 29–47.

Sotkasiira, T. (2016). Suomen venäjänkielisten mediankäyttö haastatteluaineiston valossa. Teoksessa O. Davydova-Minguet, T. Sotkasiira, T. Oivo & J. Riiheläinen (toim). *Suomen venäjänkieliset mediankäyttäjinä*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 35/2016, 29-47.

Davydova-Minguet, O. (2016). Venäjänkieliset yllirajaisina mediankäyttäjinä: Pronssisotilaan tapaus. Teoksessa A. Tanner & I. Söderling (toim.), *Venäjänkieliset Suomessa. Huomisen suomalaiset*. (s. 153–187). Turku: Siirtolaisuusinstituutti.

Liite 1. Kartoitus: Venäjänkielinen järjestökenttä Suomessa

1.1. Kysely

Kyselyn tarkoituksena oli muodostaa yleiskuva Suomen venäjänkielisestä järjestökentästä ja kartoittaa:

- 1) millaisia kykyjä ja käytännön mahdollisuuksia järjestöillä on kotouttamispalvelujen toimittamiseen
- 2) millaisia resursseja järjestöillä on uusien toimintamuotojen kehittämiseen
- 3) millaisia valmiuksia ja taitoja järjestöillä on työskennellä kunnan ja valtion palvelujen parissa.

Lisäksi haluttiin selvittää, millaisia tarpeita järjestöillä on ja millaisia haasteita ne kohtaavat jokapäiväisessä työssään.

1.2. Kyselylomake

Kyselyyn oli mahdollista osallistua kirjallisesti täyttämällä sähköinen lomake tai suullisesti vastaamalla puhelinhaastatteluun. Lomake oli suomen- ja venäjänkielinen, ja siinä oli 24 kysymystä (ks. liite lopussa).

Puhelinhaastattelu oli tutkimuksen kannalta parempi keino, sillä sen avulla saatiin yksityiskohtaisempia ja tarkempia vastauksia. Puhelinkeskustelun oli tarkoitus kestää noin 20 – 30 minuuttia, mutta se venyi käytännössä jopa tunnin mittaiseksi.

1.3. Kyselyn metodit

Aluksi lähetettiin sähköpostitse 171 kutsua, joissa pyydettiin osallistumaan kyselyyn. Kutsuista 145 oli osoitettu yhdistyksille, 23 venäjänkielisille asiantuntijoille ja kolme venäjänkielisille päiväkodeille. Postituksen jälkeen kutsutuille soitettiin yhteystietojen tarkistamiseksi sekä toiminnan ja vastaushalukkuuden selvittämiseksi.

- 19 järjestöä ja asiantuntijaa lupasi osallistua kyselyyn sähköpostitse, mutta heiltä ei saatu vastauksia.
- 87 järjestöä ja asiantuntijaa ei vastannut lähetettyyn kutsuun tai puhelinsoittoon, ja monen yhteystiedot olivat vanhentuneet.
- Kuusi järjestöä ilmoitti, ettei halua osallistua kyselyyn.
- Kaksi järjestöä ilmoitti toimintansa loppuneen.
- Vastauksia saatiin 57 kappaletta, 24 vastausta saatiin verkkolomakkeella ja 33 vastausta haastattelun perusteella. Kuusi lomaketta oli täytetty suomeksi.

Tämä raportti on laadittu saatujen 57 vastauksen perusteella.

Järjestöjen yhteystiedot saatiin Cultura-säätiön rekisteristä, Spektr-lehdestä, Suomen venäjänkieliset ry:n jäsentietokannasta, Patentti- ja rekisterihallitukselta sekä henkilökohtaisten kontaktien kautta.

2. YLEISTÄ TIETOA JÄRJESTÖISTÄ

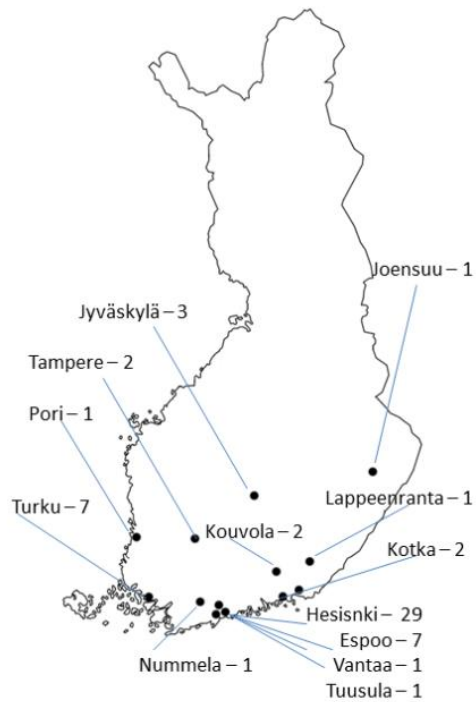
2.1. Tilastot

Viimeisimpien tilastotietojen mukaan Suomessa asuu yli 75 500 venäjänkielistä. Heidän osuutensa on noin 21 % kaikista Suomessa asuvista vieraskielisistä. Tietojemme mukaan Suomessa on yli 145 järjestöä, joiden toiminta on venäjänkielistä ja/tai liittyy tavalla tai toisella maassa asuviin venäjänkielisiin.

2.2. Kyselyyn osallistuneiden järjestöjen kotipaikkakunnat ja toiminta-alue

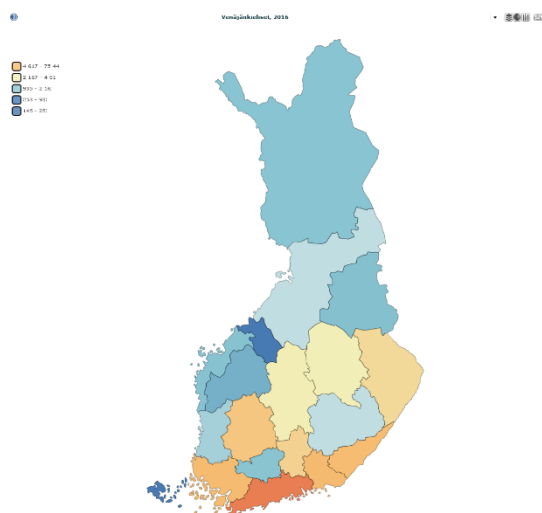
Kaupunki	Järjestöjen määrä
Helsinki	29
Espoo	7
Vantaa	1
Tuusula	1
Nummela	1
Kotka	2
Lappeenranta	1
Turku	7
Tampere	2
Pori	1
Jyväskylä	3
Kouvola	1
Joensuu	1
Yhteensä	57

Taulukko 1. Järjestöjen sijoittuminen

Kuva 1. Vastanneiden järjestöjen kotipaikkakunnat kartalla

Eniten vastauksia tuli järjestöiltä, joiden kotipaikkakunta on Helsinki (29), Espoo (7) ja Turku (7). (Taulukko 1). Kartan mukaan (kuva 1) kaikki vastanneet järjestöt sijaitsevat Suomen eteläisissä ja keskisissä osissa. Vuoden 2016 tilastotietojen mukaan suurin osa venäjänkielisistä asuu näillä alueilla (Kuva 2).

Kuva 2. Venäjänkielisten alueellinen jakautuminen maakunnittain, 2016

On mielenkiintoista huomata, että Joensuun pohjoispuolelta ei tullut yhtään vastausta. Emme saaneet tietoa näiden alueiden venäjänkielisten toiminnasta.

Toiminta-alue	kpl
Uusimaa	37
Pääkaupunkiseutu	23
Helsinki	11
Espoo	3
Keski-Suomi ja Jyväskylä	3
Kotka	1
Kotka, Hamina	1
Kouvola, Kymenlaakso	1
Pirkanmaa	2
Pohjois-Karjala	1
Satakunta	1
Varsinais-Suomi, Turku	7
Imatra	1
Koko maa	2
Koko Suomi	6
Suomi, Venäjä, Viro	1

Taulukko 2. Toiminta-alueet

Uudellamaalla kertoi toimivansa 37 ja pääkaupunkiseudulla 23 järjestöä. Järjestöistä 11 toimii Helsingissä, seitsemän Turussa ja Varsinais-Suomessa, kaksi koko maailmassa ja kuusi koko Suomessa. Vastausten perusteella voi päätellä, että enemmistö järjestöistä toimii Uudellamaalla.

2.3. Järjestöjen perustamisvuodet

Vanhin kyselyyn vastanneista järjestöistä on perustettu vuonna 1945 ja viisi nuorinta vuonna 2017. Suurin osa järjestöistä on perustettu vuosina 1998 – 2000, 2004 – 2006 ja 2015 – 2017. Suurin osa järjestöistä (51) on rekisteröityneitä, viisi ei ole rekisteröitynyt ja yksi järjestö ei vastannut kysymykseen.

Perustamisvuosi	
1945	1
1955	1
1956	1
1988	1
1994	1
1995	2
1996	2
1998	5
2000	3
2002	2
2004	4
2006	4
2007	3
2009	3
2010	1
2011	2
2012	1
2013	4
2014	1
2015	4
2016	6
2017	5

Taulukko 3. Perustamisvuosi

3. TIETOA JÄRJESTÖISTÄ

3.1. Jäsenmäärät

Eräissä kyselyyn vastanneissa järjestöissä jäsenyys ei ole henkilökohtainen. Jäsen voi olla erillinen henkilö, perhe, juridinen henkilö tai toinen rekisteröity yhdistys ja sen mukana koko kyseisen yhdistyksen jäsenistö. Järjestöistä 18 kertoi että heidän jäsenmääränsä on 1 – 50 henkeä (taulukko 4). Järjestöistä 12 ilmoitti jäsenmääräkseen 51 – 100, ja 27 järjestöllä on yli sata jäsentä. Kolmella järjestöllä oli yli 1000 jäsentä.

Jäsenmäärä	Yhdistysten lukumäärä
Alle 50 jäsentä	18
51 - 100	12
Yli 100 jäsentä	27

Taulukko 4. Jäsenmäärät

3.2. Kohderyhmä

	Yhdistysten lukumäärä
Lapset	42
Aikuiset	45
Lapsiperheet	40
Nuoriso	45
Työttömät	37
Vanhukset	35
Invalidit	22
Muut	14

Taulukko 5. Järjestöjen kohderyhmät

Huom! Lomake antoi mahdollisuuden valita useamman vastauksen. Siksi yhdistysten lukumäärä -sarake ylittää kyselyyn vastanneiden yhdistysten määrän.

Taulukon tietojen perusteella voidaan päätellä, että yhdistysten yleisimpiä kohderyhmiä ovat lapset, nuoret ja aikuiset (taulukko 5).

3.3. Asiakkaiden määrä

Toimintaan osallistuvien määrä vaihtelee suuresti riippuen järjestön toiminnasta ja sen järjestämistä tilaisuuksista. Viikoittainen palveltujen asiakkaiden määrä vaihtelee viidestä 1200:een henkeen. Kuukaudessa määrät vaihtelevat 15:stä 4800:ään ja vuodessa 30:sta 40 000:ään henkeen. Suurin asiakasmäärä on järjestöillä, jotka järjestävät vapaa-ajantoimintaa ja tapahtumia. Monet kertoivat, että heidän tilaisuuksiinsa osallistuu yli 300 henkeä, leireille yli 200 henkeä ja teatterinäytöksiin 250 – 2000 henkeä. Myös erilaiset neuvontapalvelut olivat suosittuja.

3.4. Tilat

Monet järjestöt ilmoittivat haasteekseen omien toimitilojen puutteen tai vuokran kalleuden. Muutama järjestö kertoi saaneensa kaupungilta edulliset tai ilmaiset toimitilat palveluja vastaan (taulukot 6 ja 7). Järjestöistä 13 oli ilman vakituista toimitilaa ja osa heistä ilmoitti vuokraavansa tiloja tapahtumia varten tai sopivansa tilojen käytöstä kumppanijärjestön kanssa.

Onko järjestöllä oma toimistotila:	Järjestöjen määrä
Ei omaa toimistotilaa	32
Vuokrattu toimistotila	25
Oma toimistotila	0

Taulukko 6. Toimistotila

Onko järjestöllä toimitila	Järjestöjen määrä
Ei toimitilaa	13
Vuokrattu toimitila	42
Oma toimitila	2

Taulukko 7. Toimitila

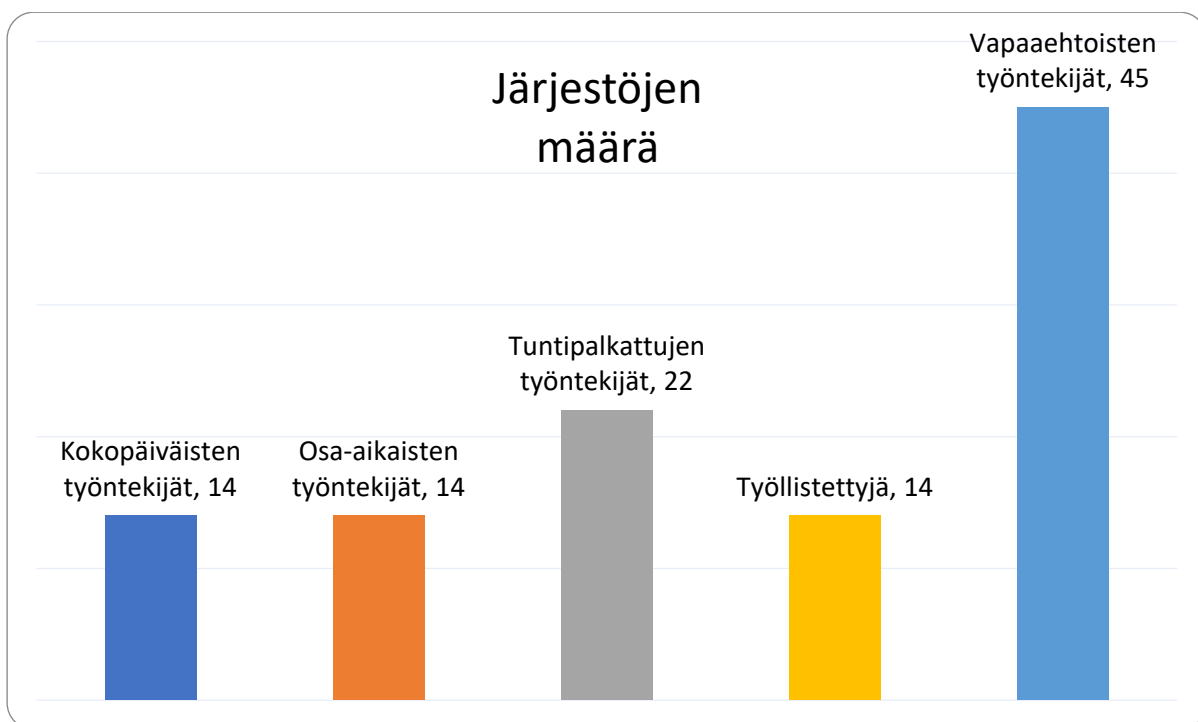
3.5. Työntekijät

Kyselystä saatujen tietojen mukaan suurin osa venäjänkielisten järjestöjen toiminnasta perustuu vapaaehtoisuuteen (45 järjestöä). Moni pieni järjestö toimii hallitusvetoisesti vapaaehtoisvoimin. Palkattuja työntekijöitä oli 14 järjestöllä. Kokonaisuudessaan palkattujen työntekijöiden määrä oli suhteellisen pieni. Kuitenkin yhdistysten mukaan sekä työntekijöiden että vapaaehtoisten työmäärä on suuri.

Henkilöä	Yhteensä	Kokopäiväisten työntekijöiden määrä	Osa-aikaisten työntekijöiden määrä	Tuntipalkattujen työntekijöiden määrä	Työllistettyjen määrä	Vapaaehtoisten työntekijöiden määrä
0	1	27	25	19	25	1
1–2	8	9	7	9	1	6
3–5	16	3	6	6	10	13
6–10	12	2	0	5	2	11
11–15	2	0	0	2	1	6
16–20	2	0	0	0	0	4
21–30	3	0	1	0	0	1
31–40	1	0	0	0	0	0

41–50	1	0	0	0	0	1
51–100	0	0	0	0	0	3
Ei vastausta	11	16	18	16	18	11
Yhteensä	57	57	57	57	57	57

Taulukko 8. Työntekijät

Kuva 3. Työntekijöiden määrä järjestöissä

3.6. Työkielet

Kielet, joilla järjestö työskentelee

	Yhdistysten määrä
Suomi	51
Venäjä	46
Suomi ja venäjä	32
Suomi, venäjä, muut	9
Muut	10

Taulukko 9. Järjestöjen työkielet

Valtaosa järjestöistä ilmoitti työkielekseen suomen. Hieman yli puolet järjestöistä ilmoitti käyttävänsä sekä suomea että venäjää.

Järjestöjen ilmoittamat asiakaspalvelukielet

	Järjestöjen määrä
Suomi	45
Venäjä	57
Suomi ja venäjä	45
Suomi, venäjä, muut	25
Muut	27

Taulukko 10. Järjestöjen asiakaspalvelukielet

Kaikki vastanneet järjestöt palvelivat asiakkaita venäjäksi, ja suurin osa palvelee sekä suomeksi että venäjäksi.

3.7. Interaktiivinen toiminta

Interaktiivisella toiminnalla tai palveluilla tarkoitetaan esimerkiksi online-konsultaatiota, neuvontapalveluja sosiaalisessa mediassa, chat-palvelua, verkkopalvelua ym.

	Yhdistysten määrä
Kyllä	28
Ei	19

Taulukko 11. Interaktiivinen toiminta

3.8. Toiminnasta tiedottaminen

Millaisia tiedotuskeinoja yhdistys käyttää?	Yhdistysten määrä
Suoramarkkinointi	49
Sosiaalinen media	53
Verkkosivut	50
Painotuotteet	36
Muu	12

Taulukko 12. Tiedottaminen

Tiedotuskanavista suosituimmat ovat sosiaalinen media ja verkko. Vain neljällä yhdistyksellä 57:stä ei ole omia sosiaalisen median kanavia. Toiseksi suosituin keino on suoramarkkinointi, ja hieman yli puolet käyttää tiedotuksessa painotuotteita (Taulukko 12).

3.9. Rahoitus

Järjestöistä 75 % (45 järjestöä) rahoittaa toimintaansa suurimmaksi osaksi jäsenmaksuilla (kuva 4). Järjestöistä 72 % (42 järjestöä) ilmoitti keräävänsä kurssimaksuja. Yhdeksän järjestöä tarjosi maksullisia palveluja kunnille (taulukko 14).

Pieniä 1000–3000 euron hankeavustuksia ilmoitti saavansa 23 järjestöä (40 % vastanneista) ja 17 järjestöä saa yleisavustusta (taulukko 13). Suullisessa kyselyssä huomattiin, etteivät kaikki vastanneet ymmärtäneet mitä yleisavustus on, ja sekoittivat sen kohdennettuun toiminta-avustukseen.

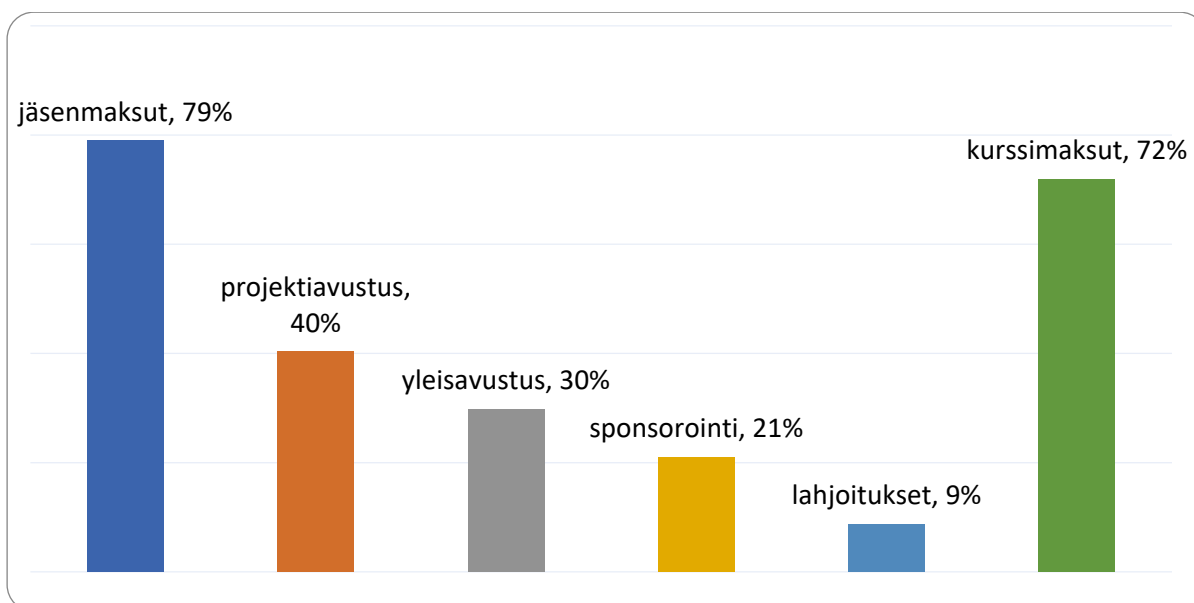
Järjestöistä 12 saa sponsoritukea ja viisi järjestöä oli saanut lahjoituksia.

Toiminnan rahoitus	Yhdistysten määrä
Jäsenmaksut	45
Hankeavustus	23
Yleisavustus	17
Sponsorituki	12
Lahjoitukset	5
Kurssimaksut	41

Taulukko 13. Rahoitus

Maksulliset palvelut	Yhdistysten määrä
Asiakkaille	42
Kunnille	9
Muille	9

Taulukko 14. Maksulliset palvelut

Kuva 4. Rahoitus prosentteina

4. YHDISTYSTEN TOIMINTA

Vapaa-ajantoimintaa, mm. urheilua, musiikkia ja taidekursseja, järjestää 35 yhdistystä.

Tapahtumia, mm. näyttelyitä, esitelmiä, urheilukilpailuja, seminaareja ja asiantuntijatapaamisia, järjestää 46 yhdistystä.

Käännös- ja tulkkauspalveluja järjestää 11 yhdistystä.

Kotoutumispalveluja kunnille tarjoaa 16 yhdistystä.

Opetus ja kurssit (esimerkiksi kielikurssit, opetus eri metodeilla):

Kohderyhmä	Yhdistysten määrä
Lapset	34
Aikuiset	38
Lapsiperheet	31
Nuoriso	36
Työttömät	27
Vanhukset	27
Invalidit	11
Muut	4

Taulukko 15. Kohderyhmät. Opetus ja kurssit

Vastanneista 57 järjestöstä 15 ei järjestänyt minkäänlaista opetusta (taulukko 15).

Henkilökohtainen apu (esimerkiksi henkilökohtaiset avustajat)

Kohderyhmä:	Yhdistysten määrä
Lapset	6
Lapsiperheet	6
Vanhukset	8
Invalidit	4
Muut	3

Taulukko 16. Kohderyhmät. Henkilökohtainen apu

Neuvontapalvelut (esimerkiksi sosiaali- ja terveysala, lakineuvonta, tuet ja edut, lomakkeiden täyttäminen ym.)

Kohderyhmä	Yhdistysten määrä
Lapset	29
Aikuiset	32
Lapsiperheet	30
Nuoriso	25
Työttömät	25
Vanhukset	25
Invalidit	17
Viralliset henkilöt	17
Muut	9

Taulukko 17. Kohderyhmät. Neuvontapalvelut

Yhdistyksistä 18 ei järjestä neuvontapalveluja. Neuvontapalveluja muodossa tai toisessa järjestää 39 yhdistystä (taulukko 17). Suurin osa yhdistyksistä järjestää vapaa-ajantoimintaa, tapahtumia tai neuvontapalveluja.

Yksilöllinen mielenterveystuki tai tukiryhmät:

Kohderyhmä:	Yhdistysten määrä
Lapset	11
Aikuiset	26
Lapsiperheet	18
Nuoriso	17
Työttömät	20
Vanhukset	17
Invalidit	11
Muut	8

Taulukko 18. Kohderyhmät. Yksilöllinen mielenterveystuki ja tukiryhmät

Mielenterveystukea muodossa tai toisessa järjestää 30 yhdistystä, 27 yhdistystä ei tarjoa vastaavia palveluja (taulukko 18).

Mentorointipalvelut

Kohderyhmä	Yhdistysten määrä
Lapset	7
Aikuiset	14
Lapsiperheet	12
Nuoriso	12
Työttömät	12
Vanhukset	11
Invalidit	7
Muut	6

Taulukko 19. Kohderyhmät. Mentorointipalvelut

Mentorointipalveluja tarjoaa 17 järjestöä, 40 järjestöllä ei ole mentorointipalveluja (taulukko 19).

Muu toiminta:

Yksi järjestö harjoitti hyväntekeväisyyttä Venäjällä ja Virossa.

Palkinnot ja tunnustukset

Kyselyn perusteella erityisesti lasten vapaa-ajantoimintaa järjestävät yhdistykset osallistuvat aktiivisesti kilpailuihin ja festivaaleille sekä Suomessa että ulkomailla.

Järjestöistä 23 ilmoitti saaneensa toimintaan liittyviä palkintoja ja kunniainintoja lukuisista kilpailuista niin kunnallisella, valtakunnallisella kuin kansainväliselläkin tasolla (taulukko 20). Mainittiin muun muassa Lapsen rinnalla -palkinto, opetusministeriön liikunnan kultainen ansiomitali, Vuoden vapaaehtoinen, Valkoisen ruusun ritarikunnan kunniamerkki ja Hunajamediapalkinto.

Järjestön, sen työntekijöiden tai jäsenten saamat, toimintaan liittyvät palkinnot ja muut tunnustukset kunnallisella, valtiollisella ja kansainvälisellä tasolla	Järjestöjen määrä
Kyllä	23
Ei	29
Ei vastausta	5

Taulukko 20. Palkinnot ja tunnustukset

5. YHTEISTYÖ

5.1. Yhteistyö eri tasoilla

Kyselyyn osallistuneista 57 yhdistyksestä 45:llä on yhteistyötä muiden, niin suomen- kuin venäjänkielisten, järjestöjen kanssa. Yhteistyö tarkoittaa yleensä yhteisten tapahtumien, juhlien ja seminaarien järjestämistä. Järjestöistä 31 ilmoitti että he tekevät myös kansainvälistä yhteistyötä järjestämällä tai osallistumalla leireille, tapahtumiin, kilpailuihin tai kokemusten vaihtoon. Järjestöistä 29:lla on yhteistyötä kaupungin ja kunnan palvelujen kanssa ja 13 järjestöä ilmoitti yhteistyökumppanikseen valtion rakenteet (taulukko 21).

Yhteistyö:	Järjestöjen määrä
Kunnallinen taso	29
Valtakunnallinen taso	13
Muut järjestöt	45
Kansainvälinen taso	31

Taulukko 21. Yhteistyö

Monet vastaajat huomauttivat, että virallisten tahojen kanssa oli aluksi vaikea päästä yhteistyöhön, mutta itse yhteistyöstä oli hyviä kokemuksia. Toiset järjestöt ilmoittivat saavansa kaupungilta edullisia toimitiloja ja kutsuja kaupungin järjestämiin tilaisuuksiin. Myös yhteistyösopimuksia kaupunkien kanssa on solmittu.

Monilla järjestöillä oli myös huonoja kokemuksia yhteistyöstä viranomaisten kanssa. Yhteisymmärrystä ei syntynyt, tai viranomaiset olivat vain muodon vuoksi tai eivät lainkaan kiinnostuneita venäjänkielisten järjestöjen ehdotuksista tai hankkeista. Yhteistyö saattoi jäädä pelkkään sopimuksen allekirjoitukseen eivätkä viranomaiset kuunnelleet ehdotuksia. Yhdistyksen

edustajat totesivat tämän vähentävän motivaatiota yhteistyömahdollisuuksien etsimiseen kuntien kanssa, suunnitella uusia hankkeita ja kehittää toimintaa.

5.2. Mikä estää tekemästä yhteistyötä viranomaisten kanssa?

Järjestöjen mukaan tärkeimmät esteet viranomaisten kanssa tehtävälle työlle voidaan jakaa neljään ryhmään:

1. Työntekijöiden riittämätön venäjän kielen taito ja järjestöjen riittämätön suomen kielen taito. Kielitaito ei riitä täyspainoiseen kommunikaatioon sekä järjestöjen tarpeiden sanoittamiseen ja selvittämiseen.
2. Henkilökunnan vähäinen määrä ja vaikeus suunnitella tapahtumia tai hankkeita pidemmän ajan päähän.
3. Riittämätön tieto suomalaisesta yhteiskunnasta ja sen rakenteista, heikko ymmärrys Suomen laeista.
4. Riittämätön kokemus projektisuunnittelusta ja projektien toteuttamisesta. Vain vähän tietoa rahoituksenhakumahdollisuuksista.

5.3. Luottamustehtävät

On hyvä huomata, että 18 järjestön työntekijällä oli luottamustoimia kunnallisissa neuvostoissa ja työryhmissä. Esimerkiksi: Vantaan neuvottelukunta, Espoon monikulttuurinen neuvosto, ETNO, Helsingin luottamusmies (?), Keski-Suomen SVS hallitus, JoMoni ry, Sisäministeriön AMIF-komissio, Poliisin foorumi (?), Moniheli, Väestöliitto, Punainen risti, Maahanmuuttajaneuvosto, FIBLUL jne. (Taulukko 22).

Kaikki eivät osanneet kertoa luottamustoimiorganisaationsa tarkkaa nimeä. Vastauksissa mainittiin esimerkiksi FIBLUL, Poliisin foorumi ja Helsingin luottamusmies. Nämä ovat joko lopettaneet toimintansa tai annetusta nimestä oli mahdoton päätellä, mitä tahoa vastaaja tarkoitti. Eräät vastaajat kertoivat, että heillä oli edustaja kaupunginvaltuustossa, mikä myös kertoo siitä, ettei kaikilla venäjänkielisillä järjestöillä ole selvää käsitystä kunnan rakenteista. Enemmistö järjestöistä kertoi olevansa kiinnostunut luottamustoimista ja haluavansa ottaa osaa kunnalliseen ja valtakunnalliseen päätöksentekoon.

Onko järjestön jäsenillä kunnallisia tai valtakunnallisia luottamustoimia?	Järjestöjen määrä
Kyllä	18
Ei	37
Ei vastausta	2

Taulukko 22. Luottamustoimet

6. TYÖ KUNTIEN KANSSA

Kyselyn mukaan 22 järjestöä ilmoitti tarjonneensa kunnalle palveluja (taulukko 23). Palveluja olivat muun muassa: neuvontapalvelut (esimerkiksi mistä hakea tarvitsemaansa palvelua), avustaminen asioimisessa Kelan, sosiaalitoimiston tai työvoimatoimiston kanssa, avustaminen lomakkeiden täyttämässä ja dokumenttien laatimisessa, neuvontapalvelut viranomaisille, suomen kielen opettaminen, tapahtumien järjestäminen.

Oletteko tarjonneet palveluja kunnille?	Järjestöjen määrä
Kyllä	22
Ei	35

Taulukko 23. Onko järjestö tarjonnut palveluja kunnille

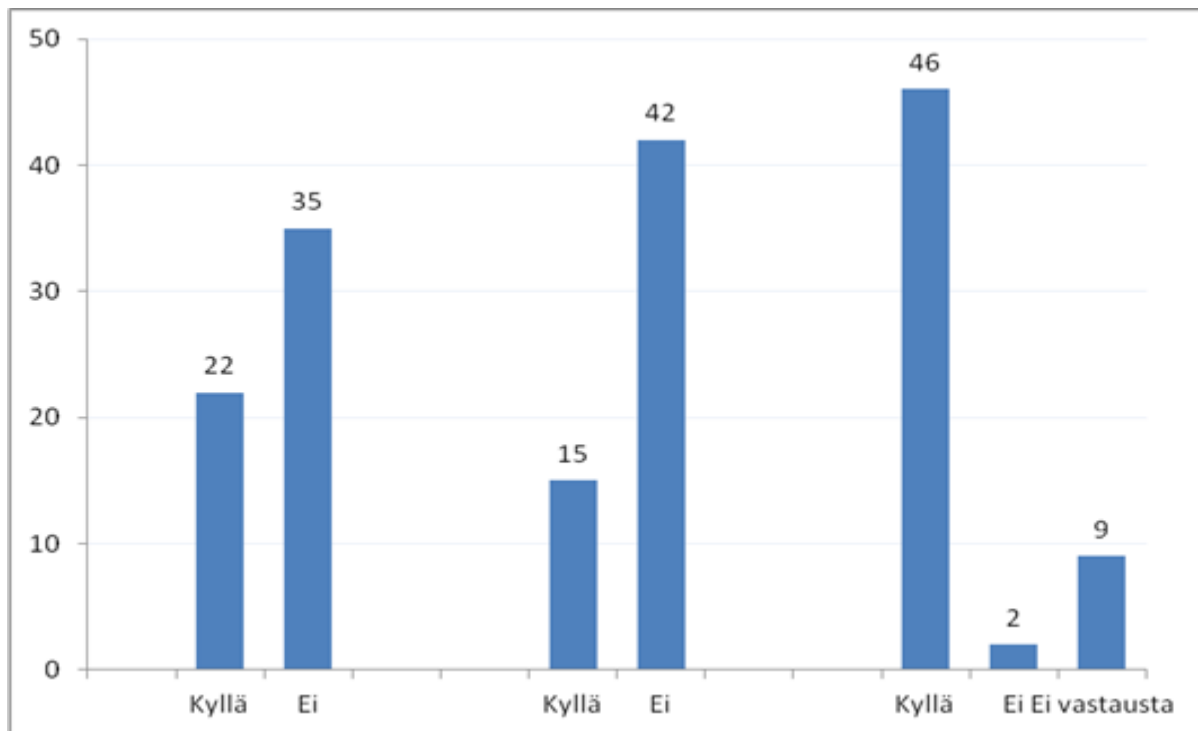
Tarjoaako järjestö palveluja kunnille tällä hetkellä?	Järjestöjen määrä
Kyllä	15
Ei	42

Taulukko 24. Tarjoaako järjestö palveluja kunnille tällä hetkellä

Kyselyyn vastanneista järjestöistä 15 tarjosivat palveluja kunnille (taulukko 24). Järjestöistä 46 suunnittelee tarjoavansa kunnille palveluja tulevaisuudessa ja toivoo olevansa luotettava yhteistyökumppani suomalaisille viranomaisille (taulukko 25).

Suunnitteleeko järjestö tarjoavansa palveluja kunnille tulevaisuudessa?	Järjestöjen määrä
Kyllä	46
Ei	2
Ei vastausta	9

Taulukko 25. Suunnitteleeko järjestö tarjoavansa kunnille palveluja tulevaisuudessa

Kuva 5. Työ kuntien kanssa

Esimerkkejä palveluista, joita järjestöt suunnittelevat tarjoavansa kunnille:

- Kotouttamispalvelut
- Monikulttuurisuuden edistäminen ja siitä tiedottaminen
- Kulttuuritulkkipalvelut viranomaisten ja venäjänkielisten välillä
- Venäjänkielisten neuvontatilaisuuksien järjestäminen valtakunnallisesti
- Asiakkaille tiedottaminen virallisista päätöksistä, tiedusteluista jne.
- Tukihenkilöpalvelua käynneille viranomaisten luona, apua lomakkeiden täyttämiseen
- Käännös- ja tulkkipalvelut
- Neuvonta lastensuojeluasioissa
- Suomen kielen opettaminen ja vapaa-ajantoiminnan järjestäminen pienten lasten äideille sekä vanhuksille
- Tukea ja hoitoa vanhuksille
- Venäjänkielisen logopedin palveluja
- Alle kouluikäisten lasten vapaa-ajantoiminnan kehittämistä
- Nuorisotyötä, tukea ja neuvontaa vaikeassa elämäntilanteessa oleville lapsille ja nuorille
- Kulttuuri- ja urheilutapahtumien, näytelmien ja näyttelyjen järjestämistä esimerkiksi päiväkodeissa ja palvelukeskuksissa. Yhteisten tapahtumien ja juhlien suunnittelua sekä järjestämistä yhdessä kuntien ja muiden järjestöjen kanssa
- Tukea ja venäjän kielen opetusta
- Työttömille neuvontaa yrityksen perustamisesta perustuen omaan kokemukseen ja esimerkkeihin
- Bloggaus, artikkelien kirjoittaminen, radio- ja televisio-ohjelmien tekeminen aiheina työllistyminen, lainsäädäntö, yrityksen perustaminen Suomessa. Tavoitteena venäjänkielisten motivointi ja tiedon levittäminen

- Palvelut vanhusten palvelukeskuksiin, esimerkiksi kampaamopalvelut
- Ammattilaisten ohjaamaa vapaa-ajantoimintaa
- Työpaikkoja venäjänkielisille maahanmuuttajille
- Suomalaisia sosiaalipalveluja koskevaa neuvontaa, sisäistä kehittymistä, kulttuurienvälistä kommunikaatiota, asiointipalvelua, viranomaisten ohjaamista kohtaamaan venäjänkielisiä asiakkaita, ammattineuvontaa, mitä tahansa apua sopeutumiseen ja kotoutumiseen, luentoja lasten kasvatuksesta
- Iltapäiväryhmiä esikoulu- ja kouluikäisille
- Taide- ja valokuvaterapiaa aikuisille ja lapsille. Mielenterveystukea sekä tukea henkiseen kehittymiseen luovuuden avulla
- Tukea ja sosialisointia luovan toiminnan avulla nuorille, joilla on vaikea elämäntilanne. Sosiaalisten taitojen opettamista murrosikäisille.

Eräät järjestöt ilmoittivat voivansa tarjota kunnille mitä tahansa palveluja, sillä heidän yritysjäsenensä harjoittavat monenlaista elinkeinotoimintaa. Toiset järjestöt katsovat, että ilmoituksen tai ehdotuksen tarvittavista palveluista pitäisi tulla kunnilta. Tällöin järjestöt tutkivat, pystyvätkö he tarjoamaan kyseisiä palveluja.

Yksityiskohtaisempi tieto palveluista tulee näkyville Cultura-säätiön venäjänkielisten järjestöjen tietokantaan.

7. JÄRJESTÖJEN TARPEET

Mitä järjestöt itse tarvitsevat toiminnan kehittämiseksi? Kyselyn perusteella tärkeimmät ja useimmin mainitut tarpeet ovat:

- Rahoitus
- Toimitilat
- Vakituinen henkilökunta ja työntekijöiden koulutus
- Kontakti-, yhteistyö- ja kokemusvaihtoympäristön laajentaminen
- Toiminnan mainostaminen ja tiedotuksen kehittäminen
- Vapaaehtoistoiminnan kehittäminen
- Kantaväestön huomio ja kiinnostus
- Yhteistyö viranomaisten kanssa

8. TULEVAISUUDENSUUNNITELMAT

Taloudellisista ja organisatorisista vaikeuksista sekä resurssien vähyydestä huolimatta suurin osa järjestöistä (48) suhtautuu tulevaisuuteen luottavaisesti ja suunnittelee laajentavansa toimintaa (taulukot 26 ja 27). Kaikki järjestöt pitivät rahoituksen saamista edellytyksenä toiminnan laajentamiselle.

Suunnitteleeeko järjestö laajentavansa toimintaa?	Järjestöjen määrä
Kyllä	48
Ei	8
Ei vastausta	1

Taulukko 26. Suunnitteleeeko järjestö laajentavansa toimintaa

Suunnitteleeko järjestö supistavansa toimintaa?	Järjestöjen määrä
Kyllä	0
Ei	55
Ei vastausta	2

Taulukko 27. Suunnitteleeko järjestö supistavansa toimintaa

Järjestöt suunnittelevat laajentavansa toimintaa seuraavasti:

- Yhteistyö muiden järjestöjen kanssa
- Nykyisen yhteistyön kehittäminen ja syventäminen, uusien suuntausten kehittäminen
- Asiakaspalvelun ja tarjottavien palvelujen parantaminen
- Oman henkilökunnan asiantuntemuksen ja osaamisen kehittäminen
- Uudet kurssit, harrastuspiirit ja uudenlainen pysyvä toiminta, jos käytössä on omat toimitilat
- Uusien asiakkaiden löytäminen. Yhteistyö kuntien kanssa. Luennot, koulutukset, työpajat.
- Espoossa ja pääkaupunkiseudun ulkopuolella asuville venäjänkielisille suunnatun toiminnan kehittäminen
- Järjestön toimipisteen avaaminen maakunnissa
- Valtakunnallisten kulttuuritapahtumien järjestäminen
- Vapaa-ajantoimintaa yli 50-vuotiaille
- Yhteisiä tapahtumia monikulttuurisille perheille
- Eri etnisiä taustoja edustavien nuorten saaminen mukaan suunnittelemaan vapaa-ajantoimintaa
- Näytelmiä ja tapahtumia kahdella kielellä. Kantaväestön saaminen mukaan yhteiseen toimintaan
- Toiminnan järjestäminen nuorille työttömille maahanmuuttajille yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa
- Yhteistyön edistäminen kuntien ja viranomaisten kanssa
- Edustustoiminta
- Kotouttamispalvelupisteet venäjänkielisille maahanmuuttajille
- Kotouttamispalveluiden kehittäminen
- Englannin kieltä perheen pienimmille. Kehittävää toimintaa lapsille, vuorovaikutteisia pelejä murrosikäisille sekä itsen ja oman persoonan kehittämiseen liittyviä kursseja nuorille.
- Osallistumista eurooppalaisiin hankkeisiin ja komissioihin
- Pitkäkestoinen vanhustyö, neuvontapalvelujen kehittäminen, omaishoitajatyön kehittäminen, opiskelijoiden ja aikuisten työllistyminen
- Mielenterveystuen kehittäminen nuorille ja aikuisille (myös pitkäaikaissairaille), apua sisäisten voimavarojen ja kykyjen löytämiseen. Kaikille venäjänkielisille saavutettavan parantolan perustaminen.
- Bloggaus
- Kontaktiverkoston kehittäminen samankaltaisten, myös suomenkielisten, järjestöjen kanssa.
- Osa- ja iltapäiväryhmien perustaminen sekä uudet kurssit lapsille
- Uusien jäsenten, saman mielisten ja vapaaehtoisten saaminen mukaan toimintaan. Tiedotuksen parantaminen, hyväntekeväisyystapahtumien järjestäminen

- Toiminnan levittäminen koko Koillis-Suomeen. Uusien asiakkaiden hankkiminen. Markkinoinnin kehittäminen. Vammaistyön kehittäminen. Yhteistyön kehittäminen kuntien kanssa.
- Kulttuuritoiminnan kehittäminen
- Nuoriso- ja vanhustyön kehittäminen. Neuvontapalvelut. Apua yksinäisille, vanhuksille, lapsiperheille. Henkilökohtaisia avustajia. Lasten kotikielen (venäjä) tukeminen, opetus ja kehittäminen. Tukea ja venäjänkielisiä keskusteluja vanhuksille. Vapaa-ajantoimintaa vanhuksille. Yhteistyötä kuntien kanssa.
- Neuvontapalveluja lastensuojelukysymyksissä, mielenterveystukea, kulttuuritapahtumien ja näyttelyjen järjestämistä, edustustoimintaa, osallistumista kunnan ja kaupungin tilaisuuksiin, kotikielen tukeminen, perheiden hyvinvoinnin tukeminen ym.
- Suunnittelemme uusia harrastuspiirejä (mm. robotiikka), esitykset ja kiertuetoimintaa, matkojen, retkien ja leirien järjestäminen.
- Kansainvälisen festivaalin järjestäminen
- Kielikurssien ja leidiä järjestäminen pääkaupunkiseudulla ja pohjoisessa (Kuopio, Oulu, Rovaniemi). Uudet kansainväliset kontaktit kielikouluihin ja yhdistyksiin. Erilaiset koulutushankkeet. Mainoskampanjan jatkaminen sosiaalisessa mediassa omien kontaktien avulla. Matkat konferensseihin ja seminaareihin, osaamisen parantaminen.

Mitkä kotoutumiseen liittyvät kysymykset ja haasteet jäävät yhdistysten mielestä piiloon yhteiskunnalta tai päättäjiltä:

- Suomen kielen ja suomalaisen kulttuurin huono tuntemus venäjänkielisten keskuudessa
- Venäjänkieliset ovat huonosti informoituja esimerkiksi lainsäädännön, palvelujen, tukien ja etuuksien, lasten kasvatuksen, työllistymisen ja lomakkeiden täyttämisen osalta
- Venäjänkielisen tiedon puute
- Kotoutumiseen liittyvät kysymykset. Kotouttajien ja kotoutettavan välinen ymmärtämättömyys. Loppukäyttäjien pitäisi saada suunnitella kotouttamispalveluita.
- Venäjänkieliset ovat jo tarpeeksi kotoutuneet Suomeen. Monet ovat muuttaneet tänne jo yli kymmenen vuotta sitten.
- Helposti saavutettavien HelpDesk-luukkujen riittämättömyys
- Työllistymisvaikeudet. Etenkin yli 50-vuotiaiden on vaikea löytää töitä.
- Kotoutuneiden ja korkeasti koulutettujen venäjänkielisten potentiaalia ei käytetä täysipainoisesti hyväksi
- Ulkomailta saadun tutkinnon rinnastamisen vaikeudet
- Suomen kielen opetusta akateemisella tasolla korkeasti koulutetuille
- Venäjänkielisiin kohdistuva syrjintä ja ennakkoluulot. Syrjintä ja kiusaaminen nuorten joukossa.
- Kulttuuri- ja käytöstapojen erot. Yhteiskunta ei näe konfliktia integroituneen lapsen ja ei-integroituneiden vanhempien välillä.
- Venäjänkielisiä vanhempia on opetettava kasvattamaan lapsensa suomalaiseen yhteiskuntaan.
- Nuorison käyttäytyminen. Nuorison kasvattaminen ja vapaa-aika. Yleinen välinpitämättömyys nuorison tekoja kohtaan, rankaisemattomuus. Nuorison suuntaaminen ammattiin.
- Venäjänkielisten vanhusten ongelmat. Ikäihmisten on vaikea oppia suomea ja opetella pysyä mukana digitalisaatiossa.
- Mielenterveyden ja terveyden ongelmat.
- Yksinäisyys ja kantasuomalaisten ystävien puute kaikissa ryhmissä, etenkin yksinäisillä miehillä, vanhuksilla ja nuorilla.
- Suomen kielen opetuksen järjestämisen vaikeus pienten lasten äideille. Pienten lasten äitien työllistyminen.
- Kotikielen opettaminen lapsille ja nuorille.
- Kuntien välinpitämättömyys venäjänkielisten järjestöjen toimintaa kohtaan. Yhteistyöehdotukset eivät saa vastakaikua.
- Lahjakkaiden nuorten venäjänkielisten taiteilijoiden, kirjailijoiden ym. tukeminen ja tunnustaminen.
- Työkokemuksen hankkiminen harjoittelun avulla. Ilmainen työ on ihmisarvoa alentavaa. Harjoittelu ei takaa työpaikan saamista. Monet saavat pelkkiä harjoittelupaikkoja, mikä alentaa motivaatiota etsiä työtä ja estää tuntemasta itsensä osaavaksi ja arvokkaaksi.
- Venäjänkielisille ei tiedoteta tarpeeksi palveluista. He eivät tiedä, mihin ovat oikeutettuja, minne voi ottaa yhteyttä eri tilanteissa. Eri perinteet ja kasvatusmenetelmät saavat aikaan molemminpuolista epäluuloa ja epäluottamusta. Puutteellinen suomen kielen taito saa seuraamaan venäläisiä televisiokanavia kotimaan uutisoinnin sijaan, mikä ei edistä kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan.
- Taloudelliset syyt ja kielen osaaminen estävät pääsyn moniin palveluihin vaikeassa elämäntilanteessa olevilta venäjänkielisiltä nuorilta, työttömiltä, vanhuksilta ja vammaisilta.

Avun pitäisi olla ilmaista. Päättäjät eivät myöskään huomaa maahanmuuttajien mielenterveysongelmia. Maahanmuuttajat eivät tiedä, mistä apua voi hakea.

- Suomessa on hieno sosiaaliturva, mutta maahanmuuttajat eivät osaa käyttää sitä. Palveluihin pitäisi opastaa.
- Täytyisi löytää potentiaalinen, kehittyvä osa ja tehdä sen kanssa yhteistyötä. On ongelmallista, että monet venäjänkieliset eivät tietoisesti halua kotoutua. Täytyisi suodattaa pois se, millä ei ole kokonaismerkitystä yhteiskunnalle. Päättäjien täytyisi tukea meidän kaltaistamme järjestöä ja kontrolloida työn laatua.

LISTA JÄRJESTÖISTÄ, JOTKA VASTASIVAT KYSELYYN

Kiitos järjestöille, jotka osallistuivat kyselyyn:

Yhteiset Lapsemme ry

Filoksenia ry

Suomalais-venäläinen yhdistys Rufi ry

Toimintakeskus Semja ry

Kouvolan kansainvälinen kohtaauspaikka/Monikulttuurikeskus Saaga

Союз русскоязычных предпринимателей Финляндии (SVYRL)

Sambo - 2000 ry

SIRIUS, kv. nuorisoaloitteiden yhdistys ry

Suomen venäjänkielisten teemaosasto - Maunulan Spinni ry

Teatteri Vahvat Tunteet / Театр "Сильные Чувства"

Lasten ja nuorten taidekeskus Suvilahti

Art-Master ry

Ksenia Balmasova T:mi

Varsinais-Suomen Venäläisten Järjestöjen Assosiaatio ry

Suomen Venäjänkielisten Yhdistysten Liitto (SVYL ry)

Kansainvälinen kehittämis- ja yhteistyöyhdistys Baltic Region ry

Uudenmaan venäjänkielinen yhdistys (UVY ry)

Aurinko monikulttuurinen nuorisoyhdistys ry

Hauska Karuselli studio ry

Monikulttuurinen kansainvälinen kirjallisuus- ja taideyhdistys TAIVAS ry

Helsingin venäjänkielinen nuorisokulttuuriyhdistys Alliance HVNA ry

Suomen Ulkovenäläisten Koordinaationeuvosto "OSORS"

Inkerikeskus ry
Klubok ry Helsinki
Kluubi OMA-DO
Triada ry
Freelancer Elizaveta Tilli
Lasten ja nuorten yhdistys Pelikan
HAPPY LAND Ry
Hylätyt Lapset Ry
EBRU Art
Jyväskylän Feniks ry
Satakunnan Monikulttuuriyhdistys ry
ABC Nuorisotoiminta ry
Hakunilan kansainvälinen yhdistys
Venäläisen kulttuurin keskus
LUNA Club ry
Pienet tähdet Muzikalno-igrovoj klub
Turun Venäläinen klubi ry
Äiti ja lapsi
Suomalais-venäläinen yhdistys
Kotimme Venäläinen Kulttuuridemokraattinen liitto (VKDL)
Suomen Venäjänkielisten Keskusjärjestö ry
Logrus ry
SVK Kolibri ry
SmarTeens ry
Suomen Venäjänkielisten osasto — KlubOK Tampere ry
Suomalais-venäläisen koulun kannatusyhdistys ry
Urheiluseura Dynamo ry
SVK-Perheliina ry
Venäläinen SADKO-klubi
Integraatio ry
Viisi järjestöä ei antanut lupaa julkaista nimeään.

1. Nimi:			
2. Osoite/yhteystiedot:			
3. Toimialue:			
4. Toiminnanjohtaja/Puheenjohtaja/Yhteyshenkilö:			
5. Perustamisvuosi:		rekisteröity ☐	ei ☐
6. Kohderyhmä:	lapset ☐	aikuiset ☐	lapsiperheet ☐
	vammaiset ☐	muut ☐	nuoriso ☐
			työttömät ☐
			seniorit ☐
7. Jäsenmäärä (liiton jäsenjärjestön määrä): alle 50 ☐ 51-100 ☐ yli 100 ☐ (paljonko)			
8. Kuinka monta ihmistä käy viikottain		kuukausittain	vuoden tasolla
9. Onko järjestöllä toimistotila?: ei ole ☐ vuokrattu ☐ oma tila ☐			
Onko järjestöllä toimintatila?: ei ole ☐ vuokrattu ☐ oma tila ☐			
10. Työntekijöiden määrä: yhteensä, hlöä			
kokopäiväisiä, hlöä		osa-aikaisia, hlöä	
tuntipalkalla, hlöä		työllistettyjä, hlöä	vapaaehtoisia, hlöä
11. Työkieli: suomi ☐ venäjä ☐ muu ☐ (mikä)			
Asiakkaiden palvelukieli: suomi ☐ venäjä ☐ muu ☐ (mikä)			
12. Toimintamalli:			
• Vapaa-ajan toiminta (esim. urheilu ja liikunta, musiikki, käsityö jne.):			
• Koulutukset/kurssit: lapset ☐ aikuiset ☐ lapsiperheet ☐ nuoriso ☐ työttömät ☐			
seniorit ☐ vammaiset ☐ muut ☐			
• Tapahtumien järjestäminen: ei ☐ kyllä ☐			
• Tuki ja hoito: lapset ☐ lapsiperheet ☐ seniorit ☐ vammaiset ☐ muut ☐			
• Neuvonta: lapset ☐ aikuiset ☐ lapsiperheet ☐ nuoriso ☐ työttömät ☐ seniorit ☐			
vammaiset ☐ viranomaiset ☐ muut ☐			
• Käännöspalvelut: kyllä ☐ ei ☐			
• Interaktiivinen toiminta/palvelut (esim. online-neuvonta, chat-palvelut, verkko-palvelut jne.):			
ei ☐ kyllä ☐ (mikä)			
• Vertaistuki/vertaistukiryhmätyö: lapset ☐ aikuiset ☐ lapsiperheet ☐ nuoriso ☐			
työttömät ☐ seniorit ☐ vammaiset ☐ muut ☐			
• Tukihenkilö-palvelut: lapset ☐ aikuiset ☐ lapsiperheet ☐ nuoriso ☐ työttömät ☐			
seniorit ☐ vammaiset ☐ muut ☐			
• Kotouttamispalvelut kunnille: ei ☐ kyllä ☐ (mitkä)			
• Muu, mitä:			

13. Rahoitus:

- Jäsenmaksut: kyllä ☐ ei ☐
- Projektiavustus: kyllä ☐ ei ☐
- Yleisavustus: kyllä ☐ ei ☐
- Sponsorointi: kyllä ☐ ei ☐
- Lahjoitukset: kyllä ☐ ei ☐
- Kurssimaksut: kyllä ☐ ei ☐
- Maksulliset palvelut:
 - Asiakkaille: kyllä ☐ ei ☐
 - Kunnille: kyllä ☐ ei ☐
 - Muille: kyllä ☐ ei ☐
 - ☐

14. Yhteistyö:

- Kunnallisella tasolla: ei ☐ kyllä ☐ (mikä)
- Valtakunnallisella tasolla: ei ☐ kyllä ☐ (mikä)
- Järjestöjen tasolla: ei ☐ kyllä ☐ (mikä)
- Kv-tasolla: ei ☐ kyllä ☐ (mikä)

15. Toiminta kuntien kanssa:

- Ovatko joskus tarjonneet palveluita kunnille?: ei ☐ kyllä ☐ (mitkä)
- Tarjoavatko nyt palveluita kunnille?: ei ☐ kyllä ☐ (mitkä)
- Haluavatko joskus tulevaisuudessa tarjota palveluita kunnille?: ei ☐ kyllä ☐ (mitkä)

16. Ovatko teidän järjestönne edustajat kunnallisessa valtuustossa/neuvostossa, työryhmissä jne.?:

ei ☐ kyllä ☐ (missä)

17. Mitkä tärkeämmät tarpeet ovat järjestöllänne?

18. Mitkä asiat ja/tai ilmiöt kotouttamisen kannalta jäävät paitsioon?:

19. Mitkä ovat teidän viestintätavat?: suoramarkkinointi ☐ SOME ☐ web-sivut ☐ lehdet ☐
muu ☐ (mikä)

20. Aiotteko te laajentaa toimintamallianne?: ei ☐ kyllä ☐ (miten)
Aiotteko te supistaa toimintamallianne?: ei ☐ kyllä ☐ (miten)

21. Onko järjestöllä tai jäsenillä järjestön toimintaan liittyviä palkintoja tai muita meriittejä (esim. kunnalta, liitolta jne.)? Mitä ja milloin?:

22. Haluaisitteko saada tietoja Cultura-säätiön tapahtumista, tutkimuksista jne. jatkossa?: ei ☐ kyllä ☐
(e-mail)

23. Saako teidän yhteystietonne lisätä Cultura-säätiön tietokantaamme?: kyllä ☐ ei ☐

24. Saako järjestön nimeä käyttää tutkimuksissamme?: kyllä ☐ ei ☐

Kiitos paljon avustanne!

Palautteet, kommentit ja lisäykset voitte lähettää osoitteeseen: marina.rinas@culturas.fi

1. Название:

2. Адрес/контактные данные:

3. Регион/регионы, где происходит деятельность:

4. Исполнительный директор/Председатель правления/Контактное лицо:

5. Год создания: _____ зарегистрированы___/ нет___

6. Целевая группа: дети___/взрослые___/семьи с детьми___/ молодежь___/ безработные___/пожилые___/ инвалиды___/ другая группа___ (какая)

7. Количество членов (для ассоциаций и союзов кол-во членских организаций): меньше 50___/ 51-100___/ более 100___ (сколько)

8. Количество клиентов/посетителей, обслуживаемых в неделю___/ в месяц___/ в год___

9. Имеет ли организация офисное помещение?: нет___/ арендует___/ свое помещение___
Имеет ли организация помещение для деятельности?: нет___/ арендует___/ свое помещение___

10. Количество сотрудников: всего, чел. ___/ на полной занятости, чел. ___/ на частичной занятости, чел. ___/ почасовики, чел. ___/ трудоустроенные от биржи труда, чел. ___/ волонтеры, чел. ___

11. Рабочий язык: финский___/ русский___/ другой___ (какой)
Язык обслуживания клиентов: финский___/ русский___/ другой___ (какой)

12. Род деятельности:

- Свободное время/досуг (напр., спортивные занятия, музыка, рукоделие и т.п.):
- Обучение/курсы: дети___/ взрослые___/ семьи с детьми___/ молодежь___/ безработные___/ пожилые___/ инвалиды___/ другие___(кто)
- Организация мероприятий: нет___/ да___ (какие)
- Помощь по уходу: дети___/ семьи с детьми___/ пожилые___/ инвалиды___/ другие___(кто)
- Консультирование: дети___/ взрослые___/ семьи с детьми___/ молодежь___/ безработные___/ пожилые___/ инвалиды___/ официальные лица___/ другие___(кто)
- Переводы/Услуги переводчиков: да___/ нет___
- Интерактивная деятельность/услуги (напр., консультации online, чат-обслуживание, услуги в сети и т.п.): нет___/ да___ (какие)
- Психологическая поддержка на индивидуальном уровне/группы психологической поддержки: дети___/ взрослые___/ семьи с детьми___/ молодежь___/ безработные___/ пожилые___/ инвалиды___/ другие___(кто)
- Услуги ментора или сопровождающего: дети___/ взрослые___/ семьи с детьми___/ молодежь___/ безработные___/ пожилые___/ инвалиды___/ другие___(кто?)
- Интеграционные услуги для муниципалитетов: нет___/ да___(какие)
- Другая деятельность, какая?:

13. Финансирование деятельности:

- Членские взносы: да___/ нет___

- Проектное финансирование: да___/нет___
- Финансирование деятельности: да___/нет___
- Спонсорская помощь: да___/нет___
- Пожертвования: да___/нет___
- Оплата занятий: да___/нет___
- Платные услуги: да___/нет___
 - Для клиентов: да___/нет___
 - Для муниципалитета: да___/нет___
 - Для других: да___/нет___

14. Имеет ли ваша организация сотрудничество:

- На муниципальном уровне: нет___/да___ (какое)
- На государственном уровне: нет___/да___ (какое)
- На уровне общественных организаций: нет___/да___ (какое)
- На международном уровне: нет___/да___ (какое)

15. Работа с муниципалитетами:

- Предлагали ли вы услуги муниципалитету?: нет___/да___ (какие)
- Предоставляете ли вы услуги муниципалитету в данный момент?: нет___/да___ (какие)
- Планируете ли вы в будущем предоставлять услуги муниципалитету?: нет___/да___ (какие)

16. Представлены ли сотрудники вашей организации в муниципальных советах/союзах, рабочих группах и т.п.?: нет___/да___ (где)

17. Какие важнейшие потребности существуют у организации?

18. Какие, по-вашему, вопросы/проблемы/ явления с точки зрения интеграции остаются в тени и не видны обществу или властям?

19. Какие способы информирования использует организация?: прямой маркетинг___/социальные сети___/интернет-страницы___/печатные издания___/другие___ (какие?)

20. Планируете ли вы расширять свою деятельность?: нет___/да___ (как)
Планируете ли вы сокращать свою деятельность?: нет___/да___ (как)

21. Получала ли ваша организация/сотрудники и/или ваши клиенты награды в конкурсах, соревнованиях, проходящих на муниципальном/государственном/международном уровне в рамках деятельности вашей организации? Какие и где?

22. Хотели бы вы получать информацию от фонда Cultura о мероприятиях, исследованиях и т.д.?:
нет___/да___ (e-mail)

23. Данные организации можно внести в базу данных фонда Cultura: да___/нет___

24. Название организации можно использовать в исследовании: да___/нет___

Благодарим за вашу помощь!

Ваши комментарии, замечания и дополнения можно присылать по адресу: marina.rinas@culturas.fi

Cultura-säätiön tärkeä tehtävä on tukea venäjänkielisten omaa identiteettiä - tai identiteettejä - ja samaan aikaan tukea heitä kotoutumisessa suomalaiseen yhteiskuntaan. Säätiö tekee tätä työtä käymällä jatkuvaa vuoropuhelua sekä moninaisen venäjänkielisen väestön keskuudessa, että muiden Suomen väestöryhmien, päättäjien ja tutkijoiden kanssa. Eri osapuolten välillä käytävä kunnioittava vuoropuhelu on perusedellytys sille, että kaikki Suomessa asuvat ihmiset voivat tuntea olevansa osa suomalaista yhteiskuntaa.

ISBN 978-952-68332-2-4 (nid.)
ISBN 978-952-68332-3-1 (PDF)